

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM OKULU YÖNETİCİLERİNİN ÖZEL EĞİTİM MEVZUATINA
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ramazan KARABÖRK

Danışman
Doç. Dr. Mehmet Metin ARSLAN

Eylül- 2018
KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM OKULU YÖNETİCİLERİNİN ÖZEL EĞİTİM MEVZUATINA
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ramazan KARABÖRK

Danışman
Doç. Dr. Mehmet Metin ARSLAN

Eylül – 2018
KIRIKKALE

KABUL – ONAY

Doç. Dr. Mehmet Metin ARSLAN danışmanlığında Ramazan KARABÖRK tarafından hazırlanan “Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinin Özel Eğitim Mevzuatına İlişkin Görüşleri” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı/Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi tezi olarak kabul edilmiştir.

.../.../2018

Doç. Dr. Mehmet Metin ARSLAN (Başkan)

Dr. Öğretim Üyesi, Neslin İHTİYAROĞLU

Dr. Öğretim Üyesi Bilgen KIRAL

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

.../.../2018

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Enstitü Müdürü

KİŞİSEL KABUL SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinin Özel Eğitim Mevzuatına İlişkin Görüşleri” isimli çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

.../.../2018

Ramazan KARABÖRK

İmza

ÖNSÖZ

Çağımızda eğitim alanında birçok boyut yapı- süreç ve işlev anlamında değişime bağlı olarak tartışılır hale gelmiştir. Özel eğitime muhtaç bireyler toplum hayatında da özel bir yere sahiptir. Özel eğitimin gerek ülkemizde gerekse gelişmiş ülkelerde önemli hale gelmesinin evrensel değerler, insan hakları, insani gelişmeler ışığında bir yapıya kavuşturulması çabaları hala devam etmektedir. Ülkemizde son yıllarda özel eğitimin hukuki metinlerini incelediğimizde Milli Eğitim Bakanlığının sistemindeki değişim ve dönüşüme paralel olarak düzenleme çalışmalarının devam ettiği görülmektedir. Türk Milli Eğitim sistemi içerisindeki özel eğitim düzenlemelerine yönelik hukuki metinlerin uygulamaları karşılama ve destekleme anlamında uygulamaların yeterliliği gerek özel eğitimciler gerekse de özel eğitimin paydaşları açısından sürekli gündemde tutulmaktadır.

Özel eğitim mevzuatının özel eğitim alanındaki uygulamaları destekler nitelikte olup olmadığı tartışmaları ışığında bu alanda eğitim yöneticisi konumundaki özel eğitim okulu ve özel eğitim merkezi müdürlerinin görüşleri mevzuatı geliştirme açısından önemlidir. Özel eğitim alanında hazırlanan mevzuatın hazırlanması ve uygulanmasında da özel eğitim öğrencilerinin hassasiyeti göz önünde bulundurularak maksimum özen gösterilmeli ve özel eğitime muhtaç bireylerin de toplumun bir parçası olduğu unutulmamalıdır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını benden esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Mehmet Metin ARSLAN'a, her zaman yanımda olan aileme ve araştırmaya katkı sağlayan değerli okul yöneticisi arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZ

Karabörk, Ramazan, “Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinin Özel Eğitim Mevzuatına İlişkin Görüşleri”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2018.

Araştırma; özel eğitim mevzuatının, özel eğitim okul yöneticileri tarafından ne denli yeterli görüldüğünün ve uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ile sorun kaynaklarının inceleme konusu yapılması açısından önem taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye genelinde halen görevde olan özel eğitim okul ve kurum yöneticilerinden gönüllülük esasına uygun olarak seçilmiş 17 yönetici ile görüşülerek bilgi toplanmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” katılımcılara uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda özel eğitim okul yöneticilerinin; mevzuatın yetersizliğinden kaynaklı sorunlar, mevzuatı uygulamada karşılaşılan sorunlar ve yöneticilerden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuştur. Özel eğitim okul yöneticilerinin bu sorunların bir kısmının çözümünde mevzuatı yeterli bulurken, diğer kısımlarda mevzuatın yetersiz kaldığını ve diğer mevzuatlardan faydalanarak sorunları çözmeye çalıştığını göstermiştir.

Aynı çerçevede çalışmada özel eğitim mevzuatının her okul türü için ayrı ayrı olması, uygulamada birliğin sağlanması, binaların özel eğitime uygun şekilde inşa edilmesi, E-Okul ve MEBBİS sistemlerinin uygun hale getirilmesi, özel eğitim alanında çalışan tüm personele hizmetiçi eğitim verilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu temelde çalışmada, özel eğitim uygulamalarının özel eğitim mevzuatının yeterliliği açısından değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Özel Gereksinimli Bireyler, Özel Eğitim Okulu Yöneticileri, Özel Eğitim Mevzuatı.

ABSTRACT

Karabörk, Ramazan, “Opinions of Special Education School Administrators on Special Education Legislation”, Master Thesis, Kırıkkale, 2018.

The present study is important for findings out the adequacy of special education legislation, the problems encountered in practice and the source of these problems from the view of special education school administrators. In this regard, the aim of this study was to evaluate the special education practices in terms of the adequacy of special education legislation. In accordance with this aim, qualitative research methodology was used. The data were obtained through interviews with 17 administrators working at special education institutions and schools, who participated voluntarily in the study. A “Semi-structured Interview Form” was used to collect the data.

The results of the study yielded that special education school administrators encountered problems arising from the inadequacy of the legislation, problems arising from the implementation of the legislation and the problems arising from the managers. Although special education administrators view the special education legislations sufficient to solve some of the encountered problems, they try to solve the rest of the problems, in which they view the legislation is inadequate, by taking the advantage of other legislations. According to the findings of the study, it can be concluded that special education legislation separate for each school type, cooperation provided in implementations, school buildings constructed accordance with special education, E-School and MEBBİS systems habilitated and in-service training should be given to all special education personnel.

Keywords: Special education, individuals with special needs, special education school administrators, special education legislation

KISALTMALAR

AÇEV	: Anne – Çocuk Eğitim Vakfı
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
DEHB	: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NGT	: Nominal Grup Tekniği
OY	: Okul Yöneticisi
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TKY	: Toplam Kalite Yönetimi
TTK	: Talim Terbiye Kurulu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. Özel Eğitim Kurumlarında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayısı (2015 – 2016 Eğitim – Öğretim Yılı) 19

Tablo 2.2. Özel Eğitim Okullarında çalışan Öğretmen Sayıları (2015 – 2016 Eğitim –Öğretim Yılı) 19

Tablo 2.3. Özel Eğitimde Okul ve Öğrenci Sayıları (2014 – 2015 ve 2015 – 2016 Eğitim – Öğretim Yılı Karşılaştırması)..... 20

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL – ONAY.....	i
KİŞİSEL KABUL SAYFASI.....	ii
KİŞİSEL KABUL SAYFASI	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii

BÖLÜM I

GİRİŞ ve PROBLEM DURUMU

GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	3
1.1.1. Problemin Amacı.....	5
1.1.2. Problemin Önemi	5
1.1.3. Problem Cümlesi	5
1.1.4. Sayıtlılar	6
1.1.5. Sınırlılıklar	6
1.1.6. Tanımlar	6

BÖLÜM II
KURAMSAL TEMELLER VE ÜLKEMİZDE ÖZEL EĞİTİM MEVZUATI

2.1. KURAMSAL ÇÖZÜMLEME	11
2.1.1. Özel Eğitimin Kuramsal Çözümlemesi.....	11
2.1.1.1.Özel Eğitim	11
2.1.1.2.Özel Eğitimin Önemi	14
2.1.1.3.Özel Eğitimin Amaçları ve Temel İlkeleri.....	15
2.1.1.3.1. Özel Eğitimin Amaçları	15
2.1.1.3.2. Özel Eğitimin Temel İlkeleri.....	15
2.1.1.4.Özel Eğitimin Tarihsel Gelişimi	16
2.1.2. Türkiye’deki Özel Eğitim Okullarının Kuramsal Çözümlemesi.....	18
2.1.2.1.Türkiye’de Özel Eğitim Okullarının Yaygınlığı	18
2.1.2.2.Türkiye’de Özel Eğitim Okulları Kapsamındaki Uygulamalar	20
2.1.2.2.1. Ayrı Okullarda Özel Eğitim Uygulamaları	21
2.1.2.2.2. Genel Eğitim Okulları Bünyesinde Özel Eğitim Uygulamaları.....	24
2.1.2.2.2.1.Kaynaştırma Uygulamaları.....	24
2.1.2.2.2.2.Özel Eğitim Sınıfları	25
2.1.2.2.2.3.Hastane Sınıfı – Okulu	26
2.1.2.2.2.4.Destek Eğitim Odası.....	26
2.1.2.2.2.5.Evde Eğitim.....	27
2.1.2.2.3. Türkiye’de Özel Eğitim Okul Yöneticileri.....	28
2.1.2.2.4. Türkiye’de Özel Eğitim Okul Yöneticilerinin Atanma Kriterleri..	28
2.2. ÜLKEMİZDE ÖZEL EĞİTİM MEVZUATI	28
2.2.1. 1982 Anayasası	29
2.2.2. Kanunlar ve Kanun Hükmünde Kararnameler.....	29
2.2.2.1. 5378 Sayılı Kanun.....	29

2.2.2.2.	MEB ile İlgili Kanunlarda Özel Eğitimle İlgili Maddeler	30
2.2.2.3.	573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname	31
2.2.3.	Özel Eğitimle İlgili Yönetmelikler	32
2.2.3.1.	Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği	32
2.2.3.2.	MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği.....	36
2.2.3.3.	MEB Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik..	36
2.2.4.	Yönergeler	36
2.2.4.1.	Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi	37
2.2.4.2.	Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi.....	37
2.2.4.3.	Afetlerde Uygulanacak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönergesi	37
2.2.4.4.	Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi.....	38
2.2.5.	Genelgeler	38
2.2.5.1.	Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi	38
2.2.5.2.	Özürlü Öğrenciler Genelgesi	39
2.2.5.3.	Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Yoluyla Eğitiminin Yaygınlaştırılması Projesi İle İlgili Genelge.....	39
2.2.5.4.	Özürlü Bireylerin Eğitim Giderlerinin Karşlanması Genelgesi.....	40
2.2.5.5.	Özel Eğitim Okulu / Kurumlarında Kılık ve Kıyafet Genelgesi.....	40
2.2.5.6.	Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Geliştirilmesi Genelgesi.....	41
2.2.5.7.	Destek Eğitim Odası Açılması Genelgesi.....	41
2.2.5.8.	Psikososyal Müdahale Hizmetleri Genelgesi.....	42
2.2.6.	Resmi Yazılar	42
2.2.6.1.	Eğitsel Değerlendirme ve Tanılamada Dikkat Edilecek Hususlar İle İlgili Resmi Yazı.....	42
2.2.6.2.	Özel Eğitim Okulu / Kurumu Açma Standartları İle İlgili Resmi Yazı..	43

2.2.6.3.	Engelli Bireylere Ait Bilgilerin Paylaşılması İle İlgili Resmi Yazı.....	43
2.2.6.4.	Özürlü Sağlık Kurulu Raporları İle İlgili Resmi Yazı	43
2.2.6.5.	Eğitsel Değerlendirmeler, Tanılamalar ve Özel Eğitim Uygulamaları ile İlgili Resmi Yazı	44
2.2.7.	Tebliğ	44
2.2.7.1.	Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ.....	44
2.2.8.	Şurular	45
2.2.8.1.	Milli Eğitim Şuruları'nda Özel Eğitim.....	45
2.2.8.2.	Türkiye Özürlüler Şuruları	51
2.2.9.	ÜLKEMİZDE ÖZEL EĞİTİM MEVZUATI İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	52

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1.	YÖNTEM	68
3.1.1.	Araştırma Modeli.....	68
3.1.2.	Çalışma Grubu.....	69
3.1.3.	Araştırmaya katılan Yöneticilerin Demografik Özellikleri	69
3.1.4.	Veri Kaynakları ve Verilerin Toplanması	69
3.1.5.	Verilerin Analizi	72

BÖLÜM IV
BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. MEVZUATIN YETERSİZLİĞİNDEN KAYNAKLI SORUNLAR	73
4.1.1. Bütün Engel Gruplarına Ait Okulların Aynı Yönetmeliğe Tabi Olmasından Kaynaklı Sorunlar	74
4.1.2. Farklı Kademedeki Okul Türlerinin Aynı Yönetmeliğe Tabi Olmasından Kaynaklı Sorunlar	75
4.1.3. E – Okul ve MEBBİS Sistemlerinden Kaynaklı Sorunlar	76
4.1.4. Eğitsel Tanılamalardan ve Öğrenci Yönlendirmelerinden Kaynaklı Sorunlar.....	78
4.2. MEVZUATI UYGULAMADA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	79
4.2.1. Okulların Fiziki Şartlarından Kaynaklanan Sorunlar	80
4.2.2. Mevzuatta Hüküm Bulunmayan Hallerden Kaynaklı Sorunlar	81
4.2.3. Personel ve Materyal Eksiliğinden Kaynaklanan Sorunlar	83
4.3. YÖNETİCİLERDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR	84
4.3.1. Yöneticilerin Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar	85
4.3.2. Üst Yönetim Kademesindeki Yönetici ve Personelden Kaynaklanan Sorunlar.....	86

BÖLÜM V
TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. TARTIŞMA	88
5.1.1. Mevzuatın Yetersizliğinden Kaynaklı Sorunlar	88
5.1.1.1. Bütün Engel Gruplarına Ait Okulların Aynı Yönetmeliğe Tabii Olmasından Kaynaklı Sorunlar	88

5.1.1.2. Farklı Kademedeki Okul Türlerinin Aynı Yönetmeliğe Tabii Olmasından Kaynaklı Sorunlar	90
5.1.1.3. E – Okul ve MEBBİS Sistemlerinden Kaynaklı Sorunlar	90
5.1.1.4. Eğitsel Tanılamalardan ve Öğrenci Yönlendirmelerinden Kaynaklı Sorunlar	92
5.1.2. Mevzuatı Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar	93
5.1.2.1. Okulların Fiziki Şartlarından Kaynaklanan Sorunlar	94
5.1.2.2. Mevzuatta Hüküm Bulmayan Hallerden Kaynaklanan Sorunlar.....	95
5.1.2.3. Personel Ve Materyal Eksikliğinden Kaynaklanan Sorunlar.....	96
5.1.3. Yöneticilerden Kaynaklanan Sorunlar.....	99
5.1.3.1. Yöneticilerin Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar	99
5.1.3.2. Üst Yönetim Kademesindeki Yönetici Ve Personelden Kaynaklanan Sorunlar	101
5.2. SONUÇ	101
5.3. ÖNERİLER	105
KAYNAKÇA	110
EKLER	117

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim yönetimi kapsamındaki uygulamalar, diğer kamu yönetimi alanlarında olduğu gibi, kendisine özgü mevzuata endeksli olarak gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda eğitim yönetimine ilişkin tüm iş ve işleyişler, eğitim mevzuatı olarak nitelendirilen ve ayrıntı hükümler içeren hukuki metinlere dayanmak durumundadır. Bu kapsamdaki tüm belirlemelerin uygulanmasından birinci derecede sorumlu olan kişiler ise eğitim yöneticileridir. Bu nedenle de eğitim yöneticileri; eğitim sisteminin temel sistemi olan okullarda rol ve sorumluluklarını yerine getirirken, uymakla yükümlü oldukları eğitim mevzuatını çok iyi bilmek ve örgütlerinde bu mevzuata uygun rol ve davranış örneklerini ortaya koymak durumundadırlar.

2005 yılında yayınlanarak yürürlüğe giren 5378 Sayılı “Özürsümler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ve 2006 yılında yayınlanarak yürürlüğe giren “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” kapsamında yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler kapsamında özel eğitim hizmetleri ile ilgili kurallar, çalışma esasları, özel eğitim hizmetlerinin verileceği eğitim ortamı, türü ve kademeleri, özel eğitim okul yöneticisi, öğretmen ve diğer çalışanlarının görev ve sorumlulukları hükme bağlanarak özel eğitim hizmet standartları yükseltilmiş olsa da, henüz bu kapsamdaki hizmetlerin istenilen ve olması gereken düzeye getirilemediği görölmektedir. Zira tüm özel eğitim okul ve kurumlarında, mevzuata uygun yaklaşımların henüz istenilen seviyeye ulaştırılmadığı söylenebilir. Aynı şekilde mevzuata yönelik gelişmelerin, hem kurumsal hem de toplumsal anlamda olumlu yansımalarının olması gereken düzeyde hissedilememesi söz konusudur.

Bilginin büyük önem taşıdığı 21. yüzyılda; çağı yakalayabilmek ve modern toplumlar içerisinde yer alabilmek için, hiçbir ferdin feda edilmemesi gerektiği anlayışıyla hareket edilmeli ve engelli – engelsiz tüm fertlerin yeterli eğitim almaları sağlanmalıdır. Bu nedenle, özel eğitim ihtiyacı duyan öğrencilerin de iyi

eğitilmelerini sağlamak temel amaç olmalıdır. Bu anlayışla araştırmada; Toplam Kalite Yönetimi (TKY) anlayışının temel ilkesi olan “Ölçülemeyen hizmet geliştirilemez” yaklaşımından hareketle, özel eğitim hizmetlerinin geliştirilebilmesi ve iyileştirilebilmesi için, özel eğitim okul yöneticilerinin konu ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amacıyla çalışmalarda bulunulmuştur.

Bu doğrultuda araştırmada, “Giriş ve Problem Durumu üst başlıklı Birinci Bölüm kapsamında; Problemin Amacı, Problemin Önemi, Problem Cümlesi, Alt Problemler, Sayıltılar, Sınırlılıklar, Tanımlar” ile ilgili ayrıntılı belirlemelerde ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Araştırmanın “Kuramsal Temeller ve Ülkemizde Özel Eğitim Mevzuatı üst başlıklı İkinci Bölümü kapsamında; Özel Eğitimin Kuramsal özümlemesi, Özel Eğitimin Önemi, Özel Eğitimin Amaçları ve Temel İlkeleri, Türkiye’de Özel Eğitim Okullarının Yaygınlığı, Türkiye’de Özel Eğitim Okulları Kapsamındaki Uygulamalar, Ayrı Okullarda Özel Eğitim Uygulamaları, Genel Eğitim Okulları Bünyesinde Özel Eğitim Uygulamaları, Türkiye’de Özel Eğitim Okul Yöneticileri ve Türkiye’de Özel Eğitim Okul Yöneticilerinin Atanma Kriterleri” ile ilgili ayrıntılı belirlemelerde ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Araştırmanın İkinci Bölümü’nde, “Ülkemizde Özel Eğitim Mevzuatı kapsamında; 1982 Anayasası, Kanunlar ve Kanun Hükmünde Kararnameler, Yönetmelikler, Yönergeler, Genelgeler, Resmi Yazılar, Tebliğ ve şuralar” ile ilgili ayrıntılı belirlemelerde ve değerlendirmelerde bulunulacak ve ülkemizde özel eğitim mevzuatı ile ilgili araştırmalar ve yayınlar incelenmiştir.

Araştırmanın “Yöntem üst başlıklı Üçüncü Bölümü kapsamında; Araştırma Modeli, Veri Kaynakları ve Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi” ile ilgili ayrıntılı belirlemelerde ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Araştırmanın “Bulgular ve Yorumlar” üst başlıklı Dördüncü Bölümü kapsamında; “Mevzuatın Yetersizliğinden Kaynaklı Sorunlar” bağlamında “Bütün Engel Gruplarına Ait Okulların Aynı Yönetmeliğe Tabi Olmasından Kaynaklı Sorunlar”,

“Farklı Kademedeki Okul Türlerinin Aynı Yönetmeliğe Tabi Olmasından Kaynaklı Sorunlar”, “E–Okul ve MEBBİS Sisteminden Kaynaklı Sorunlar”, “eğitsel tanılamalardan ve öğrenci yönlendirmelerinden kaynaklı sorunlar” ile ilgili Özel Eğitim Okulu yöneticilerinin görüşleri incelenecektir.

Araştırmanın Dördüncü Bölümü’nde “Mevzuatı Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar bağlamında Okulların Fiziki Şartlarından Kaynaklanan Sorunlar, Mevzuatta Hüküm Bulunmayan Haller’den Kaynaklı Sorunlar ve Personel ve Materyal Eksiliğinden Kaynaklanan Sorunlar ile ilgili Özel Eğitim Okulu yöneticilerinin görüşleri incelenecektir. Yöneticilerden Kaynaklanan Sorunlar bağlamında ise, Yöneticilerin Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar ve Üst Yönetim Kademesindeki Yönetici ve Personelden Kaynaklanan Sorunlar” ile ilgili Özel Eğitim Okulu yöneticilerinin görüşleri incelenecektir.

Araştırmanın Beşinci Bölümü kapsamında ise “Tartışma, Sonuç ve Öneriler”e yer verilecektir.

1.1. PROBLEM DURUMU

Eğitim mevzuatı ve bu mevzuatın eğitim yöneticileri tarafından bilinmesi ve uygulanması düzeyi kapsamında ilgili literatürde birçok yurtdışı araştırma bulunmasına karşın, ülkemizde konu ile ilgili araştırmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Özellikle de özel eğitim mevzuatı ve bu mevzuatın Özel Eğitim Okulu yöneticileri tarafından bilinmesi ve uygulanması ile ilgili yurtiçi araştırmaların azlığı çok daha dikkat çekici düzeydedir.

Konu ile ilgili olarak, 1997 yılı itibariyle Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından özel eğitim hizmetleri kapsamında yeniden yapılandırma çalışmaları başlatılmıştır. Yine 1997 yılı itibariyle, 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) çıkartılmıştır. 2005 yılı itibariyle de, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından başlatılan çalışmalarla; engellilik alanında çağdaş dünyadaki gelişmeler ve evrensel ilkeler ışığında, engellilerin sorunlarının çözümü ve özel eğitim esaslarını düzenlemek üzere, özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler ile bu

bireylere doğrudan ya da farklı yöntemlerle sunulacak eğitim – öğretim hizmetlerinin yürütülmesiyle alakalı “5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” yayımlanmıştır.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerle ilgili olarak 2006 yılı itibariyle “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”¹ yayınmamış ve yürürlüğe konulmuştur (5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 2006).

Türkiye’de, engelliler ile ilgili de beş Şura Toplantısı yapılmıştır. 29 Kasım – 2 Aralık 1999 tarihleri arasında gerçekleştirilen I. Özürlüler Şurası, “Çağdaş Toplum, Çağdaş Yaşam ve Özürlüler” temasını içermektedir. I. Özürlüler Şurası, engelliler ile ilgili tüm paydaşları bir araya getirmesi ve özürlüler ile ilgili konuların ilk kez bu kadar detaylı görüşülmesini sağlaması açısından önem taşımaktadır.

25–28 Eylül 2005 tarihleri arasında gerçekleştirilen II. Özürlüler Şurası, “Yerel Yönetimler ve Özürlüler” teması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. II. Özürlüler Şurası, engellilerin işgücü piyasasına katılımları ile çalışmaları bakımından önem taşımaktadır. 19–23 Kasım 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen III. Özürlüler Şurası, “Bakım Hizmetleri” teması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. III. Özürlüler Şurası’nda, engellilere yönelik bakım hizmetlerinin standartlaştırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmüştür.

16–20 Kasım 2009 tarihleri arasında gerçekleştirilen IV. Özürlüler Şurası, “İstihdam” teması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. IV. Özürlüler Şurası’nda; engellilerin istihdamına yönelik bütün görüşler ve çözümleri tartışılmış ve milli politikalar ile buna endeksli programlar oluşturulması amaçlanmıştır. 3 – 7 Ekim 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen V. Özürlüler Şurası da, “Engelsiz Eğitime Doğru” teması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. V. Özürlüler Şurası’nda, engellilerin eğitim –

¹ Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği dört kez değişikliğe uğramıştır;
Birinci Değişiklik: 14.03.2009 Tarih ve 27169 Sayılı Resmi Gazete’de;
İkinci Değişiklik: 31.07.2009 Tarih ve 27305 Sayılı Resmi Gazete’de;
Üçüncü Değişiklik: 22.06.2010 Tarih ve 27619 Sayılı Resmi Gazete’de ve
Dördüncü Değişiklik: 21.07.2012 Tarih ve 28360 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

öğretim olanaklarından daha fazla yararlanabilmelerine olanak sağlayacak düzenlemelerle ilgili belirlemelerde ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

1.1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, “Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinin Özel Eğitim Mevzuatına İlişkin Görüşleri” bağlamında; özel eğitim kavramının tanımlanması, öneminin, amaçlarının ve temel ilkelerinin ortaya konulması, Türkiye’de özel eğitim okullarının yaygınlığının ve özel eğitim okulları kapsamındaki uygulamaların belirlenmesi, özel eğitim okul yöneticilerinin atanma kriterlerinin tespit edilmesi ve özel eğitim mevzuatının incelenmesidir. Bu doğrultuda, özel eğitim okul yöneticilerinin özel eğitim mevzuatına ilişkin görüşlerinin ortaya konulması olarak belirlenmiştir. Bu temelde araştırmada; özel eğitim okul yöneticilerinin özel eğitim mevzuatına ilişkin görüşleri çerçevesinde, özel eğitim mevzuatının ne kadar yeterli görüldüğünün ve mevzuatın uygulanmasında karşılaşılan sorunların ve bu sorunların kaynaklarının hangi kapsamda değerlendirildiğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

1.1.2. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın; özel eğitim kavramının tanımlanması, öneminin, amaçlarının ve temel ilkelerinin ortaya konulması, Türkiye’de özel eğitim okullarının yaygınlığının ve özel eğitim okulları kapsamındaki uygulamaların belirlenmesi, özel eğitim okul yöneticilerinin atanma kriterlerinin tespit edilmesi ve özel eğitim mevzuatının incelenmesi doğrultusunda, özel eğitim okul yöneticilerinin özel eğitim mevzuatına ilişkin görüşlerinin ortaya konulmasının yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlanması ve kaynak oluşturması bakımından önemli olacağı düşünülmektedir.

1.1.3. Problem Cümlesi

Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinin Özel Eğitim Mevzuatına İlişkin Görüşleri nelerdir?

1.1.4. Sayıtlar

Araştırmanın sayıtları aşağıda belirtildiği gibi belirlenmiştir;

- Örneklem grubu evreni temsil edebilecek sayıda ve yeterlidir.
- Cevaplayıcıların görüşme formu sorularına samimi ve doğru yanıtlar verdikleri düşünülmektedir.

1.1.5. Sınırlılıklar

Araştırma kapsamında söz konusu edilebilecek sınırlılıklar aşağıda verildiği gibi belirlenmiştir;

- Araştırma, MEB'e bağlı Tüm Türkiye genelindeki özel eğitim okullarında çalışan yöneticiler ile sınırlıdır.
- Araştırma, 2015 – 2016 Eğitim – Öğretim yılı itibariyle görüşülen ve örneklem grupta yer alan özel eğitim okul yöneticileri (okul müdürü) ile sınırlıdır.
- Araştırma, özel eğitim okulu yöneticilerinin özel eğitim mevzuatına ilişkin görüşlerinin, araştırmanın örnekleminde yer alan Özel Eğitim Okulu yöneticileri kapsamında belirlenmesi ile sınırlıdır.

1.1.6. Tanımlar

Özel Eğitim: Bir öğrencinin ortalama özelliklerinden yüksek oranda farklılık gösteren öğrenciler için bireysel eğitim esaslı tasarlanmış, öğrencilerin kendi başlarına kimseye muhtaç olmadan hayatını sürdürebilmesi için tüm ihtimallerin en iyi şekilde olması için planlanan eğitim-öğretim faaliyetlerinin bütünü olarak tanımlanabilmektedir.

Ayrı Okullarda Özel Eğitim Uygulamaları: Özel eğitime muhtaç bireylerin eğitimlerini, öncelikli olarak normal akranları ile kaynaştırma eğitimiyle almaları öncelikli olup, bireylerin yetersizlik türüne göre sayısı, yerleşim biriminin özellikleri ve ulaşım imkânları dikkate alınarak açılan okullarda gerçekleştirilen uygulamalardır.

Bilim ve Sanat Merkezi: Özel yetenekli bireylerin yetenek alanının / alanlarının geliştirilmesini, yetenek ve yaratıcılıklarının erken yaşta fark edilmesini, bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren üretken ve sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmelerini sağlamak amacıyla hizmet veren özel eğitim kurumlarıdır.

Özel Eğitim Anaokulu: 37 – 66 ay arası özel eğitime muhtaç bireylerin, okul öncesi eğitim almalarını sağlamaya yönelik hizmet veren özel eğitim okuludur.

Özel Eğitim İlkokulu ve Ortaokulu: İlk ve ortaokul derecesindeki genel eğitim okullarındaki eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştiremeyecek durumdaki bireylerin, gelişim düzeylerine göre hazırlanan eğitim-öğretim programları kapsamında eğitilmelerini sağlayan özel eğitim okul ve kurumlarıdır.

Ortaöğretimde Özel Eğitim Hizmeti Veren Okul ve Kurumlar: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin ortaöğretimlerini, kaynaştırma yoluyla akranları ile bir arada genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarında sürdürmek istememeleri durumunda, bu bireylere yönelik eğitim vermek için açılan ortaöğretim okul ve kurumlarıdır.

İşitme Engelli, Görme Engelli ve Ortopedik Engelli Bireyler İçin Açılan Okul Ve Kurumlar: İşitme engelli, görme engelli ve ortopedik engelli bireyler için açılan ilk 4 yıllık (1. 2. 3. ve 4. sınıflar) ilkokulları, ikinci 4 yıllık (5. 6. 7. ve 8. sınıflar) ortaokullar ile işitme engelli ve ortopedik engellilerin eğitimlerini sürdürecekleri üçüncü 4 yıllık (9. 10. 11. ve 12. sınıflar) özel eğitim meslek liseleridir.

Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Bireyler İçin Açılan Okul ve Kurumlar: Hafif düzeyde zihinsel engelli bireyler için açılan, MEB tarafından hazırlanan ilköğretim kurumları programlarının uygulandığı ve okulöncesinde ve ilköğretimde sınıf mevcudunun en fazla 10 öğrenciden oluşması gerektiği özel eğitim okul ve kurumlarıdır.

Birden Fazla Engeli Olan Bireyler İçin Açılan Özel Eğitim Okul Ve Kurumları:

Okul çağındaki birden fazla engeli olan öğrencilere yönelik açılan gündüzlü özel eğitim okullarıdır.

Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu): İlkokulu ve ortaokul eğitimini tamamlayıp, genel ve mesleki ortaöğretim okullarına devam edemeyecek durumda olan, 23 yaşından gün almamış özel eğitime muhtaç bireylerin temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma adaptasyonlarını sağlamak, okul hayatından sonra iş ve meslek edinmesine yönelik bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamak amacıyla açılan resmi ve özel, özel eğitim okullarıdır.

Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu): Genel ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarından yararlanamayacak durumda, 23 yaşından gün almamış, özel eğitime muhtaç bireylerin temel yaşam becerilerinin geliştirilmesi, topluma adaptasyonlarını sağlamak, okul hayatından sonra iş ve meslek edinmesine yönelik bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamak amacıyla açılan resmi ve özel, özel eğitim okullarıdır.

Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezi: Türkiye İş Kurumunda kaydı bulunan ve bu hizmetten faydalanma isteğinde bulunan, en az % 40 oranında özürlü ve 15 yaşını bitirmiş olan bireylere hizmet vermek amacıyla açılan kurumlardır.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi: Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amacına uygun şekilde yürütülmesi için gerekli çalışmalar ile, hizmet alanı içindeki özel eğitime muhtaç bireylerin eğitsel tanılması ve değerlendirilmesi ile bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti yürütmek amacıyla her il merkezinde ve nüfus ve hizmet gereklerine göre tespit edilen ilçelerde MEB tarafından açılan kurumlardır.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi: Özel eğitime muhtaç bireylerin, MEB tarafından belirlenen destek eğitim programları ile özel teknik, alanında uzman personel ve gerekli materyaller kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenek ve

yeterlilikleri göz önünde bulundurularak üst öğrenime, iş hayatına, meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını sağlamak amacıyla çalışmalar yapan kurumlardır.

Kaynaştırma Yoluyla Eğitim: Özel eğitime muhtaç bireylerin eğitimlerini, yetersizliği olmayan normal akran grubu ile beraber resmi ve özel; okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim okul ve kurumlarında sürdürmeleridir.

Özel Eğitim Sınıfı: Özel eğitim tanısı konulmuş, bağımsız özel eğitim okuluna gitmesi gerekmeyen, normal eğitimdeki akran grubu ile birlikte eğitim almaları amacıyla tüm resmi ve özel okullarda, Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararıyla açılan sınıflardır.

Hastanede Eğitim: Eğitim öğretim çağına gelmiş özel eğitime muhtaç bireylerden, yatarak tedavi gören veya sürekli hastalığı sebebiyle okulöncesi, ilkokul ya da özel eğitim okullarından faydalanamayan bireylere, hastanede sunulan eğitimdir.

Hastane İlköğretim Okulu: Yatarak tedavi görmesi veya sürekli hastalığı olması sebebiyle normal eğitim kurumlarından yararlanamayan okul öncesi, ilkokul ve ortaokul çağına gelmiş özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimlerini devam ettirmeleri için, MEB, T.C. Sağlık Bakanlığı ve üniversiteler arasında imzalanan protokole göre hastanede açılan okullardır.

Destek Eğitim Odası: Okul ve kurumlarda, yetersizliği olmayan akran grubu ile beraber aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitime muhtaç öğrencilerle üstün yetenekli öğrenciler için, özel donanım ve eğitim materyalleri temin edilerek özel eğitim desteği verilmesi için açılan birimlerdir.

Evde Eğitim: Zorunlu eğitim çağına gelmiş özel eğitime muhtaç bireylerden sağlık problemi sebebiyle okulöncesi, ilkokul, ortaokul ya da özel eğitim okullarından doğrudan yararlanamayan bireylere eğitim hizmetlerinin evde sunulması esasına dayanan eğitimdir.

Evde Eğitim Hizmetleri: Eğitimin her kademesinde özel eğitime muhtaç bireylerden, okula gidemeyecek kadar engeli bulunanlara kendi evlerinde verilen eğitim-öğretim hizmetleridir.

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE ÜLKEMİZDE ÖZEL EĞİTİM

MEVZUATI

2.1. KURAMSAL ÇÖZÜMLEME

Kuramsal çözümleme kapsamındaki belirlemeler ve değerlendirmeler; “Özel Eğitimin Kuramsal Çözümlemesi ve Türkiye’de Özel Eğitim Okullarının Kuramsal Çözümlemesi” kapsamında ele alınmaktadır.

2.1.1. Özel Eğitimin Kuramsal Çözümlemesi

Özel eğitimin kuramsal çözümlemesi kapsamında; “Özel Eğitim”, “Özel Eğitimin Önemi, Özel Eğitimin Amaçları ve Temel İlkeleri ve Özel Eğitimin Tarihsel Gelişimi” alt başlıkları doğrultusunda ayrıntılı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.1.1.1. Özel Eğitim

Bazı bireyler çeşitli nedenlerden kaynaklanan durumları dolayısıyla, hem bireysel özellikleri hem de eğitim yeterlilikleri bağlamında yaşlılarından anlamlı düzeyde farklılık gösterebilmektedirler. Örneğin; söz konusu edilen bu bireylerde zedelenmeler ya da bazı sapmalar neticesinde, yaş dönemine uygun normal etkinliklerin sınırlandırılması anlamında birtakım yetersizlikler görülebilmektedir. Aynı şekilde bireylerin; yetersizliklerinden nedeniyle yaşlarına, cinsiyetlerine, sosyal ve kültürel farklılıklarına bağlı olarak, üstlenmeleri gereken rolleri yeterince yerine getirememeleri anlamında birtakım engellere sahip olmaları da olası olabilmektedir. Tüm bunlar da neticesinde bireylerin özel eğitim ihtiyacı duymalarına neden olmaktadır. “Özel eğitim”; öğrencilerin ortalama özelliklerinden büyük oranda farklılık gösteren öğrencilere sağlanan, bireysel olarak planlanmış ve bireylerin kimseye bağımlı olmadan yaşama olasılıklarının en üst düzeye çıkarılmasının

hedeflendiği eğitim hizmetlerinin tamamı olarak tanımlanabilmektedir (Eripek, 2005).

Bu bağlamda “özel eğitime gereksinimi olan çocuklar” ifadesi de, bedensel özellikleri ve/veya öğrenme yetenekleri açısından normalden farklılaşan çocuklar için kullanılmaktadır. Bu kapsamda ortaya çıkan farklılığın derecesi, hem çocuğun özel gereksinime ihtiyaç duyup duymadığının hem de özel eğitim hizmeti için seçilebilir olup olmadığının belirlenmesini sağlamaktadır. Özel eğitime muhtaç bireylerin, bedensel durumları, öğrenme durumları, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasını gerekli kılacak derecede özel olabilmektedirler. Zira özel eğitim gereksinimi içerisinde bulunulması, gereksinim hangi yönde olursa olsun, birtakım özel güçlükleri de beraberinde getirebilmektedir. Psikolojik özellikler, sosyo – ekonomik düzey, eğitim düzeyi, içerisinde yer alınan sosyo – kültürel yapı, hangi rekreasyon etkinliklerinden yararlanılabildiği vb. bağlamında ortaya çıkabilen bu güçlükler de neticesinde, özel eğitimin bireyselleştirilmesini zorunlu hale getirebilmektedir (Özşenol ve diğerleri, 2003).

Bir başka tanımlama çerçevesinde “özel eğitim”; bu kapsamda verilecek eğitimlere ihtiyaç duyan bireylerin eğitilebilmesine yönelik özel olarak yetiştirilmiş personel ve özel olarak hazırlanmış eğitim programlarıyla bireylerin engel durumu ve özelliklerine uygun ortamda yürütülen eğitim şeklinde ifade edilmektedir. Bu bağlamda özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan bireylerin bu ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yetiştirilmiş personel, buna yönelik geliştirilen eğitim programları ve öğretim yöntem ve teknikleri ile bu bireylerin özür ve özelliklerine uygun ortamlarda eğitimler sürdürülebilmektedir ki, söz konusu edilen tüm bu süreçler özel eğitim kapsamında değerlendirilmektedir (Özsoy, Özyürek ve Eripek, 1998).

Sarı’ya (2012) göre de “özel eğitim”; çoğunluktan farklı olan ve özel eğitim programlarının uygulanması zorunluluğu bulunan bireylere sunulan, üstün yetenekli olan bireylerin yeteneklerine uygun eğitim almalarını ve bu yeteneklerinden en üst düzeyde yararlanmalarını sağlayan, bireylerin yetersizliklerinin engele dönüştürülmesini önleyen, engelli bireylerin kendilerine yeterli hale getirilmesi

doğrultusunda toplumla kaynaşmalarını, bağımsız hareket edebilmelerini ve üretici bireyler olmalarını destekleyecek becerilerle donatılmalarını sağlayan eğitimidir.

Bireylerin yetersizlikleri özgünlük gösterebilmekle birlikte, bu yetersizliklerin tanılanması, yetersizliklere yönelik ihtiyaçların belirlenmesi, eğitim programlarının bu ihtiyaçlar kapsamında düzenlenmesi ve planlanması bağlamında özel eğitim, aşağıda yer alan sınıflandırma kapsamında uygulanabilmektedir (Cavkaytar ve Diken, 2007);

1. Zihinsel Engelli Bireylere Yönelik Özel Eğitim
2. İşitme Engelli Olan Bireylere Yönelik Özel Eğitim
3. Görme Engelli Olan Bireylere Yönelik Özel Eğitim
4. Ortopedik Engelli Olan Bireylere Yönelik Özel Eğitim
5. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylere Yönelik Özel Eğitim
6. Dil ve Konuşma Sorunu Olan Bireylere Yönelik Özel Eğitim
7. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Özel Eğitim
8. Davranışsal, Duygusal ve Sosyal Uyum Güçlüğü Yaşayan Bireylere Yönelik Özel Eğitim
9. Otistik Bireylere Yönelik Özel Eğitim
10. Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Bireylere Yönelik Özel Eğitim

Özel eğitim programları, içerik açısından ya da özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan bireye nelerin öğretilmesi gerektiğinin özel olarak belirlenmesi bağlamında genel eğitim programlarından farklılaşmaktadır. Zira yaş dönemine uygun gelişim gösteren çocukların kendiliğinden edindikleri becerilerin, özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan çocuklara yoğun ve sistematik programlarla öğretilmesi gerekmektedir. Örneğin; yaş dönemlerine uygun gelişim gösteren çocuklar giyinme, soyunma ya da yemek yeme becerilerini yetişkin bireyleri gözleyerek ve onları taklit ederek öğrenebilmekteyken, özel eğitim ihtiyacı duyan çocuklara bu becerilerin özel eğitim programları kapsamında kazandırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda da, genel eğitim programlarında eğitim içerikleri yaş dönemlerine uygun gelişim gösteren çocuklar için genel olarak belirlenmekteyken, özel eğitim içerikleri çocuğun ihtiyaçlarına göre belirlenmektedir (Diken, 2008).

2.1.1.2. Özel Eğitimin Önemi

“Özel eğitime ihtiyacı bulunan birey” aşağıda verildiği şekilde tanımlanmaktadır (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 4/z);

“Özel eğitime ihtiyacı bulunan birey; çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireydir.” MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği kapsamında ayrıca; *“Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için zorunlu öğrenim, okul öncesi eğitim döneminde başlayıp ortaöğretim süresini de kapsayan eğitim ve öğretim süreci”* olarak belirlenmektedir (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 4/aa, Değişik 21 Temmuz 2012 Tarihli ve 28360 Sayılı Resmi Gazete).

Özel eğitim, bireylerin yetersizliklerine uygun ortamlarda ve bu yetersizliklerine yönelik geliştirilmiş eğitim programları ile özel eğitim ihtiyaçlarının karşılanması adına gerçekleştirilmesi ile birlikte, bu bireylerin en az kısıtlama ile eğitilmelerini olanaklı kılmak açısından önem taşımaktadır. Zira birtakım yetersizlikleri ve/veya engelleri bulunan bireylerin topluma kazandırılabilmesi ve bu bireyler için istihdam olanakları yaratılabilmesi için özel eğitim gereklilik taşımaktadır (Cavkaytar ve Diken, 2007: 12).

Aynı şekilde özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan bireylerin de, diğer bireyler gibi eğitim haklarının korunabilmesi ve geliştirilebilmesi açısından özel eğitim önem taşımaktadır. Bu temelde özel eğitim, özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan bireylere akranları ile birlikte uygulanabildiği gibi, bireyselleştirilmiş eğitim programları doğrultusunda akranlarından ayrı olarak da uygulanabilmektedir. Özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan bireylere akranlarından ayrı ve bireyselleştirilmiş eğitim programı kapsamında özel eğitim verilmesi, bireylerin özür türüne ve derecesine uygun geliştirilen programların özel eğitimciler tarafından uygulanmasını sağlamaktadır. Özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan bireylere akranları ile birlikte özel eğitim verilmesi ise, bireylerin normal akranları ile birlikte ve normal sınıf öğretmenleri tarafından eğitilmelerini sağlamakta ve bireyin bu şekilde

sosyalleşmesinin olanaklı kılınmasını amaçlamaktadır (Batu ve Kırcaali – İftar, 2006).

2.1.1.3. Özel Eğitimin Amaçları ve Temel İlkeleri

Özel eğitimin Amaçları ve Temel İlkeleri kapsamında; “Özel Eğitimin Amaçları ve Özel Eğitimin Temel İlkeleri” alt başlıkları doğrultusunda ayrıntılı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.1.1.3.1. Özel Eğitimin Amaçları

Özel eğitim; genel olarak özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan bireylerin bağımsız yaşama hazırlanmaları ve sosyal yaşam içerisinde yer almalarının olanaklı kılınması amacıyla uygulanmaktadır. Bu bağlamda konu ile ilgili mevzuatta, herkesin eşit haklara sahip olması gerektiği bağlamındaki belirlemeler hükme bağlanmıştır.

1982 Anayasasının 10. maddesinde herkesin kanun önünde eşit olduğu, 49. maddesinde ise çalışmanın herkesin hakkı olduğu, 50. maddesinde engeli kişilerin çalışma şartlarının özel olarak düzenlendiği, 61. maddesinde ise devletin engelli bireyler için de koruyucu vasfını kullanacağı hükümleri yer almaktadır.

MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 5. maddesi Özel Eğitimin Amaçlarının özel eğitime muhtaç bireylerin toplum içinde insanlarla iletişim kurabilen, kimseye muhtaç olmadan kendi kendine yetebilen eğitimlerini normal akranları seviyesinde sürdürebilen insanlar yetiştirmek şekilde hükme bağlanmıştır (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 5).

2.1.1.3.2. Özel Eğitimin Temel İlkeleri

MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 6. maddesi “Özel Eğitimin İlkeleri” özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin bu alanda verilen hizmetlerden faydalanabileceği, eğitimlerine mümkün olduğunca erken başlanması, çevre şartlarının sınırlanmayacağı, kendi akran grubu ile birlikte eğitimlerine öncelik verileceği,

paydaşlarla ortak çalışmalar yapılacağı, bireyselleştirilmiş eğitim planları yapılacağı hükme bağlanmıştır (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 6).

2.1.1.4. Özel Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Dünyada özel eğitim alanındaki ilk sistematik çalışmaların, 18. yüzyıl itibariyle başladığı ve 19. yüzyılda ise yoğunluk kazandığı görülmektedir. Konu ile ilgili ilk çalışmaların, Gaspard Itard (1800) tarafından otistik çocukların eğitilmesi ile zihinsel engelli çocuklarla ilgili ilk bireysel çalışmalarda bulunulması ile gündeme geldiği kabul edilmektedir. Aynı dönemde Philippe Pinel (1803) de, akıl hastaları örnekleminde gerçekleştirdiği çalışmalarında, Hümanistik Yaklaşım temelinde yöntemler kullanmıştır (Özbey, 2007).

Gridley Hawe (1830) tarafından görme ve zihinsel engelli çocuklar için ilk yatılı bakım kursunun açılması ve Alfred Binet (1900) tarafından ilk zekâ testinin geliştirilmesi ile birlikte de, özel eğitim kapsamındaki çalışmaların hız kazandığı görülmektedir. Maria Montessori'nin (1930) özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan çocuklar için yapılandırılmış eğitim araçlarını kullanmaya başlaması ise, modern anlamdaki özel eğitim uygulamalarının ilk örnekleri arasında değerlendirilmektedir (Fiscus ve Mandell, 2002).

Türkiye'de özel eğitimin yaygınlaşmasına ve gelişmesine yönelik çalışmalar da yetersizlik ve engel gruplarına göre farklılık göstermekle birlikte, ilk çalışmaların kimsesiz ve yetim çocukların korunması, bakımı ve barındırılması hizmetlerine endeksli gerçekleştirildiği görülmektedir. Özel eğitim hizmetlerinin örgün eğitim kapsamında yer almaya başlaması, 1889'da İstanbul Ticaret Mektebi içerisinde işitme engeli olan bireylere eğitim verilmesi ile başlamıştır. Daha sonraki dönemlerde bu okulda görme engelliler için de özel eğitim vermeye başlanmıştır. Buna karşın okul, yaklaşık 30 yıl eğitim vermesinin ardından kapatılmıştır. Bu dönemden itibaren de uzun bir süre konu ile ilgili önemli çalışmalarda bulunulmamıştır (Akçamete, 1998).

1921 yılında İzmir’de özel bir Sağırlar – K rler Okulu açılmıştır. Okul, T.C. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı olarak 1924 yılından 1950 yılına kadar hizmet vermiş ve ardından da MEB’e devredilmiştir (Kağıtçıbaşı ve diğerleri, 2004). Okulun MEB’e devredilmesi, özel eğitim bir sağlık ve sosyal yardım sorunu olarak değerlendirilmesinden uzaklaşılarak, eğitim boyutunun ağırlık kazandığı bir konu olarak ele alınmaya başlaması açısından önem taşımaktadır.

1950-1980 yılları arasında ülkemizde özel eğitim hizmetleri, MEB İlk retim Genel Müdürlüğü bünyesinde yürütülmüştür. 1980 yılı itibariyle MEB  zel Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuştur.1983 yılında ise MEB  zel Eğitim Genel Müdürlüğü, MEB  zel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı’na dönüştürülmüştür. 30.04.1992 tarih ve 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile MEB  zel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

15.10.1983 tarih ve 2916 sayılı  zel Eğitime Muhtaç ocuklar Kanunu kapsamında, özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan çocukların yetiştirilmeleri ile ilgili esaslar hükme bağlanmıştır. 1983 yılında Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde “ zel Eğitim  ğretmenliği Lisans Programı” açılmış, 1990 yılında aynı üniversitede “ zel Eğitim Bölümü” kurulmuştur. Bu gelişmenin ardından Ankara Üniversitesi, Hacettepe  niversitesi ve Bolu İzzet Baysal  niversitesi’nde özel eğitim alanında çalışmalar başlatılmıştır ( zbey, 2007).

1997 yılında T.C. Başbakanlık  z rl ler İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. 1992 yılında üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimleri normal okullarda sürdürülmekle birlikte, bu çocukların potansiyel yeteneklerinin geliştirilebilmesi amacıyla “Bilim ve Sanat Merkezleri” açılmıştır. Özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan çocukların bir bölümü normal okullarda kaynaştırma uygulamaları ile ve bireyselleştirilmiş  ğretim programları ile eğitimlerini devam ettirmektedirken, bir kısmı da yine bu okullar bünyesinde açılan özel alt sınıflarda eğitim yaşamlarını devam ettirmektedirler.

Ülkemizde MEB'e bağılı olarak çeşitli engel grupları için eğitim ve öğretim hizmetleri veren okul ve kurumlar ile ilgili ayrıntılı bilgilere, çalışmanın "Türkiye'de Özel Eğitim Okulları" üst başlıklı İkinci Bölümünde yer verilecektir.

2.1.2. Türkiye'de Özel Eğitim Okullarının Kuramsal Çözümlemesi

Türkiye'de özel eğitim okullarının kuramsal çözümlemesi kapsamında; "Türkiye'de Özel Eğitim Okullarının Yaygınlığı, Türkiye'de Özel Eğitim Okulları Kapsamındaki Uygulamalar, Türkiye'de Özel Eğitim Okul Yöneticileri ve Türkiye'de Özel Eğitim Okul Yöneticilerinin Atanma Kriterleri" alt başlıkları doğrultusunda ayrıntılı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.1.2.1. Türkiye'de Özel Eğitim Okullarının Yaygınlığı

2002 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) tarafından yapılmış olan Türkiye Özürlüler Araştırması'na göre, ülkemizde engellilik oranı % 12,29 olarak belirlenmiştir (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan belirlemeler doğrultusunda ise, 2016 yılı sonu itibariyle bu oranın yaklaşık % 13 civarında olduğu tahmin edilmektedir. 2016 yılı sonuna ilişkin söz konusu edilen bu oran, 2016 yılı Aralık ayı Türkiye nüfusu göz önünde bulundurulduğunda yaklaşık 10 milyon kişiye denk gelmektedir (TÜİK, 2017). Bununla birlikte 2015 – 2016 eğitim – öğretim yılı verilerine göre; ülkemizde özel eğitime muhtaç bireylerin sadece 288.488'i (yaklaşık % 2.88'si) özel eğitimden istifade edebilmektedir (Milli Eğitim İstatistikleri, 2015-2016: 34). Özel eğitime muhtaç bireylere hizmet verebilecek özel eğitim kurumlarının sayıca oldukça yetersiz olmasının ise, bu durumun en önemli nedenlerinden birisi olduğu belirtilmektedir (Engelli ve Yaşlı Bireylere İlişkin İstatistikî Bilgiler, 2016: 5). Tablo 2.1.'de "Özel Eğitim Kurumlarında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayısı (2015 – 2016 Eğitim – Öğretim Yılı)" ile ilgili belirlemeler yer almaktadır.

Tablo 2.1. Özel Eğitim Kurumlarında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayısı (2015 – 2016 Eğitim – Öğretim Yılı)

<u>EĞİTİM KADEMESİ</u>	<u>OKUL / KURUM / SINIF</u>	<u>ÖĞRENCİ SAYISI</u>			<u>DERSLİK</u>
		<u>TOPLAM</u>	<u>ERKEK</u>	<u>KIZ</u>	
Örgün Eğitim Toplamı	1.268	288.488	179.487	109.002	7.287

Kaynak; Milli Eğitim İstatistikleri, 2015-2016: 34

Tablo 2.1.'e göre; Türkiye’de 2015 – 2016 eğitim – öğretim yılı itibariyle, örgün eğitim kapsamında toplam 1.268 özel eğitim kurumunda ve 7287 derslikte 288.488 öğrenci (179.487 erkek öğrenci ve 109.002 kız öğrenci) özel eğitimden istifade edebilmiştir.

Tablo 2.2.’de “Özel Eğitim Okullarında çalışan Öğretmen Sayıları (2015 – 2016)” ile ilgili belirlemeler yer almaktadır.

Tablo 2.2. Özel Eğitim Okullarında Çalışan Öğretmen Sayıları (2015 – 2016 Eğitim-Öğretim Yılı)

<u>EĞİTİM KADEMESİ</u>	<u>OKUL / KURUM / SINIF</u>	<u>ÖĞRETMEN SAYISI</u>		
		<u>TOPLAM</u>	<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
Örgün Eğitim Toplamı	1.268	11.595	5.026	6.569

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2015-2016: 34

Tablo 2.2. doğrultusunda; Türkiye’de 2015 – 2016 eğitim – öğretim yılı itibariyle, örgün eğitim kapsamında toplam 1.268 özel eğitim kurumunda toplam 11.595 öğretmenin (5.026 erkek ve 6.569 kadın) görev yaptıkları görülmektedir. Buna göre de, örgün eğitim kapsamındaki özel eğitim kurumlarında görev yapan kadın öğretmenlerin sayısının erkek öğretmenlerin sayısından fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 2.3.’de “Özel Eğitim Okul ve Öğrenci Sayıları (2014 – 2015 ve 2015 – 2016 Eğitim – Öğretim Yılı Karşılaştırması)” ile ilgili belirlemeler yer almaktadır.

Tablo 2.3. Özel Eğitim Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayıları (2014 – 2015 ve 2015 – 2016 Eğitim – Öğretim Yılı Karşılaştırması)

Örgün Eğitim Toplamı \ YIL	2014 – 2015 EĞİTİM – ÖĞRETİM YILI	2015 – 2016 EĞİTİM – ÖĞRETİM YILI	FARK (+) (-)
OKUL SAYISI	1.254	1.268	+14 (% 1,11)
ÖĞRENCİ SAYISI	259.282	288.488	+29.206 (% 11,2)
ÖĞRETMEN SAYISI	10.596	11.595	+999 (% 9,4)
DERSLİK SAYISI	6292	7.287	+995 (% 15,8)

Kaynaklar: Milli Eğitim İstatistikleri, 2014 – 2015 : 36, Milli Eğitim İstatistikleri, 2015 – 2016 : 34

Tablo 2.3. doğrultusunda; 2014 – 2015 eğitim – öğretim yılında örgün eğitim kapsamında yer alan ve 1.254 olan özel eğitim okulu sayısının, 2015 – 2016 eğitim – öğretim yılında 1.268’e yükselmiş ve yaklaşık % 1,11 oranında artış göstermiştir. Aynı şekilde 2014 – 2015 eğitim – öğretim yılında örgün eğitim kapsamında yer alan ve 259.282 olan özel eğitim öğrencisi sayısı da, 2015 – 2016 eğitim – öğretim yılında 288.488’a yükselmiş ve yaklaşık % 11,2 oranında artış göstermiştir. 2014 – 2015 eğitim – öğretim yılında örgün eğitim kapsamında yer alan ve 10.596 olan özel eğitimde çalışan öğretmen sayısı da, 2015 – 2016 eğitim – öğretim yılı da 11.595’e yükselmiş ve yaklaşık % 9,4 oranında artış göstermiştir. 2014 – 2015 eğitim – öğretim yılında örgün eğitim kapsamında yer alan ve 6.292 olan özel eğitim derslik sayısı da, 2015 – 2016 eğitim – öğretim yılında 7.287’ye yükselmiş ve yaklaşık % 15,8 oranında artış göstermiştir.

2.1.2.2. Türkiye’de Özel Eğitim Okulları Kapsamındaki Uygulamalar

Ülkemizde özel eğitim hizmetleri, çeşitli resmi ve özel eğitim okul ve kurumları tarafından sunulmaktadır. Bu okul ve kurumların bir kısmı sadece özel eğitim vermekteyken, bir kısmı da genel eğitim hizmetleri ile birlikte özel eğitim hizmeti

sunumunda bulunmaktadır. Ülkemizde özel eğitim mevzuatı kapsamında söz konusu edilen son düzenlemeler doğrultusunda, özel eğitim okul ve kurumlarının yeni bir yapılanmaya endeksli olarak hizmet verdikleri görülmektedir. Bu yeni yapılanma ile ilgili belirlemeler ilgili başlıklarda ele alınmaktadır.

2.1.2.2.1. Ayrı Okullarda Özel Eğitim Uygulamaları

31.05.2006 Tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” kapsamında, ayrı okullarda özel eğitim uygulamaları yapılabilmesine yönelik özel eğitim okul ve kurumlarının açılması ile ilgili yasal düzenlemelere yer verilmektedir².

Ayrı Okullarda Özel Eğitim Uygulamaları: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 37. maddesi; özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimlerini, kaynaştırma eğitimi kapsamında eğitim almaları öncelikli olup, bireylerin yetersizlik türüne göre açılan okullarda almaları için gerçekleştirilen uygulamaları “Ayrı Okullarda Özel Eğitim Uygulamaları” olarak tanımlanmaktadır.

Ülkemizde uygulanan özel eğitim mevzuatına endeksli şekilde ayrı okullarda özel eğitim uygulamaları aşağıda yer alan kurum ve okullar kapsamında sürdürülmektedir:

1) Bilim ve Sanat Merkezi: “Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi” kapsamında konu ile ilgili yasal düzenlemelere yer verilmektedir.³ “Bilim ve Sanat Merkezi”; özel yetenekli bireylerin yetenek alanının / alanlarının geliştirilmesini, yetenek ve yaratıcılıklarının erken yaşta keşfedilmesini, bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren üretken ve çözümcül kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmelerini sağlamak amacıyla hizmet veren özel eğitim kurumları olarak tanımlanmaktadır (Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, Madde – 6).

² **Değişiklikler İçin Bakınız:**

Birinci Değişiklik: 14.03.2009 Tarih ve 27169 Sayılı Resmi Gazete.

İkinci Değişiklik: 31.07.2009 Tarih ve 27305 Sayılı Resmi Gazete.

Üçüncü Değişiklik: 22.6.2010 Tarih ve 27619 Sayılı Resmi Gazete.

Dördüncü Değişiklik: 21.7.2012 Tarih ve 28360 Sayılı Resmi Gazete.

³ **Ek ve Değişiklikler İçin Bakınız:** Mart 2009 Tarih ve 2618 Sayılı Tebliğler Dergisi.

2) Özel Eğitim Anaokulu: 37 ay ile 66 ay arası özel eğitime muhtaç bireylere, okul öncesinde eğitim almalarını sağlamaya yönelik hizmet veren özel eğitim okulu olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 29).

3) Özel Eğitim İlkokulu ve Ortaokulu: İlk ve ortaokul derecesindeki normal eğitim veren okullarda eğitim alamayacak durumdaki bireylerin, düzeyleri göz önünde bulundurularak hazırlanan eğitim-öğretim programları kapsamında eğitilmelerini sağlayan özel eğitim okulları olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 30).

4) Ortaöğretimde Özel Eğitim Hizmeti Veren Okul ve Kurumlar: Özel eğitime muhtaç bireylerin ortaöğretimlerini, akran grubu ile birlikte kaynaştırma eğitimiyle genel ortaöğretim kurumları ve mesleki ortaöğretim kurumlarında sürdürmek istememeleri durumunda, bu bireylere yönelik eğitim vermek için açılan ortaöğretim okul ve kurumları olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 31).

5) İşitme Engelli, Görme Engelli ve Ortopedik Engelli Bireyler İçin Açılan Okul ve Kurumlar: İşitme engelli, görme engelli ve ortopedik engelli bireyler için açılan ilk 4 yıllık (1. 2. 3. ve 4. sınıflar) ilkokulları, ikinci 4 yıllık (5. 6. 7. ve 8. sınıflar) ortaokullar ile işitme engelli ve ortopedik engellilerin eğitimlerini sürdürecekleri üçüncü 4 yıllık (9. 10. 11. ve 12. sınıflar) özel eğitim meslek liselerini kapsamaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 38).

6) Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler İçin Açılan Okul ve Kurumlar: Hafif düzeyde zihinsel engelli bireyler için açılan, MEB tarafından hazırlanan ilköğretim kurumları programlarının uygulandığı ve okulöncesinde ve ilköğretimde sınıf mevcudunun en fazla 10 öğrenciden oluşması gereken özel eğitim okul ve kurumları olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 40).

7) Birden Çok Engeli Bulunan Bireyler İçin Açılan Özel Eğitim Okul ve Kurumları: Okul çağındaki birden çok engeli olan öğrencilere yönelik açılan

gündüzlü özel eğitim okulları olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 44).

8) Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu): İlkokulu ve ortaokul eğitimini tamamlayıp, genel ve mesleki ortaöğretim okullarına devam edemeyecek durumda olan, 23 yaşından gün almamış özel eğitime muhtaç bireylerin temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma adaptasyonlarını sağlamak, okul hayatından sonra iş ve meslek edinmesine yönelik bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamak amacıyla açılan resmi ve özel, özel eğitim okulları olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 45).

9) Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu): Genel ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim okullarından yararlanamayacak derecede engeli bulunan, 23 yaşından gün almamış, özel eğitime muhtaç bireylerin temel yaşam becerilerinin geliştirilmesi, topluma adaptasyonlarını sağlamak, okul hayatından sonra iş ve meslek edinmesine yönelik bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamak amacıyla açılan resmi ve özel, özel eğitim okulları olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 46).

10) Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri: 02.05.2006 tarih ve 26156 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik” kapsamında konu ile ilgili yasal düzenlemelere yer verilmektedir.⁴ Bu doğrultuda “Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezi”; Türkiye İş Kurumunda kaydı bulunan ve bu hizmetten faydalanma isteğinde bulunan, en az % 40 oranında özürlü ve 15 yaşını bitirmiş olan bireylere hizmet vermek amacıyla açılan kurumlar olarak tanımlanmaktadır (Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik, Madde – 11 ve Madde – 12).

11) Rehberlik ve Araştırma Merkezleri: “Rehberlik ve Araştırma Merkezi”; eğitim–öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amacına uygun şekilde yürütülmesi için gerekli çalışmalar ile hizmet alanı içindeki özel eğitime muhtaç bireylerin eğitsel tanınması ve değerlendirilmesi ile bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti yürütmek amacıyla her il merkezinde

⁴ Ek ve Değişiklikler İçin Bakınız: 31.07.2009 Tarih ve 27305 Sayılı Resmi Gazete.

ve nüfus ve hizmet gereklerine göre tespit edilen ilçelerde MEB tarafından açılan kurumlar olarak tanımlanmaktadır (Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi, Madde – 5).

12) Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri: Özel eğitime muhtaç bireylerin, MEB tarafından belirlenen destek eğitim programları ile özel teknik, alanında uzman personel ve gerekli materyaller kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenek ve yeterlilikleri göz önünde bulundurularak üst öğrenime, iş hayatına, meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını sağlamak amacıyla çalışmalar yapan kurumlar olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği, Madde – 5).

2.1.2.2.2. Genel Eğitim Okulları Bünyesinde Özel Eğitim Uygulamaları

Genel eğitim okulları bünyesinde özel eğitim uygulamaları aşağıda yer alan kapsamda gerçekleştirilmektedir;

1. Kaynaştırma Uygulaması
2. Özel Eğitim Sınıfı
3. Hastane Sınıfı
4. Destek Eğitim Odası ve
5. Evde Eğitim

Çalışmanın bu aşamasında, söz konusu edilen bu özel eğitim uygulamaları ele alınacaktır.

2.1.2.2.2.1. Kaynaştırma Uygulamaları

“Kaynaştırma Yoluyla Eğitim”; özel eğitime muhtaç bireylerin eğitimlerini, yetersizliği olmayan normal akran grubu ile beraber resmi ve özel; okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim okul ve kurumlarında sürdürmeleri olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 23).

Kaynaştırma yoluyla eğitim kapsamında kaynaştırma uygulamaları aşağıda yer alan hususlar doğrultusunda gerçekleştirilmektedir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 23);

a) Kaynaştırma uygulamaları ile Özel eğitime muhtaç bireylerin eğitimlerini, yetersizliği olmayan normal akran grubu ile beraber aynı kurumda sürdürmeleri sağlanmaktadır.

b) Kaynaştırma uygulamaları ile özel eğitime muhtaç bireylerin kaynaştırma yoluyla eğitimlerini, yetersizliği olmayan normal akran grubu ile beraber aynı sınıfta tam zamanlı olarak sürdürebilmekle birlikte, özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak sürdürebilmelerine de olanak sağlanmaktadır.

c) Kaynaştırma uygulamaları ile eğitim hizmetleri, özel eğitime muhtaç bireylerin performans ve ihtiyaç önceliklerine göre planlanmaktadır.

d) Kaynaştırma uygulamaları ile kaynaştırma yoluyla eğitim yapan okul ve kurumlarda bireylerin engel durumuna uygun fiziki, sosyal ve psikolojik ortam düzenlemeleri yapılmaktadır.

2.1.2.2.2.2. Özel Eğitim Sınıfları

“Özel Eğitim Sınıfı”; özel eğitim tanısı konulmuş, bağımsız özel eğitim okuluna gitmesi gerekmeyen, normal eğitimdeki akran grubu ile birlikte eğitim almaları amacıyla tüm resmi ve özel okullarda, Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararıyla açılan sınıflar olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 25).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğininin 26. maddesinde bu sınıflarda eğitim – öğretim aynı tür engeli olan öğrencilere, özel eğitim öğretmenleri eşliğinde, görme engelliler ve işitme engelliler için açılan sınıflar ile zihin engelli ve otistik sınıflarda 1 ve 4. Sınıflarda ve 5. ve 8. Sınıflarda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır. Özel eğitim sınıflarında öğrenim gören öğrenciler, buldukları okul ya da kurumda

uygulanan eğitim programlarını takip etmektedirler. Sınıf mevcutları okulöncesi eğitimde, ilkokulda ve ortaokulda en fazla 10 ve ortaöğretimde ve yaygın eğitimde en fazla 15 öğrenciden Otistik çocuklar fazla 4 öğrenciden oluşmaktadır. Özel eğitim sınıflarının okul ya da kurum içerisindeki yeri, öğrencilerin yetersizlik türü göz önünde bulundurularak belirlenmektedir.

2.1.2.2.2.3. Hastane Sınıfı – Okulu

“Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi”nin 4. Maddesinde; eğitim öğretim çağına gelmiş özel eğitime muhtaç bireylerden, yatarak tedavi gören veya sürekli hastalığı sebebiyle okulöncesi, ilkokul ya da özel eğitim okullarından faydalanamayan bireylere, hastanede sunulan eğitim olarak tanımlanmaktadır.

“Hastane İlköğretim Okulu”; Yatarak tedavi görmesi veya sürekli hastalığı olması sebebiyle normal eğitim kurumlarından yararlanamayan okul öncesi, ilkokul ve ortaokul çağına gelmiş özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimlerini devam ettirmeleri için , MEB, T.C. Sağlık Bakanlığı ve üniversiteler arasında imzalanan protokole göre hastanede açılan okullar olarak tanımlanmaktadır (Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi, Madde – 4).

2.1.2.2.2.4. Destek Eğitim Odası

“Destek Eğitim Odası”; okul ve kurumlarda, yetersizliği olmayan akran grubu ile beraber aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitime muhtaç öğrencilerle üstün yetenekli öğrenciler için, özel donanım ve eğitim materyalleri temin edilerek özel eğitim desteği verilmesi için açılan birimler olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 28).

Destek Eğitim Odası’nda eğitim-öğretim hizmetleri aşağıda verilen hususlar gözetilerek yürütülmektedir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 28);

a) Okulda ya da kurumda, destek eğitiminden faydalanacak öğrenci sayısına bağlı olarak ihtiyacı karşılayacak sayıda destek eğitim odası açılabilir.

- b) Bu odalarda verilecek eğitimi okul yönetimi planlamaktadır.
- c) Destek eğitiminden faydalanacak kişiler, BEP Geliştirme Birimi'nin tavsiyesiyle Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu tarafından belirlenmektedir.
- d) Destek eğitim odasından yararlanacak öğrencinin haftalık ders saati miktarı, toplam haftalık ders saatinin % 40'ını geçmeyecek şekilde planlanmaktadır.
- e) Destek eğitim odasında, öğrencilerin eğitim seviyeleri göz önünde bulundurularak bireysel eğitim yapılmaktadır. Bununla birlikte, gerekli görülen hallerde seviyeleri eşit olan öğrencileri bir araya getirerek grup eğitimi yapılabilmektedir.
- f) Destek eğitim odalarında; öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak her türlü eğitim materyali bulundurulmaktadır.
- g) Destek eğitim odası bulunan kurumlarda öğretmen görevlendirmelerinde özel eğitim öğretmenlerine öncelik tanınmaktadır.
- h) Destek eğitim odasında yapılan değerlendirme sonuçları, öğrenci başarısının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulmaktadır.
- i) Destek eğitim odaları buldukları okulun ders saatleri içinde kullanılabilirlerdir.
- j) Destek eğitim odalarının okul binası içerisindeki yeri, öğrencilerin engel durumları dikkate alınarak belirlenmektedir.

2.1.2.2.5. Evde Eğitim

Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesinin 4. maddesinde "Evde Eğitim"; eğitim öğretim çağına gelmiş özel eğitime muhtaç bireylerden sağlık sorunlarından dolayı okulöncesi, ilkökul ya da özel eğitim okullarından faydalanamayan bireylere evde sunulan eğitim hizmeti olarak tanımlanmaktadır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 34 maddesinde “Evde Eğitim Hizmetleri”; okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden, eğitim ve öğretim kurumlarından doğrudan yararlanamayacak durumda olanlara evde verilen eğitim – öğrenim hizmetleri olarak tanımlanmaktadır.

2.1.2.3. Türkiye’de Özel Eğitim Okul Yöneticileri

Özel eğitim okul yöneticileri; bu okullarda müdürlük, müdür başyardımcılığı veya müdür yardımcılığı görevini yürüten personellerdir (MEB; 2017). Özel eğitim okul yöneticilerinin yönetici olarak atanabilecekleri okul ve kurumlarda da öğretmenlik yapma koşullarını taşımaları ve özel eğitim okul ve kurumlarında asgari iki yıl kadrolu öğretmen olarak görev yapmış olmaları; bu şartları taşıyan öğretmenler arasından müracaat eden olmaması hâlinde ise, özel eğitim okullarında en az iki yıl kadrolu öğretmen olarak görev yapmış olmaları gerekmektedir (MEB, 2012).

2.1.2.4. Türkiye’de Özel Eğitim Okul Yöneticilerinin Atanma Kriterleri

Özel eğitim okullarında yöneticilik yapacak olan yetkili personelin atanma kriterleri üniversite mezunu olmak, memuriyette adaylığı kaldırılmış olmak, en az 3 yıl öğretmenlik veya yöneticilik tecrübesi olmak, yönetici olarak atanmak istediği kuruma öğretmen olarak atanabilecek şartları taşımak⁵, yöneticilik görevi adli veya idari soruşturma ile üzerinden alınmamış olmak, zorunlu hizmet bölgeleri hariç zorunlu çalışma yükümlüsü olmamak, varsa seçme sınavında başarılı olmak, başvuru tarihi itibarıyla halen eğitim öğretim kadrosunda çalışıyor olmak⁶ tır.

2.2. ÜLKEMİZDE ÖZEL EĞİTİM MEVZUATI

Ülkemizde özel eğitim mevzuatı kapsamındaki belirlemeler ve değerlendirmeler; 1982 Anayasası, Kanunlar ve Kanun Hükmünde Kararnameler, Yönetmelikler, Yönergeler, Genelgeler, Resmi Yazılar, Tebliğ ve Şurular kapsamında ele alınmaktadır.

⁵ **Değişik:** 09.08.2011 Tarih ve 28020 Sayılı Resmi Gazete.

⁶ **Ek İkinci Fıkra:** 09.08.2011 Tarih ve 28020 Sayılı Resmi Gazete.

2.2.1. 1982 Anayasası

1982 Anayasasının 42. maddesinde tüm vatandaşların eğitim öğretim hizmetlerinden faydalanmasının sağlanması, özel eğitime muhtaç bireyler için gerekli tedbirlerin alınması devletin sorumluluğu hükmüne bağlanmaktadır.

1982 Anayasasının 50. maddesinde kimsenin yetersizliğinden dolayı yapamayacağı işlerde çalıştırılmayacağı, yetersizliği olanların devlet tarafından çalışma şartlarının iyileştirileceği hükmü yer almaktadır.

1982 Anayasasının 61. maddesinde ise, konu ile ilgili olarak devletin engellileri koruyup topluma kazandırılması için gerekenleri yapacağı hükmü yer almaktadır.

1982 Anayasası kapsamında yer verilen bu belirlemeler ve hükümler doğrultusunda görülmektedir ki; 1982 anayasası özel gereksinimli bireylerin eğitim ve öğrenim hakkını yasal güvence altına almakta ve bu doğrultuda eğitimde fırsat eşitliğini öngörmektedir.

2.2.2. Kanunlar ve Kanun Hükmünde Kararnameler

Kanunlar ve Kanun Hükmünde Kararnameler kapsamında; “5378 Sayılı Kanun, MEB ile İlgili Kanunlarda Özel Eğitimle İlgili Maddeler, 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname” alt başlıkları doğrultusunda ayrıntılı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.2.2.1. 5378 Sayılı Kanun

Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Kanun; T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından, konu ile ilgili çağdaş düzenlemelerde bulunulabilmesi amacıyla ve evrensel ilkeler doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu doğrultuda 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, engellilerin sorunlarının çözümlenmesine yönelik olarak, yeni sosyal politikalar belirlenmesini ve uygulanmasını öngörmektedir.

5378 Sayılı Kanunda; engelliliğin önlenmesi, engellilerin tüm sosyal hak ve hürriyetlerine ait problemlerin çözümü ile her alanda gelişmelerini sağlayacak tedbirleri alarak topluma kazandırılmalarını sağlamak ve bu hizmetlerin sunulabilmesiyle alakalı altyapıyı hazırlamakla ilgili hükümler yer almaktadır.

Buna bağlı olarak 5378 sayılı kanun; engellilerle ilgili derecelendirmeler ve sınıflandırmalar, engelli bireylerin hayatlarını her ortamda en iyi şekilde sürdürmeleri, engellilere yönelik bakım hizmetleri ve bakım hizmetlerinin sunumunda göz önünde bulundurulması gereken fiziksel, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlar ile ilgili belirlemeleri içermektedir.

Aynı kapsamda 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun; engellilere sunulacak rehabilitasyon ve bakım hizmetleri, erken tanı ve koruyucu hizmetler, engel gruplarını dikkate alan iş ve meslek analizleri, engellilerin yeteneklerine göre mesleğini seçmeleri ve mesleki rehabilitasyon, istihdam, eğitim ve öğretim ve eğitsel değerlendirme ile ilgili belirlemeleri içermektedir.

2.2.2.2. MEB ile İlgili Kanunlarda Özel Eğitimle İlgili Maddeler

Konu ile ilgili belirlemeler aşağıda yer alan kanunlar kapsamında ele alınmıştır;

1. 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu: 14.02.2007 tarih ve 26434 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “08.02.2007 Tarih ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu” kapsamında “Özel Eğitim Okulu”; özel eğitime muhtaç öğrencilere eğitim veren, alanında donanımlı ve tecrübeli personelin bulunduğu ve özel hazırlanmış eğitim programlarının uygulandığı özel eğitim kurumu olarak tanımlanmaktadır (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde – 2).

5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında “Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi” ise; özel eğitime muhtaç bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, ses bozuklukları, zihinsel engel, fiziksel engel, duyuşal bozukluk, sosyal ve

davranış problemleri gibi yetersizliklerini tamamen kaldırmak ya da etkilerini en aza indirmek, kabiliyetlerini en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini ortaya çıkarıp geliştirmek ve topluma adaptasyonlarını sağlamak üzere faaliyet gösteren özel öğretim kurumları olarak tanımlanmaktadır (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde – 2).

Bu bağlamda 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu; özel öğretim kurumları açılması ve yönetilmesi ile ilgili kuralları hükme bağlamaktadır.

2. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu: 12.01.1961 tarih ve 10705 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “05.01.1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu” kapsamında konu ile ilgili olarak zorunlu eğitim çağında olup normal okula gidemeyecek durumda olan özel eğitime muhtaç bireylerin özel eğitimden faydalanmalarının sağlanacağını hükme bağlamaktadır.

3. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu: 24.06.1973 tarih ve 14574 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu”nun 8. maddesinde özel eğitime muhtaç ve korumaya muhtaç bireyler için gerekli tedbirlerin alınacağını hükme bağlamaktadır.

2.2.2.3. 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

06.06.1997 tarih ve mükerrer 23011 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “06.06.1997 tarih ve 573 sayılı “Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”nin amacı; özel eğitime muhtaç bireylerin, Türk Milli Eğitimi’nin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda, genel eğitim ve mesleki eğitim hakkını kullanmalarını sağlamaya yönelik esasları düzenlemek olarak belirlenmiştir (573 Sayılı KHK Madde-1).

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında, Türk Milli Eğitimi’ni düzenleyen genel esaslar doğrultusunda özel eğitimle ilgili temel ilkeler; özel eğitime muhtaç bireylerin engel durumlarına uygun özel eğitim hizmetinden faydalanacağı, özel eğitime muhtaç bireylerin eğitimine mümkün

olabildiğince erken başlanması gerektiği, eğitimin mümkün olabildiğince normal eğitim ortamlarında verilmesi gerekliliği, programlar hazırlanırken bireylerin engel durumlarının göz önünde bulundurulması gerektiği, eğitimin sürekliliği için paydaşlarla işbirliğine gidilmesi gerekliliği, veli ile işbirliği yapılarak eğitim öğretim yapılması gerektiği, özel eğitimin engelli bireyi topluma kazandırmak amacıyla planlanması gerektiği belirlenmiştir.

Bu temel ilkeler doğrultusunda 573 sayılı KHK da; özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan bireylere doğrudan ya da dolaylı olarak sunulacak özel eğitim hizmetlerinin kapsamına ve bu hizmetlerin sunumunu gerçekleştirecek olan okul ve kurumların niteliklerine yönelik belirlemeleri hükme bağlamaktadır.

2.2.3. Özel Eğitimle İlgili Yönetmelikler

Özel Eğitimle İlgili Yönetmelikler kapsamında; “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, MEB Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik,” alt başlıkları doğrultusunda ayrıntılı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.2.3.1. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

31.05.2006 Tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” kapsamında konu ile ilgili yasal düzenlemelere yer verilmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği kapsamında hükme bağlanan belirlemeler aşağıda yer almaktadır;

a) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği / 5. Kısım – Eğitim Hizmetleri / 1. Bölüm – Eğitim Tür ve Kademelerindeki Özel Eğitim Hizmetleri: “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği / 5. Kısım – Eğitim Hizmetleri / 1. Bölüm – Eğitim Tür ve Kademelerindeki Özel Eğitim Hizmetleri” aşağıdaki belirlemeleri hükme bağlamaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 29);

1. “37 – 66 ay arasındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitimi zorunludur. Ancak, bu bireyler için okul öncesi eğitim Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporu ile velisinin yazılı onayı doğrultusunda Eylül ayı sonu esas alınarak 78 aya kadar uzatılabilir. E – Okul Sistemi üzerinden kaydı yapılan ve okul öncesi eğitim süresi uzatılan çocuklar, velisinin resmi başvurusu ve il / ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu kararı ile uygun kuruma yerleştirilir.

2. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitimlerini, öncelikle okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma uygulamaları kapsamında yetersizliği olmayan akranları ile aynı sınıfta veya özel eğitim sınıflarında sürdürmeleri esas olmakla birlikte 37 – 66 ay arasındaki çocuklar için özel eğitim anaokulu, 48 – 66 ay arasındaki çocuklar için okul ve kurumlar bünyesinde özel eğitim anasınıfları açılabilir.”

“Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği / 5. Kısım – Eğitim Hizmetleri / 1. Bölüm – Eğitim Tür ve Kademelerindeki Özel Eğitim Hizmetleri” kapsamında ayrıca; özel eğitime muhtaç bireylerin, ilkokul ve ortaokul kademesindeki eğitimlerini öncelikle kaynaştırma eğitimi yoluyla akran grubuyla sürdürebilecekleri gibi, özel eğitime muhtaç bireyler için açılan ilkokul ve ortaokullarda da sürdürebilecekleri hükme bağlanmıştır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 30).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği “Ortaöğretimde Özel Eğitim Hizmetleri” başlıklı Madde – 31 kapsamında da; ilköğretimden mezun olmuş, fakat farklı sorunlardan dolayı ortaöğretime gidemeyen bireylerin, uzaktan öğretim kanalıyla MEB Açık Öğretim Lisesi veya MEB Mesleki Açık Öğretim Lisesi’nde eğitim-öğretimlerini sürdürebilecekleri belirtilmektedir.

b) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği / 6. Kısım – Kurumlar / 1. Bölüm – Özel Eğitim Okul ve Kurumları: “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği / 6. Kısım – Kurumlar / 1. Bölüm – Özel Eğitim Okul ve Kurumları” kapsamında; özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimlerini, öncelikli olarak normal eğitim alan akran grubuyla beraber kaynaştırma eğitimi ile devam ettirmeleri öncelikli olup, MEB tarafından özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için eğitimin her alanında ve her kademesinde

özel eğitim okulları açılabileceği hükme bağlanmıştır. Bu doğrultuda Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre; gerçek ve tüzel kişiler, özel eğitime muhtaç bireylerin eğitim-öğretimleri için 08.02.2007 Tarih ve 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'ndaki esaslara uygun olarak özel okul veya kurum açabileceklerdir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 37).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği “İşitme, Görme ve Ortopedik Yetersizliği Olan Bireyler İçin Açılan Okul ve Kurumlar” başlıklı Madde – 38 kapsamında da, özel eğitim hizmeti veren kurumlarda eğitim – öğretim faaliyetleri yürütülürken aşağıdaki hususların göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmektedir;

- i. Bu okul ve kurumlarda; aynı tür ve kademede öğrenim gören yetersizliği olmayan öğrencilerin takip ettiği eğitim programı uygulanır. Okul veya kurumda uygulanan eğitim programı temel alınarak öğrencilerin BEP'leri hazırlanır ve başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.*
- ii. Sınıf mevcutları en fazla; okul öncesi, ilköğretim ve yaygın eğitimde 10, ortaöğretimde 15 öğrencidir. İşitme engelliler meslek liseleri ve ortopedik engelliler meslek liselerinde uygulamalı atölye ve laboratuvar derslerinde gruplar en fazla 10 öğrenciden oluşturulur.*
- iii. Bu okul ve kurumlardaki öğrencilerin yetersizlik türleri dikkate alınarak, işitme, görme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri görevlendirilir.*
- iv. İlkokullarda dersler sınıf öğretmenleri, ortaokullarda ise alan öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak ilkokullarda yabancı dil ile din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin alan öğretmenlerince okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.⁷*

⁷ Değişiklik İçin Bakınız: 21.07.2012 Tarih ve 28360 Sayılı Resmi Gazete.

- v. *Özel eğitim meslek liselerinde uygulamalı meslek derslerinin yapılacağı atölyeler ve laboratuvarlar bulunmaması hâlinde öğrenciler bu derslerle ilgili eğitimlerini diğer mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında sürdürürler.*⁸
- vi. *İşitme yetersizliği bulunan öğrencilerin eğitim gördüğü okul ve kurumlarda, öğrenciler istekleri doğrultusunda yabancı dil dersinden muaf tutulur.”*

Hafif düzeyde zihin engeli bulunan bireyler için açılan ilkokullarda ve ortaokullarda MEB tarafından hazırlanan ilkokul ve ortaokul programlarının uygulanacağı ve aynı programlara bağlı olarak BEP hazırlanacağı, bu bireylerin başarılarının değerlendirilmesine de BEP’lerdeki hedeflerin ve davranışların göz önünde bulundurulacağı hükme bağlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde – 40).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 44. maddesinde; birden çok engeli bulunan öğrenciler için açılan özel eğitim okullarında ikinci engel türüne dikkat ederek öğrencinin durumuna uygun fiziki ortam ve bu ortama uygun materyaller ile donatılarak uygun eğitim ortamının sağlanması amacıyla gereken iş ve işlemlerin yapılması hükme bağlanmıştır.

Okullarda derslerin özel eğitim öğretmenleri tarafından okutulacağı aynı zamanda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ve meslek derslerinin ilgili ders alan öğretmenlerince okutulacağı da hükme bağlanmıştır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde -45).

Özel eğitim iş uygulama merkezlerinde (okullarında) akademik eğitimin yanında, iş eğitimi uygulamalarının da yer aldığı eğitim programlarının uygulanacağı hükme bağlanmıştır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 46).

⁸ **Değişiklik İçin Bakınız:** 21.07.2012 Tarih ve 28360 Sayılı Resmi Gazete.

2.2.3.2. MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği

“Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği”nin amacı; il veya ilçede rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ve bu hizmetlerin verildiği rehberlik ve araştırma merkezleriyle okul ve kurumlardaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin açılması ve faaliyetleriyle alakalı esasları düzenlemek olarak belirlenmiştir (MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Madde – 1).

Bu temelde Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği; eğitsel rehberlik, mesleki rehberlik, bireysel rehberlik, grup rehberliği etkinlikleri, öğretim kademelerine göre rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ve yönlendirmede rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili belirlemeleri içermektedir.

2.2.3.3. MEB Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik

02.05.2006 Tarih ve 26156 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik” konu ile ilgili yasal düzenlemelere yer verilmektedir. Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik ile ilgili amaç; engellilerin yetenekleri doğrultusunda yapabilecekleri bir işte verimli kılınarak, ekonomik ve sosyal refahın sağlanması amacıyla kurulacak özel mesleki rehabilitasyon merkezlerinin açılışı, denetlenmesi ve işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemek olarak belirlenmiştir (Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik, Madde – 1).

2.2.4. Yönergeler

Yönergeler kapsamında; “Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi, Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi, Afetlerde Uygulanacak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönergesi ve Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi” alt başlıkları doğrultusunda ayrıntılı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.2.4.1. Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

Şubat 2007 tarih ve 2593 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan “Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi” kapsamında konu ile ilgili yasal düzenlemelere yer verilmektedir.

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesinin İkinci Bölümünde; Bilim ve Sanat Merkezlerinin Oluşumu, Amaçları ve İlkeleri” kapsamında, Bilim ve Sanat Merkezlerindeki eğitim – öğretim faaliyetleri bireysel eğitim esasına dayalı BEP’lerin geliştirilmesi, üstün yetenekli bireylerin gelişimsel özelliklerini gözetererek, bu bireylerin eğitimlerini planlarken devam ettikleri okulların programları ile örtüşecek şekilde planlanan, bireylere benlik algısı ve iletişim becerileri kazandıran, etkinlikler içten odaklı disiplin ve denetim anlayışını geliştirmeye yönelik olarak düzenlenen, öğrencilerin ufkunu açan, okul-öğrenci- aile işbirliğiyle hareket eden esaslara uygun olarak düzenlenmekte ve uygulanmaktadır (Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, Madde – 7).

2.2.4.2. Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi

Anaokulu ve ilkokul çağında olup aynı zamanda özel eğitime muhtaç öğrencilerden, sağlık sorunları nedeniyle normal eğitim kurumlarından doğrudan yararlanamayan bireylere evde ya da sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gördüğü süre içerisindeki eğitim- öğretim planlanmasıyla ilgili kuralları düzenlemek olarak belirlenmiştir (Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi, Madde – 1).

2.2.4.3. Afetlerde Uygulanacak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönergesi

“Afetlerde Uygulanacak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönergesi”nin amacı yönergenin 1. maddesinde; afet bölgesinde yürütülen çalışmalar kapsamında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin, olağanüstü durumdan dolayı ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanmasına ve problemlerin çözümüne yönelik çalışmaların yapılması ile ilgili iş ve işlemleri düzenlemek olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda

Afetlerde Uygulanacak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönergesi, afet bölgesindeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesiyle alakalı hükümleri kapsamaktadır (Afetlerde Uygulanacak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönergesi, Madde – 2).

2.2.4.4. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi

Temmuz 2008 tarih ve 2610 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan “Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi” kapsamında konu ile ilgili yasal düzenlemelere yer verilmektedir. Bu doğrultuda Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi'nin amacı; yerleşim yeri olarak il veya ilçe bazında rehberlik ve özel eğitim faaliyetlerini yürütülmesiyle alakalı, RAM açılmasına ilişkin kriterleri belirlemek olarak saptanmıştır (Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi, Madde – 1). Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi'nin kapsamı ise; RAM açılmasına ilişkin yetki ve sorumlulukları belirten usul ve esasların tümü olarak ifade edilmektedir (Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi, Madde – 2).

2.2.5. Genelgeler

Genelgeler kapsamında; “Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi, Özürlü Öğrenciler Genelgesi, Okul Öncesinde Kaynaştırma Eğitiminin Yaygınlaştırılması Projesi İle İlgili Genelge, Özürlü Bireylerin Eğitim Giderlerinin Karşılanması Genelgesi, Özel Eğitim Okulu ve Kurumlarında Kılık- Kıyafet Genelgesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Geliştirilmesi Genelgesi, Destek Eğitim Odası Açılması Genelgesi ve Psikososyal Müdahale Hizmetleri Genelgesi” alt başlıkları doğrultusunda ayrıntılı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.2.5.1. Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 02.09.2008 tarih ve 2008/60 sayılı “Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi”nde kaynaştırma eğitiminin amacı; özel eğitime muhtaç bireylere eğitim verilerek,

yetersizliği olmayan normal akran grubu ile beraber aynı ortamda eğitimlerini sürdürmelerini sağlamak olarak ifade edilmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin BEP'lerinin dikkate alınması, okuma-yazma güçlüğü olan bireyler ile özel öğrenme güçlüğü olan bireylerin değerlendirmesinin sözel ve sözel ifadede zorluk çeken öğrencilerinin değerlendirmesinin yazılı şekilde yapılması, görme, işitme, zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) gösteren öğrencilerin değerlendirmelerinin yetersizliklerine uygun olması gerektiği belirtilmektedir.

2.2.5.2. Özürlü Öğrenciler Genelgesi

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 31.10.2008 tarih ve 2008/88 sayılı “Özürlü Öğrenciler Genelgesi”nde; fiziksel engelliler için ihtiyaçlar göz önüne alınarak bina girişlerinin düzayak yapılması, zorunluluk halinde % 6 ile % 8 eğimli, serbest genişlikleri en az 1,45 m olan, kaymayan ve tekerlekli iskemle ile hareketlerini güçleştirmeyen malzeme ile imal edilmiş rampalar inşa edilmesi ve her 10 metrede bir dinlenme düzlüğü yapılması gerektiğine yönelik hususlar yer almaktadır. Dersliklerin tekerlekli sandalyelerin hareketlerine uygun inşa edilmesi, kapıların kesinlikle eşiksiz, dışarıya açılır ve 90 cm ya da 100 cm boşluklu olarak projelendirilmesi ve öğrenci sıralarının tekerlekli sandalyeye göre yeniden yapılandırılması gerektiğine yönelik hususlar, ilgili kişi ve kurumlara tekrar iletilmektedir.

2.2.5.3. Okul Öncesinde Kaynaştırma Eğitiminin Yaygınlaştırılması Projesi İle İlgili Genelge

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 24.08.2009 tarih ve 2009/66 sayılı “Okul Öncesinde Kaynaştırma Eğitiminin Yaygınlaştırılması Projesi İle İlgili Genelge”de; okulöncesi dönemde özel eğitime muhtaç bireylerin eğitimlerinin ücretsiz sağlanması ve bu uygulamada görev alacak öğretmenlerle eğitim yöneticilerinin mesleki yeterliliklerinin artırılarak, kaynaştırma eğitimi uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla MEB tarafından “Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Yoluyla Eğitiminin Yaygınlaştırılması Projesi” hazırlandığı

bilgisine yer verilmektedir. Bu doğrultuda ilgili genelgede; Okul Öncesinde Kaynaştırma Eğitiminin Yaygınlaştırılması Projesi kapsamında İl Proje Yürütme Ekibi oluşturulması, İl proje Yürütme Ekibi'nin Proje kapsamına alınacak çocukların tanılamalarını Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'ne öncelikle yaptırmaları gerektiği ve konu ile ilgili diğer hususlara yönelik belirlemeler iletilmektedir.

2.2.5.4. Özürlü Bireylerin Eğitim Giderlerinin Karşlanması Genelgesi

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 29.07.2009 tarih ve 2009/60 sayılı “Özürlü Bireylerin Eğitim Giderlerinin Karşlanması Genelgesi” ile özel eğitim okul ve kurumlarında engelli bireylere yönelik destek eğitim programlarının niteliği, engel durumları ve dereceleri ile eğitim harcamalarının MEB tarafından sağlanması ile ilgili esaslar iletilmektedir.

2.2.5.5. Özel Eğitim Okulu ve Kurumlarında Kılık- Kıyafet Genelgesi

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 02.03.2007 tarih ve 2007/20 sayılı “Özel Eğitim Okulu / Kurumlarında Kılık ve Kıyafet Genelgesi”nde; zihinsel engelli bireyler, otistik bireyler ve sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören bireyler için açılan okul ve kurumlarda eğitim – öğretime devam eden öğrencilerin gelişim özellikleri (sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel) ile disiplin alanlarına dönük bireysel ve grup eğitimi etkinlikleri esnasında öğretmen ve öğrencilerin rahat bir kıyafet giymelerinin eğitimde etkileşimi artıracığı yönündeki hususlara yer verilmektedir.

Özel Eğitim Okul ve Kurumlarında Kılık-Kıyafet Genelgesi'nde; özel eğitim öğretmenleri ve etkinliğe katılan diğer eğitim personelinin tören ve toplantılar ile makama girme dışında, öğrencilerle bir arada oldukları bireysel ve grup etkinliklerinde daha rahat hareket edebilmeleri amacıyla gerektiğinde beden eğitimi öğretmenleri gibi eşofman giymelerinin uygun olacağı düşünülmektedir paylaşımında bulunmaktadır.

Aynı şekilde Özel Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanan Kılık-Kıyafet Genelgesi'nde; öğrencilerin atölye çalışmaları ve diğer eğitim-öğretim faaliyetleri sırasında rahat hareket edebilmeleri amacıyla uygun elbiseler giymelerinin, ayrıca velilere maddi külfet getiren belirli kıyafetler giyme zorunluluğu getirilmemesinin uygun olacağı belirtilmektedir.

2.2.5.6. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Geliştirilmesi Genelgesi

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 14.10.2005 tarih ve 2005/95 sayılı "Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Geliştirilmesi Genelgesi"nin amacı; özel eğitime muhtaç bireylere kendilerini ifade edebilme, yeteneklerini kullanma, fırsatları değerlendirme, insan ilişkilerinde karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm bulma ve geleceklerini planlama sorumluluğu gibi yeterliliklerin, eğitim – öğretim kurumlarında sadece akademik faaliyetlerin bir ürünü olarak ortaya çıkmasını beklemeden, günden güne gelişen çağın ekonomik ve sosyal gereklerine cevap verebilecek bir anlayışla rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunmak olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda İl Milli Eğitim Müdürlüklerince kendi illerinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile diğer etkinlikleri koordinasyon içerisinde planlaması, gerekli koordinasyonu sağlaması yeni RAM'lar açılması ve okullardaki rehberlik servislerinin oluşturulması gerektiği belirtilmektedir.

2.2.5.7. Destek Eğitim Odası Açılması Genelgesi

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 18.05.2015 tarih ve 2015/15 sayılı "Destek Eğitim Odası Açılması Genelgesi"nde; kaynaştırma - bütünleştirme uygulamaları kapsamında özel eğitime muhtaç öğrencilere destek eğitim hizmetleri sağlanarak, eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmaları amacıyla, okul ve kurumlarda destek eğitim odası açılması için tüm gerekli tedbirlerin alınması hususu iletilmektedir.

2.2.5.8. Psikososyal Müdahale Hizmetleri Genelgesi

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 25.01.2002 tarih ve 2002/11 sayılı “Psikososyal Müdahale Hizmetleri Genelgesi”nde; yaşamın stres düzeyini arttıran, zorlu olaylarına destek sağlamak için MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde “Psikososyal Müdahale Birimi” oluşturulduğu bilgisi verilmektedir.

Psikososyal Müdahale Hizmetleri Genelgesi’nde; Psikososyal Müdahale Birimi ile tüm doğal afetler, yangın, istismar, intihar, ihmal ve şiddet gibi yaşamın stres düzeyini arttıran olaylara karşı psikososyal destek sağlanması ve bu tür olaylara karşı yerel ve merkezi düzeyde kapasitenin güçlendirilmesinin amaçlandığı belirtilmektedir. Buna yönelik olarak da, kurum ve kuruluşlarla işbirliğine gidilerek, eğitim sistemine entegre olarak yapılacak planlamaların ve okul eylem planlarının geliştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

2.2.6. Resmi Yazılar

Resmi yazılar başlığı kapsamında; “Eğitsel Değerlendirme ve Tanılamada Dikkat Edilecek Hususlar İle İlgili Resmi Yazı, Özel Eğitim Okulu / Kurumu Açma Standartları İle İlgili Resmi Yazı, Engelli Bireylere Ait Bilgilerin Paylaşılması İle İlgili Resmi Yazı, Özürlü Sağlık Kurulu Raporları İle İlgili Resmi Yazı ve Eğitsel Değerlendirme, Tanılama ve Özel Eğitim Uygulamaları İle İlgili Resmi Yazı” alt başlıkları doğrultusunda ayrıntılı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.2.6.1. Eğitsel Değerlendirme ve Tanılamada Dikkat Edilecek Hususlar İle İlgili Resmi Yazı

“Eğitsel Değerlendirme ve Tanılamada Dikkat Edilecek Hususlar İle İlgili Resmi Yazısı”nda; destek eğitiminden faydalanma kararı çıkan öğrenciler için eğitim – öğretim planı hazırlanırken öğrencinin engel türü ve bireysel gelişimine dikkat edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Resmi Yazıda ayrıca; eğitim planında yöntem ve

kazanımların önerilmesinde, özel rehabilitasyon merkezlerince sağlanan destek eğitimi sürelerine de dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

2.2.6.2. Özel Eğitim Okulu / Kurumu Açma Standartları İle İlgili Resmi Yazı

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 02.10.2009 tarih ve 4321 sayılı “Özel Eğitim Okulu / Kurumu Açma Standartları İle İlgili Resmi Yazısı”nda; Valiliklerce açılması teklif edilecek özel eğitim okul ve kurumlara ilişkin oluşturulacak teklif dosyasının, MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak iş ve işlemlere esas teşkil etmek üzere, yürürlükteki mevzuat ile birlikte bu standartlara da uygun olarak hazırlanması gerektiği belirtilmektedir.

2.2.6.3. Engelli Bireylere Ait Bilgilerin Paylaşılması İle İlgili Resmi Yazı

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 07.05.2010 tarih ve 2062 sayılı “Engelli Bireylere Ait Bilgilerin Paylaşılması İle İlgili Resmi Yazısı”nda; Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde – 8 kapsamında yer alan “Eğitsel değerlendirme ve tanılamada öğrencinin ve velinin görüşü ve izni alınmadan hiçbir açıklama yapılamaz.” hükmü hatırlatılmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde – 8). Ayrıca; RAM müdürlüklerinde, eğitsel tanılama ve değerlendirmesi yapılan bireylerin kişisel bilgilerin MEB’in bilgisi ve onayı olmadan hiçbir kişi ya da kuruma verilmemesi gerektiği de ifade edilmektedir.

2.2.6.4. Özürlü Sağlık Kurulu Raporları İle İlgili Resmi Yazı

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 18.11.2009 tarih ve 5074 sayılı “Özürlü Sağlık Kurulu Raporları İle İlgili Resmi Yazısı”nda; destek eğitim almak için yapılacak başvurularda, engelli sağlık kurulu raporunun aslı ya da noter onaylı bir kopyası varsa, incelemede bulunan yetkili raporun aslını görerek kopyasına, aslı görülmüştür damgası vurarak işlemi gerçekleştirecektir bilgisi iletilmektedir. İlgili Resmi Yazıda ayrıca; sürekli engelli

sağlık kurulu raporunun raporu veren ilgili kurum tarafından onaylı örneği verilen raporlara göre de işlemi gerçekleştirebileceği ifade edilmektedir.

2.2.6.5. Eğitsel Değerlendirme, Tanılama ve Özel Eğitim Uygulamaları İle İlgili Resmi Yazı

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 09.10.2009 tarih ve 4448 sayılı “Eğitsel Değerlendirme, Tanılama ve Özel Eğitim Uygulamaları İle İlgili Resmi Yazısı”nda; bireylerin eğitsel tanılması yapılırken bireyin tıbbi tanı raporu, bedensel ve zihinsel gelişimi belirlenerek, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu’na destek eğitimine ve özel eğitime ihtiyacının var olup olmadığı yönünde kararın verilmesi gerektiği belirtilmektedir.

2.2.7. Tebliğ

Tebliğ başlığı kapsamında; “Milli Eğitim Bakanlığı’ndan Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ” alt başlığı doğrultusunda ayrıntılı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.2.7.1. Milli Eğitim Bakanlığı’ndan Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ

25.10.2008 tarih ve 27035 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Milli Eğitim Bakanlığı’ndan Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ”in amacı; korunma ihtiyacı olan çocuklar veya suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen danışmanlık tedbirlerinin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek olarak belirlenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı’ndan Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ, Madde – 1).

Milli Eğitim Bakanlığı’ndan Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ”in kapsamı ise; korunma ihtiyacı olan çocuklar ile suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen danışmanlık tedbirinin uygulama usul ve

esaslarına, bu kararların yerine getirilmesinde kurumların görev ve sorumluluklarına, danışmanlık hizmeti verecek uzman kişilerin uygulayacakları meslekî çalışmalar ve programlara ilişkin standartlar, uygulama esasları ve değerlendirme ölçütlerine ilişkin hükümler belirlenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ, Madde – 2).

2.2.8. Şuralar

Şuralar başlığı kapsamında; “Milli Eğitim Şuraları’nda Özel Eğitim ve Türkiye Özürlüler Şuraları” alt başlıkları doğrultusunda ayrıntılı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.2.8.1. Milli Eğitim Şuraları’nda Özel Eğitim

Milli Eğitim Şuraları’nda özel eğitim ile ilgili belirlemeler; IV. Milli Eğitim Şurası, XII. Milli Eğitim Şurası, XIII. Milli Eğitim Şurası, XIV. Milli Eğitim Şurası, XV. Milli Eğitim Şurası, XVI. Milli Eğitim Şurası ve XVII. Milli Eğitim Şurası kapsamında ele alınacaktır.

1. IV. Milli Eğitim Şurası: 23–31 Ağustos 1949 tarihleri arasında toplanan IV. Milli Eğitim Şurası’nda; özel eğitime muhtaç çocukların tanımlanmasına, tanılanmasına, okul ya da kurum kayıt işlemlerine, özel eğitim hizmetlerinin kapsamına ve bu hizmetleri verecek eğitim personelinin yetiştirilmesine dek uzanan geniş bir yelpazede belirlemelere yer verildiği görülmektedir.

2. XII. Milli Eğitim Şurası: 18 – 22 Haziran 1988 tarihleri arasında XII. Milli Eğitim Şurası toplanarak konu ile ilgili aşağıdaki kararları almıştır;

• **Türk Eğitim Sistemi İle İlgili Kararlar / Karar – 20:** Özel eğitime muhtaç bireylerin eğitimine önem verilmesi, üstün zekâlı bireyler için üst özel sınıfların açılması ve zihin engelli ve bedensel engelli çocukların eğitiminin yaygınlaştırılması karara bağlanmıştır.

•**Eğitimde Yeni Teknolojiler İle İlgili Kararlar / Karar – 21:** Özel eğitim okullarında engelli bireylerin engel durumları göz önünde bulundurularak bir eğitim öğretim şekli planlayıp uygulamaya koyabilmek için gereken tün materyallerin temin edilerek özel eğitim okullarında kullanılması karara bağlanmıştır.

•**Öğretmen Yetiştirme İle İlgili Kararlar / Karar – 21:** Özel eğitim alanında öğretmen ihtiyacını karşılayacak öğretmenlerin yetiştirilmesi için yeni eğitim programlarının açılması karara bağlanmıştır.

•**Genel, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim İle İlgili Kararlar / Karar – 22:** Ortaöğretim seviyesinde özel eğitime muhtaç bireylerin eğitimi için, özel olarak yetiştirilmiş personel kullanan özel ihtisas merkezlerinin, bağımsız özel eğitim kurumlarının ve diğer ortaöğretim kurumlarının bünyesinde "Özel Eğitim" programlarının açılması karara bağlanmıştır.

3. XIII. Milli Eğitim Şurası

15 – 19 Ocak 1990 tarihleri arasında toplanan XIII. Milli Eğitim Şurası'nda, özel eğitime muhtaç bireylerin yaygın eğitimden daha fazla faydalanmalarını sağlayacak tedbirler alınması karara bağlanmıştır.

4. XIV. Milli Eğitim Şurası

27 – 29 Eylül 1993 tarihleri arasında toplanan XIV. Milli Eğitim Şurası'nda alınan 19 No'lu Karar konu ile ilgili aşağıdaki belirlemeler içermektedir;

“0 – 72 ay çocuğuna okulöncesi eğitim hizmeti veren kreş, gündüz bakımevi, çocuk yuvaları, özürllüer için rehabilitasyon merkezleri vb. sosyal tesislerin yapılarının geliştirilmesi için Devlet Kredisi ve teşviklerin artırılmasına ve vergilendirmenin azaltılmasına çalışılacaktır.”

5. XV. Milli Eğitim Şurası

13 – 17 Mayıs 1996 tarihleri arasında toplanan XV. Milli Eğitim Şurası'nda alınan 18 No'lu Karar konu ile ilgili aşağıdaki belirlemeler içermektedir;

“Özel eğitim ihtiyacı duyulan farklı yapıdaki öğrenciler için, mevcut eğitim programlarında uygulama esnekliği sağlanmalı ve öğretmenler bu konuda hizmet içi eğitimden geçirilmelidir.”

6. XVI. Milli Eğitim Şurası

13 – 17 Kasım 1999 tarihleri arasında toplanan XVI. Milli Eğitim Şurası'nda alınan konu ile ilgili kararlar aşağıda verildiği gibidir;

• **Mesleki ve Teknik Eğitimin, Ortaöğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması İle İlgili Kararlar / Karar – 46:** Engelli bireylerin mesleki ve teknik eğitiminde engel grupları ve engel dereceleri göz önüne alınarak yönelmelerine rehberlik yapılmalıdır.

• **Mesleki ve Teknik Eğitimin, Ortaöğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması İle İlgili Kararlar / Karar – 47:** Mesleki ve teknik eğitimden engelli bireylerin de yararlanabilmesi için; fiziki ortam düzenlenmeli, engellilerin eğitimi için gerekli eğitim materyalleri sağlanmalı ve eğitim-öğretim faaliyetleri engelli bireylere göre yapılandırılmalıdır.

• **Mesleki ve Teknik Eğitimin, Ortaöğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması İle İlgili Kararlar / Karar – 48:** 3308 Sayılı Kanun gereğince; işverenlerin, çırakların % 3'ü oranında engelli çırak almaları konusunda özel bir çaba gösterilmelidir.

• **Mesleki ve Teknik Eğitimin, Ortaöğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması İle İlgili Kararlar / Karar – 49:** Bazı engelli grupların özel yetenekleri göz önünde bulundurularak, mesleki eğitim programları

geliştirilmelidir. Örneğin; görme engelliler için masörlük ve müzik öğreticiliği, ortopedik engelliler için bakıcı anne ve işitme engelliler için gürültülü ortamlarda gerçekleştirilen meslekler gibi.

• **Mesleki ve Teknik Eğitimin, Ortaöğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması İle İlgili Kararlar / Karar – 50:** Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimlerini daha kısa sürede tamamlamaları için gerekli programlar oluşturulmalı ve ileri eğitimlerinin sağlanması için özendirici önlemler alınmalıdır.

• **Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi ve İstihdam İle İlgili Kararlar / Karar – 1:** Engelli gençler işletmelerde eğitim süreçlerinde özel olarak izlenmeli ve denetimleri yapılmalı ve bu süreçte işletmeler, engelliler konusunda aydınlatılmalı ve engellilere yönelik yanlış tutumların ortadan kaldırılması sağlanmalıdır.

• **Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi ve İstihdam İle İlgili Kararlar / Karar – 13:** Mesleki eğitim programları, engelli bireylerin de faydalanacağı şekilde tasarlanmalı ve uygulanmalıdır.

• **Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi ve İstihdam İle İlgili Kararlar / Karar – 22:** Mesleki ve teknik eğitim kurumları ile işletmelerin fiziki yapıları, donanımları ve eğitim programları engelli bireylerin ihtiyaçları ile uyumlu hale getirilmelidir.

• **Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi ve İstihdam İle İlgili Kararlar / Karar – 25:** İşletmeler, engelli bireylere mesleki eğitim yaptırma yönünde teşvik edilmelidir.

• **Mesleki ve Teknik Eğitim Alanına Öğretmen ve Yönetici Yetiştirme İle İlgili Kararlar / Karar – 13:** Engelli bireyleri topluma kazandırarak, üreten ve topluma faydalı bireyler olmasını sağlamak için, mesleki ve teknik eğitim fakültelerindeki öğrenciler, engelli bireylerin özelliklerini bilen ve bu öğrencilere eğitim verebilecek yeterlilikte yetiştirilmelidir.

7. XVII. Milli Eğitim Şurası

13 – 17 Kasım 2006 tarihleri arasında XVII. Milli Eğitim Şurası toplanmış ve “Özel Eğitim” ile ilgili aşağıdaki kararlar alınmıştır;

- **Karar – 1:** İlköğretim seviyesinde okullardan mezun olan öğrenciler veli, sınıf rehber öğretmeni, bir okul yöneticisi, RAM’den bir görevli ve mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından bir rehber öğretmenden oluşturulacak bir komisyon tarafından öğrencinin özelliklerine uygun bir meslek lisesine yerleştirilir.
- **Karar – 2:** Özel eğitime muhtaç ve okul öncesi eğitim çağında olan öğrenciler için anasınıfları ve anaokulları bünyesinde kaynaştırma eğitimi verilmelidir.
- **Karar – 3:** Özel eğitime muhtaç öğrenciler için yeterli sayıda sınıf açılmalı bu sınıflara yeterli sayıda özel eğitim öğretmenleri atanmalı, bu sınıfların fiziksel şartları iyileştirilmelidir.
- **Karar – 4:** Özel eğitim okullarında gerekli hallerde ikili öğretim yapılmalıdır.
- **Karar – 5:** Eğitsel tanılarda ve yönlendirmelerde kullanılan ölçme araçları geliştirilmeli, uzman personel yetiştirilmeli ve bir uygulama birliği sağlanmalıdır.
- **Karar – 6:** Kaynaştırma eğitimi sonrasında öğrencinin hangi okula gideceği konusunda yönlendirme yapılmalıdır.
- **Karar – 7:** Kaynaştırma sınıflarına yardımcı personel verilerek personel ücretinin yerel imkânlarla karşılanması sağlanmalıdır.
- **Karar – 8:** Özel eğitim okul ve kurumlarında gezerek eğitim veren öğretmen normu artırılmalıdır.
- **Karar – 9:** Özel eğitim alanında görev yapan her türlü personelin kendi alanları ile ilgili çalışmaları rahatlıkla yapabilecekleri yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

- **Karar – 10:**Bütün öğretmenlere özel eğitimle alakalı en az 180 saatlik bir hizmetiçi eğitim verilmelidir.
- **Karar – 11:** Özel eğitime muhtaç bireylerin eğitim alabilmeleri için yaş sınırını ortadan kaldıran yasal düzenleme yapılmalıdır.
- **Karar – 12:** Özel eğitime muhtaç bireylerin ailelerine yönelik aile eğitimleri yapılmalıdır.
- **Karar – 13:** Özel eğitime muhtaç bireylerin istihdamı için yerel yönetimlerle işbirliğine gidilerek iş imkânları sağlanmalıdır.
- **Karar – 14:** Özel eğitime muhtaç bireylerin ailelerini kaybettikten sonra da yaşamlarını sürdürebilmeleri için yönetimlerle işbirliğine gidilerek “yaşamevleri” açılmalıdır.
- **Karar – 15:** Özel eğitime muhtaç bireylerin gelişimlerine uygun okullara yerleştirilmeleri sağlanmalıdır.
- **Karar – 16:** Mesleki ve çıraklık eğitiminde Özel eğitime muhtaç öğrenci kontenjanı artırılmalıdır.
- **Karar – 17:** Üstün zekâlı bireylerin eğitimi ve istihdamı konusunda çalışmalar yapıp bakanlık politikası haline gelmelidir.
- **Karar – 18:** Üstün zekâlı bireylerin eğitimi için üniversitelerde özel olarak eğitim almış öğretmenler tarafından yapılmalıdır.
- **Karar – 19:** Bilim ve sanat merkezine devam eden öğrencilerin yaptığı eğitimler devam ettikleri okullar tarafından da değerlendirilmelidir.
- **Karar – 20:** Üstün yetenekli öğrenci alan okullar cazibe merkezi haline getirilmeli, bu öğrencilerin aileleri ekonomik olarak desteklenmelidir.

• **Karar – 21:** İlköğretim ve ortaöğretim okullarında Üstün yetenekli öğrencilerin kendini geliştirmesi için fırsatlar yaratılmalıdır.

• **Karar – 22:** Özel eğitim alanına ve rehber öğretmenlik alanına alan dışı öğretmen ataması yapılmamalıdır.

• **Karar – 23:** Özel eğitime muhtaç öğrenciler ve öğretmenler için projeler geliştirilip desteklenmelidir.

• **Karar – 24:** Özel eğitime muhtaç bireylerin uluslararası hareketlilik programlarına katılımını sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır.

2.2.8.2. Türkiye Özürlüler Şuraları

Ülkemizde özürlüler ile ilgili aşağıda verilen 5 Şura Toplantısı yapılmıştır;

1. I. Özürlüler Şurası: 29 Kasım – 2 Aralık 1999 tarihleri arasında gerçekleştirilen I. Özürlüler Şurası, “Çağdaş Toplum, Çağdaş Yaşam ve Özürlüler” teması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. I. Özürlüler Şurası, özürlüler ile ilgili tüm paydaşları bir araya getirmesi ve özürlüler ile ilgili konuların ilk kez bu denli detaylı görüşülmesini sağlaması açısından önem taşımaktadır.

2. II. Özürlüler Şurası: 25 – 28 Eylül 2005 tarihleri arasında gerçekleştirilen II. Özürlüler Şurası, “Yerel Yönetimler ve Özürlüler” teması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. II. Özürlüler Şurası; Fiziksel Çevre Komisyonu, Özürlülerin İşgücü Piyasasına Katılımı Komisyonu, Sosyal Hizmet ve Yardım Komisyonu, Toplum Temelli Rehabilitasyon Komisyonu, Bakım Hizmetleri Komisyonu ve Ayni, Nakdi ve Diğer Yardımlar Komisyonu tarafından yürütülen çalışmaları kapsamaktadır.

3. III. Özürlüler Şurası: 19 – 23 Kasım 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen III. Özürlüler Şurası, “Bakım Hizmetleri” teması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. III. Özürlüler Şurası’nda, özürlülere yönelik bakım hizmetlerinin standartlaştırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmüştür.

4. IV. Özürlüler Şurası: 16 – 20 Kasım 2009 tarihleri arasında gerçekleştirilen IV. Özürlüler Şurası, “İstihdam” teması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. IV. Özürlüler Şurası’nda; özürlülerin istihdamına yönelik tüm öneriler ve çözümleri tartışılmış ve milli politikalara temel olacak programlar oluşturulması amaçlanmıştır.

5. V. Özürlüler Şurası: 3 – 7 Ekim 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen V. Özürlüler Şurası, “Engelsiz Eğitime Doğru” teması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. V. Özürlüler Şurası’nda, özürlülerin eğitim – öğretim olanaklarından daha fazla yararlanabilmelerine olanak sağlayacak düzenlemelerle ilgili belirlemelerde ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.2.9. ÜLKEMİZDE ÖZEL EĞİTİM MEVZUATI İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

MEB (2010) tarafından gerçekleştirilen “Özel Eğitim Hizmetleri Uygulamalarının Değerlendirilmesi” isimli araştırma kapsamında, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin özel eğitim okul ve kurumlarında ne seviyede uygulandığına dair bilgilerin sağlanması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında çeşitli tür ve kademelerdeki özel eğitim okullarında görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Ayrıca bu okullarda öğrenim görmekte olan çocukların velilerinin görüşleri alınarak ve özel eğitim okullarında niteliğin artırılması için mevcut sorunlar belirlenerek, bu sorunlara çözümlerin oluşturulması hedeflenmiştir.

Araştırmanın örneklemi; 54 ilde bulunan değişik tür ve kademedeki toplam 119 okulda öğrenim görmekte olan öğrencilerin velileri ve bu okullarda görev yapan öğretmenler ve yöneticilerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre engellilerle ilgili mevzuatın tatbik edilmesi aşamasında mevcut uygulamaların yetersiz olduğu konusunda öğretmen ve velilerin aynı görüşte oldukları, özel eğitim okullarında verilen eğitimi velilerin öğretmenlere göre daha olumlu buldukları belirtilmektedir. Bu okullarda istihdam edilmesi gereken çeşitli personelin (dil ve konuşma terapisti, fizyoterapist, çocuk gelişimi eğitimcisi vb.) bulunmamasının, öğretmenlerin sayısal yönden eksik

olmasının ve birden fazla engeli olan öğrencilerle eğitim yapılmasının özel eğitim okullarının verimsizliğinde öncelikli neden olduğu belirtilmektedir.

Veli, öğretmen ve yöneticiler özel eğitim okullarının okul ve engel türlerine mahsus eğitim programlarının Talim ve Terbiye Kurulu tarafından yapılmasını istemektedirler. Veliler özel eğitim okullarının her ilde açılmasını ve yaygınlaştırılmasını istediklerini ifade etmişlerdir. Engelliler konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının, bu alanda çalışma yapan üniversite birimlerinin ve rehberlik ve araştırma merkezlerinin faaliyetlerinin yeterli ve etkin olmadığı ayrıca görevlerinin zor olmasından dolayı özel eğitim okullarında çalışan personelin maaşlarının daha yüksek olması gerektiği de belirtilmiştir.

Yılmaz (2002); belge, doküman ve raporları inceleme ve yerinde gözlem yöntemi kullandığı çalışmasında, özel eğitim kurumlarının yapı ve işleyişinde mevcut sorunları tespit etmeyi ve tespit edilen sorunlara yönelik değerlendirme yapmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, başarılı kurumlar olduğu belirlenmesine rağmen özel eğitimde faaliyet gösteren kurumların kendi aralarında işbirliği ve koordinasyon konusunda sorunlar bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmada tespit edilen sorunlara yönelik ülkemizde özel eğitimin ileri ülkelerin seviyesine ulaşabilmesi için gerekli önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada, ileri ülkelerde özel eğitim hizmeti veren kurum ve kuruluşlarda sistemin sorunlarının çözülerek engelli bireylerin topluma kazandırılmasında uygulanan yöntem ve metotların başarı ile uygulandığı görülmüştür. Ülkemizde ise; özel eğitimde kullanılan yöntem ve metotlar ileri ülkelerle paralellik göstermesine rağmen özel eğitim sistemimizin istenilen seviyede olmadığı görülmüştür. Bu sorunları ve çözümlerini şu şekilde özetlemek mümkündür; bütçenin artırılması, TV programları yapılması, gazete ve dergi çıkarılması, yerel yönetimlerle ilişkiler, gelişmiş ülke programlarının ve uygulamalarının yerinde incelenmesi, telefon ve e – mail uygulamaları, üniversitelerle etkin işbirliği yapılması şeklinde özetlenebilir.

Ülkemizde bahsedilen hizmetleri başarılı bir şekilde veren kurumlar mevcuttur. Ancak bu kurumlar arasında işbirliği ve uyum eksikliği bulunmaktadır. Kurumlar

arasındaki ilişkiler kişisel çabalarla sağlanmakta ve hizmetler dolayısıyla ağır yürütülmektedir. Bu sebeplerle hizmetleri farklı kurum ve kuruluşlar arasında çalışmalar ortak bir kurumda birleştirilecek ve engelli bireylerin toplumda fırsat eşitliğini gerçekçi olarak sağlayacak bağlayıcı ve yaptırımcı kurumlara ve kanunlara ve kanuni düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Güleç – Aslan ve diğerlerinin (2013) “Vaka Araştırması: Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Sorunları ve İhtiyaçları” başlıklı araştırmalarında; özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunlarını ve ihtiyaçlarını bir nitel araştırma yöntemi olan vaka çalışmasıyla incelemeyi ve çözüm önerileri getirmeyi amaçlamışlardır. Araştırma, özel eğitim alanında çalışan on öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ve araştırmacı günlükleri, gözlemler ve odak grup görüşmeleri ile toplanan veriler, tümevarım analizi tekniğiyle analiz edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenler öğrencilerin olumsuz davranışlarıyla baş etmede yeterli olmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, yeterli ders materyalinin bulunmaması, yardımcı ders kitaplarının olmaması ve öğretmenlerin yeterli bilgi ve deneyime sahip olmamaları konularına ilişkin öğretmen görüşleri söz konusudur. Öğretmenler sınıflarda genellikle tek öğretmen bulunması ve sınıfların kalabalık olması nedenleriyle sıkıntı yaşadıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca, değerlendirme teknikleri kullanırken; zaman kısıtlılığını, öğrencilerin farklı ortamlara genelleme yapamamalarını ve aileyle yeterince işbirliği kurulamamasını sorun olarak belirtmişlerdir. Öğretmenler fiziksel imkânsızlıkları kendi çabalarıyla aşmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bulgular öğretmenlerin öğretim sunarken çeşitli öğretim materyalleri kullandıklarını, materyallerle ilişkili çeşitli sorunlar yaşadıklarını ve bazı öğretmenlerin bu sorunlarla başa çıkmak için çeşitli çözüm stratejileri geliştirdiklerini göstermektedir.

Araştırma sonucunda tespit edilen sorunları şu şekilde ifade etmek mümkündür;

- Teknolojik materyallerin az olması ya da hiç olmaması
- Teknolojik sınıf sayısının yetersiz olması

- Teknolojik olmayan hazır eğitim – öğretim materyalleri (kaynak kitap vb.) az olması ya da hiç olmaması
- Öğretim materyallerinin öğrenciler için uygun olmaması
- Öğretim materyallerinin parçalarının eksik olması
- Öğrencilerin öğretim materyallerini amaç dışı kullanmaları
- Öğretim materyallerinin maliyetinin fazla olması
- Materyalleri hazırlamak için yeterli zaman olmaması

Araştırmadan elde edilen bulgularda, öğretmenlerin uygulama becerilerini geliştirecek uygulamalı eğitimlere ihtiyaçları olduğu da vurgulanmıştır. Öğretmenlerin mesleki yeterliklerini artırmaya yönelik, özellikle uygulamaya dayalı hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimlerin düzenlenmesi, lisans eğitimlerinde uygulamaya ağırlık verilmesi gibi konulara önem verilmesi gerekmektedir.

Başaran (2001) “Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Çalışma Koşulları” başlıklı çalışmasını, İzmir İl Merkezi’nde bulunan zihinsel engelli, görme engelli ve işitme engelli bireylere eğitim veren 7 okulda çalışan 170 öğretmenin (104 kadın ve 66 erkek öğretmen), cinsiyet ve farklı özür grubu ile çalışma ve farklı uzmanlık alanında yetişmiş olmaları ile çalışma koşulları ve mesleki doyularının ilişkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirmiştir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre; öğretmenlerin istekleri dışı idari atama, özel eğitim bölümü mezunu olmaları ve koşullar nedeniyle özel eğitimi seçtikleri, % 25’inin özel eğitimden ayrılmak istediği, çalışma koşullarını yetersiz buldukları ve özel eğitim okulları arasında en ağır yükün öğretilen çocuklar okullarında çalışan öğretmenlerde olduğu belirlenmiştir. Kurumlardaki araç – gereç eksikliği, program eksikleri, yeterince bilgi sahibi olmadıkları çocuklarla çalışmak durumunda kalmaları, personel eksikliği sebebiyle öğrencilerin özel bakımlarını yapmak durumunda kalmaları ve tecrübelerinden faydalanabilecekleri uzman bulunmaması gibi sebepler çalışma şartlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Buna bağlı olarak da özel eğitim kurumlarında sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri normal çocuklarla çalışmak üzere kurum değiştirmekte, özel eğitim öğretmenleri ise orta öğretim rehber öğretmen kadrosuna geçme çabasına girmektedirler.

Selvi (2004) tarafından yürütülen araştırmanın amacı; Marmara Bölgesi'nde yer alan işitme engellilere yönelik İşitme Engelliler İlköğretim Okulları ve işitme Engelliler Çok Programlı Meslek Liseleri'nin bazı kurumsal özellikleri ile bu kurumlarda çalışan yönetici ve eğitimcilerin bireysel özelliklerinin belirlenmesidir. Okul yönetim süreçlerinin işitme engelliler okullarına uyarlanarak bu kurumlarda çalışan yönetici ve eğitimcilerin bu kurumlarda uygulanma düzeyini belirlemek ve işlevsel süreçlere yönelik görüşlerinin demografik özellikleri ile ilişkilerinin olup olmadığını araştırmaktır. Araştırmada işitme engelli öğrencilere sunulan özel eğitim hizmetlerinde önemli sorunlar yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

İşitme engelliler okullarında yaşanan en önemli sorun devlet tarafından gönderilen ödemelerin yetersiz olmasıdır. Okul yöneticileri devletin temin ettiği temel ihtiyaçlar dışındaki maddi ihtiyaçları karşılayabilmek için özel eğitim okullarının içinde bulunduğu zor şartlar vurgulanarak sivil toplum kuruluşlarının desteği alınmaya çalışılmaktadır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, işitme engelliler okullarında fiziksel şartlar ve mevcut materyaller eğitimin asgari düzeyde devam etmesini sağlayacak nitelikte değildir. İşitme cihazlarının yeterli olmadığı ve teknik personel sıkıntısı bulunduğu; bu okullarda çalışan öğretmen ve yöneticilerin % 66,8'si sertifika programına katılmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca çalışanların % 72,8'i ek ders ücretlerinin artırılması gerektiğini düşünmektedir. İşitme engelliler okullarını teftiş eden müfettişler, özel eğitim müfettişleri olmadıkları için teftiş valilik tarafından görevlendirilmiş ilköğretim müfettişlerince yürütmektedir.

İşitme engellilere yönelik okullarda ders programlarında müzik dersi bulunmamaktadır. Çalışanların % 59,9'u müzik eğitiminin olması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca işitme engelliler okullarında uyumlu ders programı bulunmamakla birlikte genel eğitim programı uygulanmaktadır. Ayrıca kullanılan ders kitapları engel özelliklerine uygun değildir ve bu alanda erken çocukluk eğitimi yaygın değildir. Öğrenciler okullara geç kayıt edildiğinden dolayı işitme engelli öğrencilerle diğer öğrenciler arasında akademik açıdan önemli düzeyde fark oluşmaktadır hatta birçok öğrenci temel eğitimin en önemli basamağı olan okuma – yazma becerisini edinmeden mezun olmaktadır.

Sarı (2002); Özel gereksinimli çocukların eğitimi konusuna çağdaş öneriler sunan çalışmasında özel eğitim gerektiren çocuklara sahip olan ebeveynlerin ve bu kurumlarda görev yapan yetkili personelin açık, samimi ve iki yönlü iletişim kurması gerektiğini ve ailelerin görüş ve düşüncelerinin kurum yetkilileri tarafından dikkate alınması gerektiğini tespit etmiştir. Ayrıca bireyselleştirilmiş eğitim planlarının öğretmenler ve aileler tarafından birlikte hazırlanması gerektiğini ve ailelerin özel eğitim sürecine katkıda bulunabilmesi için onlara destek olunması gerektiğini de vurgulamıştır.

Kök (2002) tarafından yapılmış olan “Özel Eğitimde Personel Sorunu” başlıklı araştırmada özel eğitime muhtaç çocukların en iyimser rakamla % 3’e ulaşabildiği ve dolayısıyla mevcut kurum sayısının, personel sayısının son derece yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

(Ege ve diğerleri, 2004); özel eğitimde karşılaşılan problemler tespit edilmiş ve bu problemlerin çözümüne yönelik öneriler sunulmuştur. Araştırmada tespit edilen sorunlar 5 farklı alanda kategorize edilmiştir.

1) Personelin Miktarı ve Yetkinliği Açısından Sorunlar: Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin sayı ve nitelik bakımından yetersiz olduğu, erken çocukluk eğitimi verecek olan eğitim personelinin sayısının yetersiz olduğu ve normal okullarda çalışan öğretmenlerin özel eğitimle yeterli düzeyde herhangi bir bilgiye ve beceriye sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

2) Yönetimsel Açısından Sorunlar: Okul müdürlerinin özel eğitim konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir.

3) Altyapı ve Donanım Açısından Sorunlar: Erken çocukluk eğitimi veren kurumların sayısal olarak yetersiz olduğu ve çocukların gereksinimlerine uygun fiziksel koşullara sahip olmadığı tespit edilmiştir.

4) Denetimsel Açıdan Sorunlar: Mevcut erken eğitim kurumlarının gerektiği şekilde denetlenemediği ve denetleme yetkisi olanların özel eğitimle alakalı herhangi bir bilgi ve donanıma sahip olmadığı tespit edilmiştir.

5) Eğitim Programı ve Bir Üst Kademeye Geçiş Sistemi Açısından Sorunlar: Bu araştırmada engellilerin hayatında değişik ortam ve kademelerde geçiş yaparken sağlanması gereken hizmetlerinin yeterli düzeyde sağlanamadığı, izlenme sürecinin işlemediği, meslek becerileri kazandırma imkânlarının yetersizliği, farklı disiplinler arası yaklaşımın yeterli olmaması ve BEP'lerin eksik uygulandığı tespit edilmiştir.

Ayrıca etkili öğretim yöntemlerinin uygulanmasının yetersiz düzeyde olduğu, engelliliği önleyecek olan erken müdahale programlarının yaygın olmadığı kaynaştırmanın yeterince yaygın olmadığı ve özel eğitim öğretmenlerinin, genel eğitim öğretmenlerinin ve ailelerin destek hizmetlerden yeteri kadar faydalanamadığını tespit etmişlerdir.

Korucu (2005) tarafından yapılan “Türkiye’de Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Hizmeti Veren Kurumların Karşılaştığı Güçlüklerin Analizi: Kurum Sahipleri, Müdür, Öğretmen ve Aileler Açısından” başlıklı araştırma son yıllarda ülkemizde özel eğitim kurumlarının işleyişinde önemli sorunların ortaya çıkmasından dolayı mevcut sorunların tespiti ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla yapılmıştır.

Ailelerin özel eğitim etkinliklerine yeterli düzeyde katılmadığı, kurumlarda ailelere yönelik eğitimin yeterli düzeyde gerçekleştirilmediği ve kurumda personelin yetiştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda yoğunluktan, akademik çalışmalardan veya farklı diğer nedenlerden dolayı hizmetiçi eğitimin yeterli düzeyde uygulanmadığı belirlenmiştir. Buna ek olarak özel eğitim alanında tecrübeli eleman sıkıntısı çekildiği de tespit edilmiştir.

Ahmetoğlu ve diğerleri (2005) tarafından yapılan “Zihin ve Hareket Engelli Çocukların Özel Eğitim Rehabilitasyon Programlarına Devam Etmeme Nedenlerinin İncelenmesi” başlıklı araştırmalarında; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeyen zihinsel ve bedensel engelli çocukların devam etmeme sebeplerinin

belirlenmesi ve ailelerle iletişim kurulması ve ailelere yardım edilmesi sonucunda bireylerin kurumlara devam edip etmediklerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2000 ile 2002 yılları arasında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine kayıtlı olduğu halde devam etmediği belirlenen 240 engelli birey arasından cevap alınabilen 190 birey (% 80) oluşturmaktadır. Örneklemdaki bireyler cinsiyet, geldikleri bölge, devamsızlık nedeni, ailenin engelli bireyi özel eğitim aldığı kuruma tekrar getirmeyi isteyip istemedikleri ile engelli bireylerin eğitime tekrar başlayıp başlamama durumuna göre incelenmiştir.

Altinkurt (2008) tarafından yapılan “Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” başlıklı araştırmanın amacı, özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinde kurum yöneticilerinin yaşadıkları problemlerin tespiti ve bu problemlerin nasıl çözüleceğiyle ilgili önerilerin belirlenmesidir. Örneklem; Kocaeli sınırları içinde bulunan 36 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinden yansız atama yöntemi ile seçilen 20 kurum yöneticisi (müdür ya da müdür yardımcısı) ile sınırlandırılmıştır. Seçilen yöneticiler cinsiyete, hiyerarşik seviyesine, yaş gruplarına, mesleki kıdem sürelerine, yöneticilik kıdem sürelerine göre ve özel eğitim yöneticiliğindeki kıdem sürelerine göre sınıflandırılmıştır. Veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Ayrıca kurumlar hem personel hem de öğrenci bulma konusunda sıkıntı yaşamakta, MEB kurumlara ödemesi gereken ücretleri zamanında ödememekte, personel miktarının yetersiz olması sebebiyle özel eğitim öğretmenleri tarafından yüksek ücretler talep edilmekte ve kurumlar arası rekabetin artması kurumlarda mali açıdan sıkıntı oluşturmaktadır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, özel eğitimde kullanılan materyaller pahalı olduğu için bu materyallerden yeterli düzeyde istifade edilemediği ve ailelerin çocukların eğitimi konusunda özensiz ve bilinçsiz davrandığı, bunun sonucunda da eğitim sürecinin aksadığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Yönetmeliklerin sık değiştiği, etik olmayan şekilde kurumlar arası öğrenci transfer edildiği, kurumların alacağı ödenekler konusunda belirsizlikler yaşandığı ve bakanlığın hazırlamış olduğu eğitim programlarının yetersiz olduğu belirlenmiştir. Ayrıca özel eğitim sürecinde bürokratik işlemlerin uzun sürmesi, bazı yetkililerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine karşı önyargılı davranması ve kurumların gerekli iletişim ve işbirliği

içinde hareket edememesi özel eğitim sürecini sekteye uğratmaktadır. Rehberlik Araştırma Merkezi'nde görev yapan personel miktarının az ve niteliğinin yetersiz olması ailelerin çocukları ile ilgili rapor alma süresini uzatmaktadır. Müfettişlerin niteliğinin yetersiz düzeyde olduğu, teftiş sonrası uygulanan cezaların caydırıcı olmadığı, özel eğitim öğretmenlerinin yetkin olmadığı halde üniversitelerden mezun edildiği ve özel eğitim sertifikası almak için diğer branş öğretmenlerinin uygulama görmeksizin tabi tutulduğu 160 saatlik kursların yetersiz kaldığı ve dolayısıyla kurumlarda istihdam edilen personelin nitelik açısından yeterli olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmada bazı kurum yetkililerinin bilinçsizce aileleri “çocuklarının kısa sürede iyileşeceği” ya da “eğitimle normalleşeceği” şeklinde beklentiye sokmaları sonucu, beklentileri gerçekleşmeyen ailelerin sıklıkla eğitim kurumu değiştirdiği ve eğitim sürecinin kesintiye uğradığı belirtilmektedir. Bu durum bazı kurum yetkililerinin kuruma sadece bir ticari işletme gözüyle baktığını göstermektedir.

Eğitim personelinin güç koşullar altında istihdam edilmesi sonucu yöneticilerin taviz içeren davranışlarına muhatap olduğu ve bu durumun diğer kurum çalışanlarında rahatsızlık oluşturduğu araştırmada belirtilmektedir. Kurumlar arası rekabet nedeniyle etik olmayan davranışlar kapsamında; örneğin farklı bir kuruma devam eden bir bireyi kendi kurumlarına alabilmek için engelli bireylerin ailelerine para teklif etmeleri, yakacak ve gıda yardımı gibi uygulamaların engelli bireylerin ailelerinde çocuklarının durumu üzerinden maddi bir çıkar elde etme beklentisine neden olduğu da belirtilmiştir.

Tantay (2010) tarafından yapılan “Özel veya Üstün Yetenekli Çocuklara Eğitim Veren Okul ve Merkezlerin İncelenmesi” başlıklı çalışmada; özel ya da üstün yetenekli bireylere eğitim-öğretim veren okulların yönetim ve eğitim modellerinin incelenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, yöneticilerin özel ya da üstün yetenekli öğrenciler hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı ve eğitim almaları gerektiği ifade edilmiştir. Araştırmaya göre; rehberlik servisinin etkinliğinin artırılması ve mevcut bina ve donanımın pek çok açıdan yetersiz kaldığından dolayı geliştirilmesi gerektiği özellikle vurgulanmıştır.

Üstün ya da özel yetenekli çocukların eğitimlerini sürdürecekleri okulların, öğrencilerin kullanımına uygun, çevre bilincini destekleyici ortamlarda yer alan, çalışmaların sorunsuzca ve istekli yapılabileceği, geniş ve gelişmiş bir kütüphaneyi içinde barındıran ve sportif faaliyetlere imkân sağlayan yüksek standartlı binalar olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca kurumların fiziki imkânlarının iyileştirilmesinin öğretmenlerin ve öğrencilerin performanslarını artıracak ifade edilmiştir. Çocukların kurum içindeki her bölgeye ulaşabilmeleri için güvenli ve kilsiz mekânlara (oda, salon, kafeterya, oyun odaları, müzik odası, resim atölyesi, seramik atölyesi vb.) sahip olmasının, kurumun içinde öğrencilerin dil yeteneklerine katkı amaçlı yabancı dil laboratuvarının bulunmasının, güncel teknolojiye uygun ve internet erişimi olan bilgisayar laboratuvarı bulunmasının, tiyatro, edebiyat ve diğer kültürel etkinlikleri için uygun mekânlar sağlanmasının öğrenci başarısını destekleyeceği belirlenmiştir.

Sağiroğlu (2006) tarafından yapılan “Özel Gereksinimli Bireylere Sahip Ailelerin Çocuklarının Devam Ettiği Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Beklentileri” başlıklı araştırmanın amacı; özel eğitime muhtaç çocuklara sahip olan ailelerin, çocukların eğitim gördüğü özel eğitim kurumlarından beklentilerini belirlemek, kurumların belirlenen beklentilere göre düzenleme yapmalarını sağlamak, ailelere rehberlik etmek, kurum personeline ve kurum yöneticilerine yol göstermek olarak belirlenmiştir.

Araştırmada kurum binalarında bahçe ve asansör bulunmasının, binaların çok katlı olmamasının ve olası tehlikelere karşı binalarda gerekli tedbirlerin alınmasının aileler tarafından önemsendiği belirtilmektedir. Anne – babaların; çocuklarının eğitimleri ve özellikleri, onların bakımlarını nasıl yapabilecekleri, daha sonraki aşamada ne ile karşılaşacakları, okul zamanı geldiyse ne gibi işlemler yapacakları, hangi okula nasıl yerleştirecekleri konularında devamlı bilgilendirmeyi bekledikleri görüldüğü bildirilmektedir. Buna ek olarak özel gereksinimli çocukların özelliklerine göre binaların fiziksel ortamları ile eğitimde kullanılacak araç – gereçlerin yeterli düzeyde bulundurulması ve ailelerin gereksinim özelliklerine göre konferans, seminer, panel vb. etkinliklere daha çok yer verilmesi araştırmanın diğer önerileri arasındadır.

Smagulova (2009) tarafından yapılan “Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Hizmetleri Yönetimi başlıklı çalışma; özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinin yönetim faaliyetini değerlendirmek, yönetim sürecinin çeşitli aşamalarını incelemek ve mevcut problemleri belirleyerek bunların çözümüne katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen bir doküman araştırmasıdır. Araştırmada çıkan sonuçlara göre ülkemizin engelliliğin tarifi ve sınıflandırılması bakımından dünyada kullanılan tanım ve sınıflandırmaların gerisinde kaldığı belirtilmiştir.

Araştırmada özel eğitime imuhtaç bireylere yönelik tanılama ve değerlendirme sürecinin erken yaşta yapılması, taramada kullanılan genel yaygın tarama programlarının eksikliğinin giderilmesi, ölçme araçlarının yenilenmesi, güncellenmesi ve uygun ortamların oluşturulması gerektiği özellikle ifade edilmiştir. Özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri sunan okul ve kurumların sayısının yetersiz olmasının sınıfların kalabalık olmasına ve kaynaştırma sisteminin yeterli seviyede uygulanamamasına sebep olduğu belirtilmiştir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuca göre, kurum yöneticileri ve personel kaynaştırma uygulaması konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. Kaynaştırma eğitimi verilen okul ve kurumlarda personel yetkin olmadığından, araç-gereç yetersizliğinden ve ödenekler kısıtlı olduğundan teçhizatın kullanılmasında zorluk çekilmektedir. Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre kurumlarda başta rehber öğretmen, sosyal çalışmacı, işaret dili uzmanı ve özel eğitim öğretmeni olmak üzere çeşitli branşlarda personel eksikliği vardır. Bu eksikliğin giderilmesi için üniversitelerde eğitim programları açılmalı ve bu bölümlerin öğrenci kontenjanları artırılmalıdır. Kurumların hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. Hizmetiçi eğitim verilmesinde, yöneticilerin ve diğer personelin kendi iş alanına yönelik ve uygulamalı bilgiler sağlanmalıdır. Eleman yetersizliği ve sürekliliğin sağlanamaması gibi problemlerden dolayı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimi yeterli düzeyde yapılamamaktadır.

Baykoç (2010) “Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim” başlıklı çalışmasında, özel eğitimde tespit ettiği eksiklikleri ifade etmiş ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik çözüm önerileri sunmuştur. Çalışma kapsamında; özel eğitime muhtaç

çocukların eğitime başlama yaşı erken tanı esasına dayandığı, bugünkü koşullarda özel eğitim kurumları 0 – 4 yaş dönemindeki engelli çocukların eğitimlerini sağlayacak donanım (personel, araç – gereç vb.) sahip olmadığı ve bu konuda gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Araştırmada; özel eğitim kurumlarında özel eğitim gerektiren çocuklar için kullanılan eğitim programlarının geliştirilmesi gerektiği ve gerek kaynaştırma programlarında ve gerekse de özel eğitim kurumlarında sosyal yaşam programlarının yaygınlaştırılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca ülkemizde özel eğitim gören çocuklar içinde kaynaştırma eğitimi verilebilen çocukların oranının yeterli olmadığı ve bu oranı yükseltmek üzere gerekli çalışmaların organize edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimi olan çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak araç – gereçlerin yeterli düzeyde kullanılması gerektiği kaynaştırma eğitimi uygulanacak sınıfta sınıf öğretmeninden başka yardımcı bir öğretmenin olması gerektiği araştırmada belirtilmiştir. Buna ek olarak rehberlik ve araştırma merkezlerinin sayılarının ve niteliklerinin artırılması gerektiği ve tüm alanlarda çevre düzenlemesi yapılarak engellilerin ulaşılabilirlik sorununun çözülmesi gerektiği belirtilmiştir. Yine araştırma kapsamında özel eğitim alanında görevlendirilecek personelin atanma koşullarının mevzuatta yapılan değişikliklere paralel olarak 119 Sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı'nda yeniden düzenlenmesi gerektiği ve bu eğitimcilerin alanda çalışmaya gönüllü olması gerektiği ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamında rehberlik ve araştırma merkezlerinin nitelikli hale getirilmesi ve sayılarının artırılması gerektiği ve bu merkezlerde rehber öğretmen, özel eğitim öğretmeni, zihin, görme, işitme engelliler öğretmeni, çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanı, psikolog, fizyoterapist ve eğitim odyoloğu bulundurmanın gereklilik olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca üstün ve özel yetenekli çocuklar için ülkemize uygun modeller geliştirilmesi gerektiği ve sistemin hatasız işlemesi için tarafları karşı karşıya getirmeyecek güvenilir yazılım sistemlerinin uygulanması gerekmediği belirtilmiştir.

Karasu ve Mutlu (2014) tarafından yürütülen “Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Muş İl Örneği” başlıklı çalışmanın amacı; özel eğitim uygulama okullarında ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda özel eğitim alanında yaşanan mevcut sorunları tespit etmek ve tespit edilen bu sorunlara yönelik çözümler geliştirerek literatüre katkıda bulunmaktır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar kapsamında özel eğitim bölümü mezunu öğretmenlerin özel eğitimde daha başarılı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca özel eğitim alanından mezun olmayan öğretmenlerin özel eğitim alanına yönelik alan ve pedagojik bilgi bakımından yetersiz olduğu halde görevlendirilmesinin hem öğretmen hem de öğrenciler açısından sorun yaşanmasına sebep olduğu araştırmacılar tarafından ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamında öğretmenler bazı ders ve engel gruplarına yönelik müfredat ve kaynak kitap bulunmadığını ve mevcut müfredat ve kaynak kitapların çokça eksik yönlerinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca kendi gayret ve özverileri ile aşamadıkları problemler hakkında çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Katılımcı öğretmenlerin bir kısmı E-Okul sisteminin özel eğitim alanına yönelik bürokratik düzeyde ihtiyaçlar dikkate alınarak uygun hale getirilmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar dâhilinde okulların fiziksel şartlarının genel olarak uygunsuz olduğu, yardımcı personelin yetersiz ve sağlık personelinin ise hiç bulunmadığı belirtilmiştir. Kurum bahçelerinin çocuklara yönelik çeşitli uygulamalar için yeterli olmadığı belirtilmiştir. Özel eğitim kurumlarının fiziksel ortamlarının, sınıfların, koridorların, tuvaletlerin, spor ve oyun alanlarının özel eğitime muhtaç çocukların gereksinimlerine göre inşa edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenler; yaşanan mevcut problemlerin önemli bir kısmının özel eğitim kurumlarında görev yapan idarecilerin ve bu kurumları denetleyen müfettişlerin özel eğitim alan mezunu olmamalarından ve alanı yeterince tanınamalarından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Öğretmenler ailelerin çocuklarına

karşı yeterince sorumlu davranmadıklarını, çocuklarından beklentilerinin normalin çok altında ya da çok üzerinde olabildiğini ve ailelerin ciddi bir eğitime ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir.

Özyürek (2008) “Nitelikli Öğretmen Yetiştirmede Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Özel Eğitim Örneği” başlıklı çalışmada, ülkemizde özel eğitimde öğretmen yetiştirme konusunda mevcut durumu ve sorunları analiz etmeyi amaçlamış ve bu sorunların çözümü için yeterliliğe dayalı öğretmen yetiştirme konusuna dair görüşlerini ifade etmiştir.

Araştırmada özel eğitim öğretmeni yetiştirmeyi etkileyen şu unsurlar tartışılmıştır;

- Özel eğitim öğretmeni yerine kısa süreli eğitim programlarıyla yetişmiş alan dışı öğretmenlerin atanması
- Yeterli öğretim elemanı ve alt yapı sağlanmadan özel eğitim bölümlerinin açılması
- Öğretmen yetiştirme programlarının tepkisel ve popülist yaklaşımlarla düzenlenmesi

Alanda tespit edilen mevcut sorunların çözümüne dair aşağıda yer alan belirlemelerde bulunulmuştur;

- Yeterliliğe dayalı öğretmen yetiştirme süreci ve özellikleri
- Öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi için izlenmesi gereken yollar
- Özel eğitim öğretmenine yönelik yeterlilik kriterleri
- Yeterliliğe dayalı özel eğitim öğretmenliği programlarının karşılaşılabileceği olası sorunlar

Başlıkları çeşitli öneriler ışığında tartışılmıştır.

Araştırmada bilimsel yaklaşım temelli öğretmen yetiştirme programı geliştirmek için yeterliliğe dayalı program oluşturmanın üniversitelerin görevi ile çakıştığına ulaşılmıştır. MEB; öğretmenlerin niteliğini artırma konusunda gayret göstermesi gerekirken, baskılar sonucu özel eğitim alanında öğretmen niteliğini azaltan

uygulamalar ve mantıkdışı yönetim örnekleri sergilemektedir. Kısa sertifika programları ile öğretmen yetiştirilmesinden, özel eğitim bölümleri, özel eğitime muhtaç çocuklar ve aileleri ve de eğitim sistemi zarar görmektedir. Özel eğitim bölümlerinde görev yapan eğitim personelinde iyi öğretmen yetiştirme isteği azalmaktadır. Ebeveynler çocuklarına eğitsel beceri kazandıramayan öğretmenlerden dolayı umutsuzluk yaşamaktadır. Özel eğitim konusunda tecrübe ve bilgi sahibi olmayan yöneticilerle özel eğitim uygulamalarının niteliğini artırmak mümkün görünmemektedir.

Araştırmada Yüksek Öğretim Kurumu'nun (YÖK) yapılan baskılar sonucu eğitim fakültelerinde yeterli eğitim personeli ve altyapı oluşturulmadan özel eğitim bölümlerini açılmasına izin vermesinin önemli sorun olduğu belirtilmiştir. Bu bölümlerde; yeterli tecrübeye sahip olmayan öğretim üyeleriyle, düzgün tasarlanmamış derslerle ve yetersiz öğretmenlik uygulamasıyla düşük düzeyde teknik beceriye sahip olarak yetişen mezunlarla özel eğitime muhtaç bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak mümkün görünmediği ifade edilmiştir. Öğretmen yetiştirme görevinin üniversitelere verilmiş olmasına rağmen MEB özel eğitim öğretmenlerini hizmet içi eğitim programları ile kanun dışı bir şekilde yetiştirmekte olduğu ulaşılan sonuçlar arasındadır. Araştırma kapsamında sertifika programları ve diğer kısa süreli programlarla öğretmen ihtiyacının karşılanması verimli bir yöntem olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca özel eğitim lisans programı mezunu olan öğretmenlerin sertifikalı veya ücretli öğretmenlerden çok üstün olduğu ifade edilen bir diğer husustur.

Araştırmada belirtilen sorunların çözümüne yönelik gündeme alınması gereken bazı düzenlemeler belirlenmiştir;

- Yeterliliğe dayalı öğretmen yetiştirme gereği olarak üniversitelerde öğretmen yetiştirmek için gerekli olan altyapı, kaynak ve uygulama ortamlarının oluşturulmasının sağlanması ve ilgili standartlara sahip olan yerlerde özel eğitim bölümlerinin açılması gerekmektedir.
- Açılan bu bölümler denetlenmeli ve eğitim başarı standartlarının sağlanması açısından çaba içinde olunmalıdır.

- MEB, üniversitelerin gerekli altyapıyı sağlaması için destek olmalıdır.

Akçamete ve diğerleri (2008) “Eğitim Politikalarının Yansımaları: Genel ve Özel Eğitim” başlıklı çalışmalarında, genel ve özel eğitim politikalarının oluşturulması ve uygulanması sürecini konu etmişlerdir. Buna ek olarak ülkemizdeki eğitim politikaları yeni eğilimler boyutunda ele alınmış, mevcut politikaların sebep olduğu sorunlar değerlendirilmiş ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma sonuçları kapsamında, ülkemizdeki eğitim politikalarının oluşturulma aşamasında bilimsellik ölçütüne yeterli düzeyde yer verilmediği belirtilmiştir. Ülkemizde partiler üstü bir eğitim politikası oluşturulmadığı için değişen yönetim kadroları ile birlikte eğitim politikaları da değişmekte olduğu, eğitim politikalarında tutarlılık sağlanamadığı ve esaslı düzenlemeler yapılamadığı için uygulamaya yönelik sorunların ve eğitim sisteminin ve ülkemizin geleceğinin bu sorun ve belirsizliklerden olumsuz etkilendiği ifade edilmiştir.

Araştırmada; eğitim politikalarının uygulanmasındaki sorunların çözümüne yönelik kısa süreli ve çözüme ulaşmayan müdahalelerde bulunulması değil, bilimsel temellere dayanan, ülkenin uygulama ihtiyacını göz önünde bulunduran, alt yapısı sağlam, denenmiş ve etkili sonuç verdiği bilinen uygulamaların hayata geçirilmesinin ve partiler üstü bir eğitim politikasının oluşturulmasının ülkemiz açısından kritik öneme sahip olduğu belirtilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.1.1. Araştırma Modeli

Araştırma, ‘Tarama Modeli’ çerçevesinde nitel bir araştırma olarak planlanmış ve uygulanmıştır. “Tarama Modeli”; belirli bir konu veya olayla ilgili katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum gibi özelliklerinin belirlendiği ve genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde araştırmaları kapsamaktadır. Bu doğrultuda “Tarama Modeli”, geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir. Tarama Modeli ile elde edilmiş ve tasnif edilmiş bilgilerin, problemin çözümü için tahlil edilmesi ve yorumlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda Tarama Modeli’nde amaç; sadece bilgileri toplamak değil, onları işlemek ve yorumlamak olmalıdır (Karasar, 2005).

Tarama Modeli’nde araştırmacılar, görüşlerin ve özelliklerin neden kaynaklandığından çok, örneklemdeki bireylere göre nasıl dağıldığıyla ilgilenmektedirler. Bu anlayışla Tarama Modeli ile çalışan bir araştırmacı; araştırdığı şeyi doğrudan incelemenin yanı sıra, araştırılan şeyle ilgili önceden tutulmuş kayıtlara ve o alanla ilgili kaynak kişilere başvurmalı, elde ettikleri ile kendi gözlemlerini bütünleştirip yorum yapmalıdır (Fraenkel ve Wallen, 2006).

Araştırmada “Tarama Modeli” kapsamında “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yöntemi” kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşmeden biraz daha esnektir. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına

bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir. Eğer kişi görüşme esnasında belli soruların yanıtlarını başka soruların içerisinde yanıtlamış ise araştırmacı bu soruları sormayabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeni ile eğitim bilim araştırmalarında daha uygun bir teknik görünümü vermektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağli olarak sürdürülmesi nedeni ile daha sistematik ve karşılaşılabılır bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu haliyle eğitim bilim çalışmalarına daha uygun bir araştırma biçimidir.

Araştırmmanın “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yöntemi” uygulanan grubu, MEB tarafından 2015 yılı Hizmetiçi Eğitim Programı kapsamında düzenlenen “Özel Eğitim Yöneticilerinin Hizmetiçi Eğitim Programı”na katılan özel eğitim okul ve kurumları yöneticilerinden gönüllülük esasına uygun olarak seçilmiştir.

3.1.2. Çalışma Grubu

Araştırmmanın örneklemini 2015 yılında Türkiye genelindeki özel eğitim okullarında görev yapmakta olan 17 özel eğitim okulu yöneticisi oluşturmaktadır. Katılımcılar rastgele seçilmiş ve araştırmaya gönüllülük esaslı dâhilinde katılmışlardır.

3.1.3. Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan 17 yöneticinin 5’i bayan 12’si erkektir. Tamamı okul müdürü olarak görevini yürütmektedir. Katılımcılardan 2 tanesi özel eğitim mesleki eğitim merkezi (okulu)’nda, 1 tanesi görme engelliler okulunda, 13 tanesi özel eğitim uygulama okulunda, 1 tanesi ise işitme engelliler okulunda görev yapmaktadır.

3.1.4. Veri Kaynakları ve Verilerin Toplanması

Araştırma sürecinde özel eğitim okul ve kurum yöneticilerinin mevzuata ilişkin karşılaştıkları sorunların incelenmesi amacı ile veri toplamak için önce konuya

yönelik alan yazın taraması yapılmıştır. Araştırma verileri “Nominal Grup Tekniği (NGT) Yöntemi” kullanılarak, özel eğitim okullarının yönetiminin işlevlerinde mevzuattan kaynaklanan sorunların belirlenmesi kapsamında elde edilmiştir. NGT Yöntemi; beyin fırtınası ya da bir grubun hızlı olarak karar birliğine varması için kullanılan, hem düşünce oluşturma hem de konsensüs geliştirme yöntemidir. Düşünce oluşturma aşaması, sessiz beyin fırtınası biçiminde gerçekleştirilmektedir. NGT Yöntemi, problem çözme tekniklerinden birisidir ve bu yöntem kapsamında, insan görüşlerine ve yargıya dayalı olarak problemin çözümü elde edilmektedir. NGT Yöntemi, sübjektif yaklaşımları içeren kalitatif bir yöntemdir. NGT çalışmasına katılanlar arasında tartışmalara lüzumsuz iletişimlere izin verilmemesidir. Herkes kendi şahsi fikrini ortaya koyar ve grup kararı alınması gerekli değildir. Katılımcılar üzerinde baskı oluşturabilecek amir vb. kişilerin grupta yer almamasına özen gösterilir. NGT Yöntemi’nde grup ifadesi düşüncelerini özgürce söyleyen kişilerden oluşmuş bir topluluğu ifade etmektedir (Kuş, 2003: 50-51).

Araştırmalarda görüşme ya da mülakat da yaygın şekilde kullanılan veri toplama tekniklerinden biridir. Görüşme ya da mülakat da önceden hazırlanmış soruların sorulduğu ve karşıdaki kişinin sorulara yanıtlar verdiği amaçlı bir söyleşidir (Kuş, 2003: 50). Bir başka tanımlama kapsamında görüşme; önceden belirlenmiş ve ciddi bir hedefe yönelik yapılan, bireylere soru sorma yöntemiyle yanıtlar alınan etkileşime dayalı iletişim süreci olarak ifade edilmektedir. Tanımda söz konusu edilen “etkileşime dayalı iletişim süreci”, karşılıklı olarak gerçekleştirilen iletişimin süregelen ve dinamik yapısını ifade etmektedir. Bu dinamik yapı, karşılıklı etkileşime dayalı bir bağ kurmayı gerektirmektedir. Görüşme sürecinin planlı ve amaçlı olması özelliğinden kast edilen ise, görüşme tekniğini bir sohbet olmaktan farklı kılmakta ve onu hedeflere yönelik planlanmış bir veri toplama çabası haline getirmektedir. Görüşmede kullanılan soru ve cevap yöntemi de, veri toplarken ilişkilendirmede bulunmayı ve veriye ulaşma yolunu olarak nitelendirilebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 120).

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, Türkiye genelinde görev yapan ve MEB’in 2015 yılı hizmetiçi eğitim faaliyetine katılan okul yöneticileri arasından rastgele seçilmiş yöneticilerinden masa etrafında toplanabilecek bir grup (5 kişi) toplanarak

NGT Yöntemi kullanılarak ve sonrasında da uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Öncelikle grup üyelerinden “özel eğitim mevzuatının yeterliliği ve mevzuatı uygulamada yaşanan sorunlar” hakkındaki görüşleri istenmiştir. Bu adımda, her fikir değerlendirilmek ve açıklanmak üzere tartışmaya açılmış ve katılımcıların fikirleri birleştirilerek bir set haline getirilmiştir. Bu adımın sonunda çıkan sonuç listesi yorumlanmış, açıklanmış ve kümeler halinde toplanmış fikirler olarak değerlendirilmiştir.

“Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinin Özel Eğitim Mevzuatına İlişkin Görüşleri” araştırması esnasında; NGT Yöntemi ile belirlenen maddelerin ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” hazırlanması sürecinde, uzman kişilerin görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri dikkate alınarak hazırlanan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” katılımcılara uygulanmıştır. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği, ses kayıt cihazı ile ses kaydı yapılarak uygulanmıştır. Ses kaydı istemeyen yöneticilerden ise, önceden hazırlanmış açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu sorularını yanıtlamaları istenmiş ve bu yanıtların çözümlenmesi yapılmıştır.

NGT ile hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme katılımcıların formunda aşağıdaki iki soruya ait görüşlerine başvurulmuştur;

- 1) Özel eğitim okul ve kurum yöneticisi olarak özel eğitim mevzuatının yeterliliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
- 2) Özel eğitim okul ve kurumlarının eğitim, öğretim, yönetim ve işleyişi ile ilgili bütün iş ve işlemlerde mevzuatı uygulamada karşılaşılan sorunlar nelerdir?

Görüşme yine MEB’in 2015 yılı hizmetiçi eğitim faaliyetine katılan okul yöneticileri arasından rastgele seçilen 17 okul yöneticisiyle yapılmış ve görüşmecilerin tamamı ses kayıt cihazı ile ses kaydı yapılmasına müsaade ettiği için ayrıca görüşme formu doldurulmamıştır.

3.1.5. Verilerin Analizi

Görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınan ses dosyaları bilgisayar ortamında Word programı kullanılarak daktilo edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Bu aşamada görüşmelerden elde edilen kayıtlar ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Yapılan bu değerlendirmenin sonucunda her bir sorunun cevapları çözümlenmesi daha önceden yapılmış olan görüşme sayfalarının kenarlarına not edilmiştir. Yapılan görüşmelerden yansız atama yöntemi ile seçilen bir transkript, araştırmacının kendisi ve nitel araştırma konusunda tecrübeli bir öğretim üyesi tarafından birbirlerinden bağımsız olarak özel formda değerlendirilmiştir.

Görüşülen yöneticinin ifade ettiği görüşe uygun değerlendirme yapılmıştır. Yapılan görüşmelerden yansız atama yöntemi ile seçilen daktilo edilmiş bir görüşme formu, araştırmacının kendisi ve nitel araştırma konusunda tecrübeli bir öğretim üyesi tarafından birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerin doğruluğunu belirlemek amacı ile araştırmacının ve uzmanın yaptığı değerlendirmeler karşılaştırılmış ve yapılan karşılaştırılma sonucunda değişiklik yapılması uygun görülen yorumlanmıştır. Öğretim üyesinin ve araştırmacının birlikte yaptıkları sadeleştirme ve birleştirme işlemi sonucunda 3 tema ve 11 alt başlık belirlenmiş, temalar ve alt başlıklar analiz edilerek düzenlenmiştir. Belirlenen kategorilere ait görüşlerden bazılarında bulgular bölümünde yer verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan 17 özel eğitim okul yöneticisi ile yapılan görüşmeler doğrultusunda okul yöneticilerinin verdikleri cevaplar neticesinde oluşturulan üç ana başlık ve bu ana başlıklara ait alt kategoriler yer almaktadır. Araştırmanın bulgularını oluşturan ana başlıklar aşağıda belirtilmiştir:

1. Mevzuatın yetersizliğinden kaynaklı sorunlar
2. Mevzuatı uygulamada karşılaşılan sorunlar
3. Yöneticilerden kaynaklanan sorunlar

4.1. MEVZUATIN YETERSİZLİĞİNDEN KAYNAKLI SORUNLAR

Araştırmaya katılan 17 özel eğitim okul yöneticisinin 14 tanesi (% 82,35) mevzuatın yetersiz olduğunu, 2 tanesi (% 11,76) kısmen yetersiz olduğunu, 1 tanesi de (% 5,88) genel hatlarıyla yeterli olduğunu belirtmiştir. Araştırmada katılımcılardan alınan dönütler doğrultusunda Mevzuatın yetersizliğinden kaynaklı sorunlar dört alt kategoride incelenmiştir:

1. Bütün Engel Gruplarına Ait Okulların Aynı Yönetmeliğe Tabi Olmasından Kaynaklı Sorunlar
2. Farklı Kademedeki Okul Türlerinin Aynı Yönetmeliğe Tabi Olmasından Kaynaklı Sorunlar
3. E – Okul ve MEBBİS Sistemlerinden Kaynaklı Sorunlar
4. Eğitsel Tanılamalardan ve Öğrenci Yönlendirmelerinden Kaynaklı Sorunlar

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 13 tanesi (%76,47) bütün engel gruplarına ait okulların aynı yönetmeliğe tabi olmasından kaynaklı sorunlar olduğunu belirtirken, 11 tanesi (%64,70) farklı kademedeki okul türlerinin aynı yönetmeliğe tabi olmasından kaynaklı sorunlar olduğunu, 12 tanesi (%70,58) E–Okul ve MEBBİS

sisteminden kaynaklı sorunlar olduğunu, 9 tanesi (%52,94) eğitsel tanılamalardan ve öğrenci yönlendirmelerinden kaynaklı sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

4.1.1. Bütün Engel Gruplarına Ait Okulların Aynı Yönetmeliğe Tabi Olmasından Kaynaklı Sorunlar

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 13 tanesi (%76,47) bütün engel gruplarına ait okulların aynı yönetmeliğe tabii olmasından kaynaklı sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yöneticilerin tamamına yakını tarafından (14: %82.35) mevcut yönetmeliğin özel eğitim okul ve kurumları ile uyumsuz olduğunu, birçok konuda yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Katılımcılar farklı engel gruplarının (zihin engelli, görme engelli, işitme engelli, ortopedik engelli ve üstün zekâlı) aynı fiziksel ortamda özel eğitim sürecine tabi tutulmasından kaynaklanan sorunlar oluştuğunu, öğrencilerin devam ettikleri tüm bu okul ve kurumların tamamının aynı yönetmeliğe tabii olmasından dolayı okul yönetiminde iş ve işleyişlerde çeşitli sorunlar ve aksaklıklar yaşadıklarını belirtirken, mevcut yönetmelikte genel ifadeler kullanıldığını, bunun da uygulamada farklılıklar ortaya çıkardığını, aynı engel grubuna ait okullarda bile farklı uygulamalarla karşılaştığını, bütün engel gruplarının ayrı ayrı yönetmeliği olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Aşağıda bütün engel gruplarına ait okulların aynı yönetmeliğe tabi olmasından kaynaklı sorunları yansıtan yönetici görüşlerine yer verilmiştir:

“Yok bu da bir karmaşa yani Mevzuatı okul okul tanımlayabilmemiz lazım yani bunu bir kere yazıp okul okul tanımlayabilmemiz lazım” (OY 1).

“Mevzuat tabii ki de yetersiz ama şunu söylemek istiyorum; mevzuatın yeterliliği için öncelikle bir alt yapının oluşturulması lazım. Yani mevzuatı ona göre bizim ne yapmamız lazım; şekillendirmemiz lazım. Şimdi mevzuata bakarsak bizim 2006 da çıkan bir yönetmeliğimiz var ve aradan tam tamına 9 yıl geçmiş ve bu mevzuatımız çeşitli dönemlerde belirli maddelerde değişiklik yapılarak bir yama yönetmelik rolünü almıştır. Bu yama yönetmelik de ihtiyaçlarımıza cevap vermemektedir neden

cevap vermemektedir çünkü hala bizim özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinin de iş uygulama merkezlerimiz iş eğitim merkezi olarak geçmekte” (OY 2).

“Şimdi biz tabi yaklaşık 6 ya da 7 okul grubun da özür grubu demiyorum okul grubunda tek yönetmelikle iş ve işlemleri yürütüyoruz. Tabi bunun büyük sakıncaları var. Aynı özür grubunun 3 ayrı kurumda mesela otistikler her biri özel eğitim uygulama merkezlerinin 1. 2. kademelerinde hem iş okulların da iş uygulamaları hem özel eğitim meslek liselerinin belli bölümlerinde olduğunu görüyoruz. Bunlar için açılan sınıflar bunların yerleştirmeleri bunların izlenmesi bunlara program hazırlanması gibi birçok konu da bu tek yönetmeliğinin yeterli olmadığı görüşündeyim. Çatı bir yönetmelik ama 6-7 okul türünü ayrı ayrı yöneten bir yönerge sistemi kurulması bence daha uygun olur” (OY 4).

“Mevzuat yeterli değildir. Mevzuat özel eğitimle ilgili uygulamalar dikkate alınmadan devşirilmiş ya da diğer mevzuatların içine ek maddeler olarak eklendiği için uygulama safhasında sıkıntılar oluyor” (OY 6).

“Mevcut mevzuatı incelediğimiz zaman bütün engel gruplarına ait okul grupları aynı mevzuatla yönetilmeye çalışılmaktadır. Bu durum yönetim boyutunda birçok sıkıntılara neden olmaktadır. Zihin engelli bir okulun ihtiyaçlarına cevap verebilen bir mevzuat hükmü ortopedik engelli bir okulun ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Bu örnekleri çoğaltabiliriz. Bu manada hem okulların ayrışması hem de mevzuatın her okul için ayrı ayrı yeniden düzenlenmesi hatta sil baştan yeniden yazılması lüzumu vardır” (OY 15).

4.1.2. Farklı Kademedeki Okul Türlerinin Aynı Yönetmeliğe Tabi Olmasından Kaynaklı Sorunlar

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 11 tanesi (%64,70) farklı kademedeki okul türlerinin aynı yönetmeliğe tabi olmasından kaynaklı sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Aynı bina veya bahçe içerisinde eğitimin her kademesinde (anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise) engelli öğrencilerin bir arada olmasının eğitsel ve yönetsel açıdan sorun teşkil ettiğini belirtmişlerdir. Okul yöneticileri farklı kademedeki okul

türlerinde eğitim öğretim gören öğrenciler arasındaki yaş gruplarının farklılığı ortak kullanım alanlarının kullanımında binanın fiziki yapısının hazırlanmasında ve pedagojik açıdan problemlere neden olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir.

Aşağıda bu durumu yansıtan yönetici görüşlerine yer verilmiştir:

“4+4+4 sistemine geçtik ama uygulamada hala geçmediğimiz yerler var Mevzuatımız 4+4+4 den öncede aynıydı şimdi de aynı Evet şimdide aynı yani revize edilmesi gerekiyor çok acilen ihtiyaçların ona göre belirlenmesi gerekiyor” (OY 2).

“İşte bu yetersiz kaldığımız konularda sıkıntılar yaşıyoruz. Mesela ben kendi okulumda birden fazla engeli olan çocuk nerdeyse okulumuzun üçte birini temsil ediyor. Bu var bir de mesela 4+4+4 mesela benim okulum da 3 tane okul var aynı bina içerisin de hem ilkokul var hem ortaokul var birde iş okulu var eski adıyla yeni adıyla özel eğitim mesleki eğitim merkezi 3 okulun aynı binada olmasının sıkıntıları var. Hem öğrenci açısından sıkıntıları var mesela pedagojik olarak bakıyorum 6 yaşındaki bir çocukla 20 veya 22 yaşındaki öğrencinin aynı tuvaleti kullanıyor olması, aynı yemekhaneyi kullanıyor olması, aynı servisi kullanıyor olmasının pedagojik anlamda büyük olumsuzlukları var. Bunların hepsinin bağımsız olması çocuklara daha kaliteli eğitim verme açısından önemlidir. Bunun ayrılması gerekiyor” (OY 5).

“Aynı binada tek müdürlüğe bağlı 7 farklı kademe yer almakta, bunların ayrıştırılması gerekir” (OY 7).

“Okulların farklı kademelerde olması, ifadelerin genel ifadeler olarak kullanılması, özürlü gruplarının farklı farklı şeyler doğurabilecek şeylere yol açabilir ve açıyordur muhtemelen” (OY 13).

4.1.3. E – Okul ve MEBBİS Sistemlerinden Kaynaklı Sorunlar

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 12 tanesi (% 70,58) Mevzuatın yetersizliğinden kaynaklı sorunlar çerçevesinde e okul ve MEBBİS sisteminin özel

eğitim okullarına uygun olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların açıklamalarına göre e okul ve MEBBİS programları özel eğitim okullarının ihtiyaçları dikkate alınmaksızın planlanmasından dolayı özel eğitim okullarına yönelik pek çok işlemin mevcut sistemde gerçekleştirilmesi mümkün değildir. E-Okul ve MEBBİS sistemi üzerinde özel eğitim okullarının ihtiyaçlarına yönelik uygulamalar gerçekleştirilemediğinden dolayı yöneticilerin iş yükü artmakta, basit işlemler için dahi ilçe milli eğitim müdürlükleri, İl milli eğitim müdürlükleri ve bakanlık ile çeşitli yazışmalar ve görüşmeler yapmak durumunda kalılabilmekte ve bazı durumlarda yazışmaların sonuçlanması aylar sürebilmektedir. Yazışmaların uzun sürmesi öğrenciyi ve kurumu sıkıntıya sokmaktadır. Bu da yöneticilerde bıkkınlığa yol açmaktadır.

Aşağıda bu durumu yansıtan yönetici görüşlerine yer verilmiştir:

“Mevzuat öğrenci işleri ile alakalı yetersiz kalıyor. Çünkü başta E-Okul olmak üzere modüllerimiz sınırlı ve şey açısından yetersiz özel eğitimle alakalı mevzuatlardaki hükümlerin işlenmesi açısından yetersiz kalıyor. İzinleriydi, raporlu girişleriydi, aktif kayıt pasif kayıt uygulamasıydı” (OY 6).

“Ki çalıştayımızda da bunu gördük zaten. Bütün okul müdürleri aynı fikirde. Özellikle E-Okul ve MEBBİS sisteme bağlı aynı zamanda bu alanda çok ciddi derecede yetersizlikler var. Yani E-Okul bizi normal okul gibi düşünüyor. Hâlbuki mesela devamsızlık bizde 60 günken diğer okullarda 20 gün” (OY 9).

“E-Okul sisteminde bizim öğrencilerimiz farklı tanımlanıyor. Bununla ilgili bir takım sıkıntılar yaşıyoruz.bu çocuklara göre daha açık ve net düzenlemelerin olması gerektiğini düşünüyorum.özellikle devam devamsızlık hususları, öğrenci nakilleri aynen öğrencilerin kurum bazında ayrışmaları veya personelin yapılması. E-Okul üzerinde bize uyuşmayan pek çok şey var uyuşmuyor zaten, normal ilkokuldan bize uyarlanma bile değil, normal ilkokulun düzenlemesini biz kendi okullarımızda uygulamaya çalışıyoruz olay budur” (OY 12).

“E- okul sistemi dediğimiz gibi 3 ayrı şifremiz var 3 ayrı MEBBİS şifremiz var E- okul şifremiz var. Kaç tane kurum varsa bünyemizde o kadar şifremiz var. Normalde E- okul ile ilgili tek bir şifre olma imkânı varsa ya da MEBBİS şifresi olması imkânı varsa. Burada öğretmen tanımlamada öğretmen görevlendirmede mesela biz 1. Kademedeki norm fazlası öğretmeni 3. Kademedeki norm açığı olan yere görevlendirme yaparken biz her seferinde kaymakamlık oluru alıyoruz. Bunun gibi karşılaşılan sorunların zaman içerisinde çözüm düzeltilmesi lazım. Bizim her zaman bunların bu tür sıkıntılarla karşılaşmamamız lazım” (OY 14).

4.1.4. Eğitsel Tanılamalardan ve Öğrenci Yönlendirmelerinden Kaynaklı Sorunlar

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 9 tanesi (%52,94) mevzuatın yetersizliğinden kaynaklı sorunlar çerçevesinde eğitsel tanılamalardan ve öğrenci yönlendirmelerinden kaynaklı sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. RAM’larda öğrencilerin eğitsel tanımlarının yapılırken tıbbi tanıya göre yapılması öğrencinin engel durumuna uygun eğitim almasını sağlayacak kurumlara yerleştirilememesine neden olduğunu belirtmişlerdir. Eğitsel tanımların ve buna bağlı öğrenci yerleştirmeleri gerçekleştirilirken veli görüşü alınmasının ise ayrı bir sorun olduğunu, velilerin bu konuda bilinçsizce hareket etmelerinden dolayı öğrenci yönlendirmelerinin öğrencinin engel durumuna uygun olmayan kurumlara yapılabildiği, Rehberlik ve araştırma merkezlerinin özel eğitim okul ve kurumları ile yeterli düzeyde uyum içerisinde çalışmadıkları konularında görüş bildirmişlerdir.

Aşağıda bu durumu yansıtan yönetici görüşlerine yer verilmiştir:

“İşte bir almış olduğu raporları geçmişten günümüze kadar aldığı özür gruplarının derecelerini görmüş olmamız lazım. Çünkü RAM’da da çalıştım öğrenci işte zihinsel engelliler okulunda sıra olduğu zaman raporunu değiştirip otistik raporu da alabiliyor. Yani veli benim çocuğum engelli okula gitsin diye bakıyor ama ikisinin de ayrı ayrı farklı eğitim alacağını bilmiyor. Bunda sıkıntı var yani biz acaba bu insanlar doğru raporla gelmişler mi bunu merak ediyoruz. Eğitsel tanımlama da problemler var. Evet, bunlar var insanlara da anlatmamız lazım” (OY 1).

“Tanılamada şöyle sorunlar var sağlık kurulu raporlarının, ram raporlarının bazen yanlış bir şekilde çıkarıldığını görebiliyoruz. Tabi bunların itiraz süreçlerinde gerekli yerlere başvurular düzeltilmesine gidilir bu da zaman kaybına neden oluyor bu gibi durumların önlenmesi durumunda eğitime çok katkı sağlayacağını düşünüyorum” (OY 2).

“Yönlendirme yerleştirme ile tabi en önemli kriter biliyorsunuz biz tıbbi tanıya göre iş yapan kurumlarız. Daha çok bizi eğitsel tanılamaları tıbbi tanımlar üzerinden geliştiriyor. Şimdi tabi tıbbi tanılamalarla ilgili ister istemez çok da bilimsel olmayan zaman zaman durumlarla karşılaştığımız oluyor. Eğitsel tanılamalarla çelişen durumlar oluşuyor. Tabi bunlar kurumlara geldiği zaman ya da kuruma gelmeden RAM’larda görüldüğü zaman bu sefer akli karıştıran eğitim-öğretimde bizi tabiri caizse “topal bırakan” bir takım durumlara düşüyoruz. Ve ufak tefek cambazlıklarla işin içinden kurtulmaya çalışıyoruz. Bu tabi öğrencinin en çok velinin en çokta öğretmenin sıkıntı çekmesine neden oluyor” (OY 4).

“Öğrenci yönlendirilmesiyle ilgili karşılaşılan sorunlar olduğunda bu sorunların zaman içerisinde daha sağlıklı yapılması gerekiyor. Mesela bizde veli görüşü daha göz önünde bulundurularak biraz daha velinin isteğine göre okul ve kurum yönlendirmeleri yapılmakta. Bunu daha çok çocuğun ihtiyacına göre yapılması gerekiyor. Mesela şu an otistik bir çocuğu velinin baskısıyla Eğitim Uygulamalara zaman zaman yönlendirme yapıldığını görüyoruz” (OY 14).

4.2. MEVZUATI UYGULAMADA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Araştırmaya katılan 17 özel eğitim okul yöneticisinin tamamı (17: % 100) mevzuatı uygulamada sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada katılımcılardan alınan dönütler doğrultusunda mevzuatı uygulamada karşılaşılan sorunlar üç alt kategoride incelenmiştir:

- 1. Okulların Fiziki Şartlarından Kaynaklanan Sorunlar**
- 2. Mevzuatta Hüküm Bulunmayan Hallerden Kaynaklı Sorunlar**
- 3. Personel ve Materyal Eksiliğinden Kaynaklanan Sorunlar**

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 10 tanesi (%58,82) okulların fiziksel şartlarından kaynaklanan sorunlar bulunduğunu, 11 tanesi (%64,70) mevzuatta hüküm bulunmayan hallerden kaynaklı sorunlar yaşadıklarını, 12 tanesi (%70,58) personel ve materyal eksiliğinden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

4.2.1. Okulların Fiziki Şartlarından Kaynaklanan Sorunlar

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 10 tanesi (%58,82) okulların fiziki şartlarından kaynaklanan sorunlar bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda görüş bildiren katılımcılar özel eğitim okullarına tahsis edilen binaların tamamına yakınının okulların veya kamu kuruluşlarının eski, atıl durumda olan binalarına tadilat yapılarak eğitime uygun hale getirilmeye çalışılması sonucunda özel eğitim okulu haline getirildiğini, bu tür okulların fiziki şartlarının özel eğitime uygun olmadığını belirtmişlerdir. Okulların çok katlı olmasının ve üst katlara erişim noktasında asansör bulunmamasından, birçok engelli okulunda bina girişlerindeki engelli rampalarının olmayışı, var olanların da mevzuata uygun olmamasından, okul bahçelerinin küçük olmasından, spor salonu gibi alanların eksikliğinden kaynaklı sorunlar yaşandığına dair görüş bildirmişlerdir. Bu durumu yansıtan yönetici görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Şimdi özellikle böyle bir çalışma yaptığınız için teşekkürler bizim fiziki koşullarımızın yani binalarımızın belirli standartta ulaşması gerekiyor fiziksel koşullarımızın yetersiz olduğunu söylemek istiyorum” (OY 2).

“Eğitim ortamını fiziki şartlar biliyorsunuz biz tabi genelinde proje tip okullar yeni yeni açılmaya başladı daha önceden yoktu. Devşirme okullarla iş yapıyoruz, eski ilköğretim okulları yıkılmaya yüz tutmuş okulları tutup işte sağıyla soluyla oynayıp sınıfları bölüp derleyip çatıp edip bir şeyler yapmaya çalışıyoruz tabi bunun inanılmaz büyük sorunlarıyla karşılaşıyoruz. İstedğimiz bölümleri açamıyoruz, istediğimiz alanları yaratamıyoruz ya da eksik kalıyoruz falan” (OY 4).

“Bir de fiziki sıkıntılar var. Naapılmış, eski ilköğretim okulları değiştirilmiş. Tadilata uğramış, sınıflar bölünmüş, uğramayanlar da var. Bereket versin ki bizimki uğramış. Bir sınıf bölünmüş iki sınıf yapılmış. Oraya doldurun 10’ar kişiyi doldurun 2’şer 2 de öğretmen 1 de branş görevlisi 3 öğretmen 1 de bize stajyer öğrenciler geliyor.15 kişiyi küçücük bir yere dolduruyorsunuz ve eğitim öğretim yapmaya çalışıyorsunuz” (OY 9).

“Türkiye’de maalesef binaların çok katlı olması, fiziksel yetersizlikler, ulaşım v.s bunlar özel eğitimi uygulamaya yönelik değil de tamamen teoriye yönelik yapılmıştır” (OY 10).

“Okullarda okul ortamının sağlıklı bir şekilde yapılması lazım. Mesela Ankara’daki kimi okullar gerçekten büyük okullar, kimisi de çok küçük. Öğrenci sayısı 15-20 civarında olan okullar da var, yaklaşık 200’ün üzerinde olan okullar da var. Sonuçta okulların bina yapılarının belli bir standartta uyarlanıp belli bir uygulamaya göre yapılması gerekiyor. Yani belli bir ortak standartın bulunması gerekiyor. Fiziki şartlara bakıldığımızda özel Eğitim Okulu olarak yapılması gerekirken hep böyle atıl durumda bulunan binaların Özel Eğitim okulları yapıldığını görüyoruz. Bunlarla ilgili ortak bir standartın düzenlemenin olması gerekli” (OY 14).

“Özel eğitim okulları genellikle eski ilkokul ortaokul, lise binalarının restore edilmiş binaları olduğu için özel eğitim öğrencilerine uygun olmayan derslik atölye vb. kapalı alanlarda eğitim faaliyetleri yürütmeye çalışıyoruz. Binalarda asansör yok, engelli rampası yok, spor salonu zaten hayal bile değil, küçücük bir bahçe onu da yan okulla ortak kullanırsınız” (OY 17).

4.2.2. Mevzuatta Hüküm Bulunmayan Hallerden Kaynaklı Sorunlar

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 11 tanesi (%64,70) mevzuatta hüküm bulunmayan hallerden kaynaklı sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Okulların iş ve işleyişiyle alakalı birçok uygulamanın mevzuatta karşılığının olmadığını bu durumun da ‘Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 93. Maddesinde belirtildiğini ifade etmişlerdir. Mevzuatta yer bulmayan hükümlerle alakalı diğer mevzuatlardan

destek alan okul yöneticileri aynı tür ve kademedeki benzer durumlarla alakalı farklı uygulamaların ortaya çıkmasının büyük sorun teşkil ettiği konusunda görüş bildirmişlerdir. Bu durumu yansıtan yönetici görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Aynı tür ve kademedeki her okulun farklı uygulamaları var yani. Farklı uygulamaları var, bazıları işte öğrencileri biraz meslek liseleri gibi yapmaya çalışıyor, bazıları kendi içerisinde de bunu halletmeye çalışıyor ama projelerle beraber bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Bu uzun vadede çocuğa neler sağlayacak biz bunu düşünerek yapmamız lazım hadi işte bir şey bulalım bir atölye açalım bunu yapalım diye değil” (OY 1).

“Yönetmelikte bulunmayan haller diğer yönetmeliklere göre yapılır dendiği noktada bu sefer farklı yönetmeliklerden kafana göre farklı uygulamaların ortaya çıkmasının kapısı ortaya çıkıyor. Mesela nöbet, BEP uygulamaları gibi konularda fark, bunu pek çok konuda amir hüküm olmadığı için sıkıntı çıkıyor” (OY 6).

“Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği kesinlikle yetersiz, birçok konuda sorunlarımıza cevap bulamıyoruz. En basit örneği öğrencilerin kayıt alma kayıt silmeleri bile sorun olarak karşımıza çıkabiliyor. Sorunlar mesela ortaöğretim kurumları yönetmeliğinde yazar 18 yaşını doldurmuş olan, işte evlenmiş olan veya herhangi bir şekilde bu tür konularla muhatap olan bireylerin kayıtları silinir. Bizde kayıt silme diye bir şey yoktur. Şu anda benim okuluma askere giden, askerde olan öğrencim var, evlenmiş çocuk sahibi olmuş öğrencim var tabii bunların devamını sağlamak bir sorun olduğu gibi herhangi bir çözüm de bulunamadığından işte en basit örnek olarak bunlar var” (OY 7).

“Mevzuatta tabii ki eksiklerimiz çok fazla yani zaten o 93. Maddeye binaen birçok şeye bakıyoruz” (OY 8).

“Yönetime baktığımızda iş ve işlemlerde bazı maddelerin açıkça olmadığı belirtilmektedir. Mesela sürekli devamsız öğrencilerle ilgili ne işlem yapılacağı bizde yazmıyor, ilköğretim yönetmeliğinin 32. maddesinde yazıyor. Yani en son maddeye

göre biz diğer yönetmeliklerden destek alacak değil bizim yönetmeliğimizde iş ve işlemlerin açıkça net bir şekilde olması gerekiyor” (OY 14).

4.2.3. Personel ve Materyal Eksiliğinden Kaynaklanan Sorunlar

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 12 tanesi (%70,58) personel ve materyal eksiliğinden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Özel eğitim okullarında yeterli sayıda öğretmen ve personel ataması yapılmadığını, öğretmen açığının ücretli öğretmen görevlendirmesiyle kapatılmaya çalışıldığını, ücretli öğretmen çalıştırmanın ise başlı başına bir sorun olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir. Yeterli sayıda idari personel olmaması, rehber öğretmen eksikliği, eğitim öğretim sınıfı dışında görev yapan memur, sağlık personeli, yardımcı hizmetler personeli eksikliği ile ilgili sorunların olduğunu beyan etmişlerdir. Mevcut kaynak kitapların yetersiz olduğu, eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılacak materyallerinin olmadığı, öğretmenlerin materyal eksikliğini kendi imkânlarıyla aşmaya çalıştıkları konusunda görüş belirtmişlerdir. 2014 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan düzenleme ile birlikte özel eğitimde alanların birleştirilmesi sonucu özel eğitim öğretmenleri özel eğitim alanı dâhilinde istediği branşta görev yapabilmektedir. Örneğin zihin engelliler öğretmeni işitme engelliler okulunda görev yapabilmektedir. Araştırmaya katılan okul yöneticileri bu durumun alanda düzensizliğe sebep olduğunu ifade etmiştir. Bu durumu yansıtan yönetici görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Şimdi mesela materyal konusunda çok büyük sıkıntılar yaşıyor ney kitapla sadece materyal ihtiyacı karşılandığı düşünülüyor ama işte bugün bahsedildi mesela okul öncesi öğrencilere yönelik hazırlanıp gönderilen aslında materyallerin birçoğu otistikler dâhil özel eğitim uygulama merkezleri iş eğitim merkezlerde meslek eğitim merkezlerinde kullanılabilir aslında şeyler materyaller” (OY 3).

“Uzman personel istihdamında ciddi sorunlar var. Okulumda 200’e yakın normum olmasına rağmen bunların 100’ü ücretli öğretmen olarak çalışmakta ve büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmakta. Yönetici normu, rehber öğretmen normu son norm yönetmeliğinde 7 tane kurum aynı bünyede çalışmasına rağmen 1 tane rehber

öğretmen 500 öğrenciye hizmet vermeye çalışıyor. Memur kadromuz yok, eğitim öğretim sınıfı dışındaki personellerde de sorun var. En basitinden mesela servis personeli alırken bile bir sürü sorunla karşılaşabiliyoruz. Bir de engeline yönelik olan braştan öğretmen ataması gerekli bu öğrencilerin, tüm engel grupları özel eğitim çatısı altında toplandığı için görme engelliler, işitme engellileri, zihin engelliler öğretmeni diye ayrışması lazım ondan sonra kendi alanlarındaki diğer özel eğitim okullarına atansınlar. Çünkü hepsi özel eğitim öğretmeni olduğu için zihin engelliler öğretmeni işitme engelliler öğretmeni olarak atanabiliyor, işitme engelliler öğretmeni zihin engelliler öğretmeni olarak atanabiliyor” (OY 7).

“Bide materyal sıkıntısı var. Bu çocukların durumuna uygun materyaller eksik ve dizayn sınıfların dizaynı önemli yani o çocuklar nasıl bir masa kullanmalı. Nasıl bir sandalye kullanılmalı. Sınıfta çocuklara zarar verebilecek ortam var mı var. Yani altyapının tam olmadığını fiziken olmadığını mevzuatın tam yeterli olmadığını ve personelinde bu anlamda çok yeterli olmadığını düşünüyorum. Personelin de eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum. En önemlisi öğretmenlerimizin olmayışı, alandan mezun öğretmenlerimizin. Evet, ücretli öğretmenlerle tamamlıyorsunuz” (OY 9).

“Öğrenci sayılarıyla ilgili belirlenen müdür yardımcısından tutun işte rehber öğretmen sayısı şu anda yeterli değil çünkü bazı okullarda 200-300 civarında öğrenci bulunmakta artı müdür yardımcısı sayısı ile ilgili değişikliklerin yapılması lazım” (OY 14).

4.3. YÖNETİCİLERDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 7 tanesi (%41,17) yöneticilerden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada katılımcılardan alınan dönütler doğrultusunda Mevzuatın yetersizliğinden kaynaklı sorunlar iki alt kategoride incelenmiştir:

- 1. Yöneticilerin Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar**
- 2. Üst Yönetim Kademesindeki Yönetici ve Personelden Kaynaklanan Sorunlar**

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 5 tanesi (%29,4) yöneticilerin yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını, 5 tanesi de (%29,4 üst yönetim kademesindeki yönetici ve personelden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

4.3.1. Yöneticilerin Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 5 tanesi (%29,4) yöneticilerin yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Okul yöneticileri yönetici norm durumları, yönetici atama yönetmeliğine bağlı olarak yöneticilerin çok sık yer değiştirmesi, özel eğitim alanı dışından özel eğitim okullarına atanan yöneticilerin özel eğitim alanıyla ilgili yeterli bilgi, beceri ve donanıma sahip olmamasından, farklı kademelerin bir arada olmasından, farklı engel gruplarının bir arada olmasından, diğer yönetmeliklerden alınan uygulamalarda bir birliklilik olmaması gibi nedenlerden dolayı sorunlar yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Bu durumu yansıtan yönetici görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Yönetici atamayla ilgili bir sürü sıkıntı işte demin ki bahsettiğim şey var ya 3 kademe şundan bahsedeceğim. Her kademeye ayrı ayrı yönetici tahsis edilmemesi lazım ama norm kadrodan dolayı işte bu sene birinci kademede olan okul müdürü bir sonra ki sene norm fazlası olup bir anda boşta kalabiliyor öğrenci sayısından kaynaklanan. 2. kademenin öğrenci sayısı fazlalaşiyor norm oraya geçiyor” (OY 3).

“Mevzuattan yetersizliğinden kaynaklı sorunların yanında esas problem mevcut yöneticilerin mevzuatı uygulayamamalarından kaynaklanmaktadır” (OY 8).

“Bu konuda da mevzuat hükümleri açık anlaşılır ya da ilişkili mevzuat hükümleriyle beraber yorum yapınca doğrusunu bulabiliyoruz. Karşılaşılan çok büyük sorun olmasa bile, okulların farklı kademelerde olması, ifadelerin genel ifadeler olarak kullanılması, özür gruplarında farklı farklı sonuçlar doğurabilecek şeylere yol açabilir ve açıyordur muhtemelen. Bu anlamda okul müdürünün iyi bir yorumlayıcı olması gerekiyordur, tecrübeli olması gerekiyordur ve de diğer eğitim yöneticisi

arkadaşlarla beraber ortak değerlendirmeler sonucunda kararları vermesi gerekiyordur” (OY 13).

“Özel eğitim okullarına alan dışından atanan yöneticiler var, özellikle alan dışından atanan bu yöneticilerin özel eğitim okullarını normal okullar gibi yönetmeye çalışıyorlar. Zaten mevzuatımızda birçok sıkıntı var bir de yöneticilerin işlerini iyi yapamaması eklenince içinden çıkılmaz bir durum söz konusu oluyor” (OY 16).

4.3.2. Üst Yönetim Kademesindeki Yönetici ve Personelden Kaynaklanan Sorunlar

Araştırmaya katılan 17 okul yöneticisinin 5 tanesi (%29,4) üst yönetim kademesindeki yönetici ve personelden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Özel eğitim okul yöneticileri okulların bağlı oldukları ilçe milli eğitim müdürleri ve şube müdürleri ile bu müdürlüklere bağlı alt birimlerde görev yapan personellerin (memur, şef) de özel eğitim alanı konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığını belirtmişlerdir. Özel eğitim okullarının bağlı olduğu birim yöneticilerinin (özel eğitimden sorumlu şube müdürü), yönetici kadrolarında özel eğitim alan mezunu olan veya bu konuda tecrübe sahibi kişilerin görevlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu durumu yansıtan yönetici görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Öğretmen istiyorsunuz görevlendirme öğretmen, görevlendirme yapan şube müdürü dâhil okulun adını bilmiyor yani problem yaşıyorsunuz. Yanlış okula yanlış isimle yanlış okula gönderiliyor yani özel eğitim uygulama merkezleri işte mesela OÇEM ailesini aldı ya o okula gidiyor bir bakıyorsunuz orda ki arkadaşı arıyor diyor ki ya ben öğretmen istemedim bana görevlendirme yapmışlar” (OY 3).

“Bana sosyoloji mevzunu vermişler. Gittim dedim ki şefe; şefim sosyoloji mevzunu vermişsiniz, ya hocam sende hiçbir şeyden memnun olmuyor dedi. Niye dedim. Ya en yakın alanı verdik sana dedi, daha ne istiyorsun dedi. Ağabey sosyoloji özel eğitime yakın mı tabi yakın dedi. Yani düşün sosyoloji öğretmeni özel eğitime yakın diyor” (OY 3).

“İşin bir kötü tarafı daha var. Yerel uygulamalardan kaynaklı bir şey, ücretli öğretmeni de siz seçmiyorsunuz. İki yıl öğretmeni çalıştırmışsınız bir yıl çalıştırmışsınız. Aynı öğretmen tecrübe kazandı devam etsin istiyorsunuz ama İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü buna engel oluyor. Diyor ki benim sırada bekleyenim var veya falanca aradı falanca aradı bunları yerleştirmen lazım. Biz sıradan bir alan değiliz özel eğitim alanıyız. Dolayısıyla özel eğitim, özel eğitim kurumları yöneticilerinin bu konuda öncelik kullanmaları gerekir diye düşünüyorum” (OY 9).

“Bununla ilgili sürece dâhil olan herkesin aslında bir eğitime tabi tutulması için bir şey yaptı arkadaşın birisi. İlçe eğitim müdürleri ve şube müdürleri de bir özel eğitim semineri almalı veya işte diğer yöneticiler. Ben problemleri kendi idarecilik anlamında ikiye bölüyorum. Bir veliyle ilgili problemlerim. İki üst idareyle ilgili problemlerim” (OY 11).

BÖLÜM V

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. TARTIŞMA

Bu bölümde özel eğitim okul yöneticilerinin mevzuatla ilgili karşılaştığı sorunlara yönelik bulgular başlıklar halinde tartışılmıştır.

5.1.1. Mevzuatın Yetersizliğinden Kaynaklı Sorunlar

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular yöneticilerin mevzuata ilişkin pek çok olumsuz görüşe sahip olduklarını göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu mevzuatın tüm özel gereksinimli birey gruplarını kapsama konusunda yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Mevzuatın yetersizliğinden kaynaklı sorunlar dört alt kategoride incelenmiştir:

5.1.1.1. Bütün Engel Gruplarına Ait Okulların Aynı Yönetmeliğe Tabi Olmasından Kaynaklı Sorunlar

Araştırmaya kapsamındaki elde edilen bulgulardan birisi bütün engel gruplarına ait okulların aynı yönetmeliğe tabi olmasından kaynaklı sorunlar yaşanmasıdır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 37. maddesinde “Ayrı Okullarda Özel Eğitim Uygulamaları” yapılması belirtilirken bu okulların tamamının aynı yönetmeliğe tabii olması ise bir çelişkidir. Özel eğitim okullarının bağlı olduğu yönetmeliğin birbiri ile çelişen hükümler içerdiği, belirsizliklere yol açtığı ve yetersiz olduğu elde edilen bulgular arasındadır. Alanyazını incelendiğinde paralel bulguların var olduğu görülmektedir. Ayrıca Korucu (2005) mevzuatın yetersiz olmasından dolayı bazı yadsınamayacak boşlukların bulunduğunu, bu boşlukların zaman zaman olumsuz doğrultuda kullanıldığını bundan dolayı birtakım kanuni düzenlemelerin geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili bir örnek vermek gerekirse: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 89. maddesinde özel eğitim okullarında görev

yapan öğretmenlerin nöbet tutacağı belirtilmesine rağmen işitme engelli okullarında öğretmen nöbet tutulabilirken, otistik engelli öğrencilerin devam ettiği okullarda öğretmenin nöbet tutması mümkün değildir. Çünkü öğretmen tenefüs saatlerinde öğrencisini bırakmamaktadır. İkinci bir örnek; işitme engelliler 1. , 2. ve 3. kademedede, görme engelliler ise 1. ve 2. kademedede genel eğitim okulları ile aynı eğitim programlarını uygulamaktadır. Bu durum yönetmelikte çelişkilere neden olmaktadır. Bu durumla alakalı Diken, (2008). Özel eğitim programları, içerik açısından ya da özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan bireye nelerin öğretilmesi gerektiğinin özel olarak belirlenmesi bağlamında genel eğitim programlarından farklılaştığını belirtmektedir. Ayrıca Cavkaytar ve Diken, (2007);Özel eğitimin farklı alanları barındırması nedeniyle her grubu içine alacak veya her grubun ihtiyacına yönelik olarak hazırlanmış ayrı ayrı ve kapsamlı bir yönetmeliğe gereksinim duyulduğunu belirtmişlerdir.

Mevcut yönetmeliğin tüm özel eğitim okul ve kurumları ile uyumlu olmadığı, birçok konuda yetersiz kaldığı görülmektedir. Farklı engel gruplarına ait eğitim öğretim faaliyetleri yürüten okulların (zihin engelli, görme engelli, işitme engelli, ortopedik engelli, üstün yetenekli) her birinin ihtiyaçlarının farklı olması ve mevcut yönetmeliğin bu ihtiyaçların tamamına cevap verememesi karmaşıklıklara ve farklı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Her bir grubun kendine özel ayrı öğretim yöntemleri, eğitim materyalleri, fiziksel düzenlemeleri ve alanında uzman eğitimcileri bulunmaktadır. Dolayısıyla her bir grubun kendi ihtiyacına yönelik kurumlara ve alt yapıya gereksinimi bulunmakta ve bu kurumların işleyişini uygun hale getirmek ve kolaylaştırmak adına yasal düzenlemelere gereksinimleri bulunmaktadır. Mevcut yönetmelikte genel ifadeler kullanılması uygulamalarda da farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Her bir engel grubuna ait yönetmeliğin olması halinde eğitimin kalitesini arttırmak ve özel gereksinimli bireylerin, eğitimden en üst düzeyde faydalanmalarını sağlamak mümkün olabilecektir.

5.1.1.2. Farklı Kademedeki Okul Türlerinin Aynı Yönetmeliğe Tabii Olmasından Kaynaklı Sorunlar

Araştırmada aynı bina veya bahçe içerisinde eğitimin her kademesindeki (anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise) engelli öğrencilerin bir arada olmasının eğitsel ve yönetsel açıdan sorun teşkil ettiği tespit edilmiştir. Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinin 29, 30, 31, 38, 40, 44, 45, 46. maddelerinde özel eğitim okul ve kurumlarının hangi tür ve kademelerde açılacağı belirtilmiştir. Yönetsel anlamda yapılacak iş ve işlemlerin okulların her kademesi için ayrı ayrı, tekrarlanarak yapılması yöneticilerin iş yüklerini artırmaktadır.

Farklı kademelerin bir arada bulunması birçok açıdan olumsuzluklara neden olmaktadır. Örneğin özel eğitim uygulama merkezi 1. Sınıfına devam eden 6 yaşındaki bir öğrenci ile Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu) 4. sınıfına devam eden 18 yaşındaki bir öğrencinin fiziki açıdan aynı eğitim ortamında bulunması birçok sorunu beraberinde getirmektedir.. Aynı ebattaki sıraları, aynı tuvaleti, aynı lavaboyu, aynı masayı aynı sandalyeyi kullanamamaktadırlar. Aynı bahçede oyun oynamaları aynı okul servisinde gidip gelmeleri başlıca sorunlar arasında yer almaktadır.

Cavkaytar ve Diken (2007), özel eğitim, bireylerin yetersizliklerine uygun ortamlarda ve bu yetersizliklerine yönelik geliştirilmiş eğitim programları ile özel eğitim ihtiyaçlarının karşılanması adına gerçekleştirilmesi ile birlikte, bu bireylerin en az kısıtlama ile eğitilmelerini olanaklı kılmak açısından önem taşıdığını belirtmişlerdir. Mevcut durumun ise bununla çeliştiğini görmekteyiz. Farklı kademedeki farklı yaş gruplarına ait öğrencilerin bedensel, zihinsel ve pedagojik gelişimlerinin farklı olması eğitimi olumsuz etkilediği, özel eğitim okullarının her kademesinin birbirinden bağımsız olması gerektiği ilgili araştırmada belirtilmektedir.

5.1.1.3. E – Okul ve MEBBİS Sistemlerinden Kaynaklı Sorunlar

Araştırma kapsamındaki bulgulardan biri mevzuatın yetersizliğinden kaynaklı sorunlar yaşandığıdır. Bu sorunlar çerçevesinde değerlendirilebilecek sorunların

başında E-Okul ve MEBBİS sisteminin özel eğitim alanına uygun olmamasıdır. E-Okul ve MEBBİS sisteminin özel eğitim alanına uygun olmaması öğrencilerle ve personelle ilgili resmi pek çok iş ve işlemin gerçekleştirilememesine sebep olmaktadır. Nitekim Karasu ve Mutlu (2014), e-okul sisteminin özel eğitim öğrencilerine uygun olmamasının öğretmenlerin yaşadığı en büyük sorunlardan biri olduğunu belirtmiştir.

Bu konuda bir örnek vermek gerekirse özel eğitim öğrenci devamsızlıkları e-okul sisteminde normal okullar gibi algılanmakta olduğundan 20 gün devamsızlık yapan özel eğitim öğrencisi (devamsızlık hakkı 60 gün olmasına rağmen) öğrenci sınıfta kalmaktadır. MEBBİS sistemine 1. kademedede görevli bir öğretmenin ders saatini tamamlayamaması, norm fazlası olması vb. durumlardan dolayı 2. kademedede görev verebilmek için sanki başka bir kurumdan görevlendirme yapıyormuş gibi kaymakamlık oluru almak gerekmektedir. Böylesine basit işlemlerle ilgili üst yönetimlerle yapılan yazışmalar yöneticilerin iş yükünü artırmakla beraber bıkkınlığa neden olmaktadır. e-okul ve MEBBİS sisteminde her özel eğitim kurumundaki her kademe farklı bir kurum gibi algılanıp farklı şifrelerle giriş yapılmaktadır. Oysaki aynı kurum müdürlüğüne bağlı tüm kademelerin tek şifre ile giriş yapabilmesi sağlayacak bir altyapıya ihtiyaç vardır. Ayrıca özel eğitimle ilgili çalışan tüm kurumların erişim sağlayabileceği, öğrencilerle ilgili kendi kurumlarının veri girişlerini yapabileceği özel eğitime muhtaç çocukların hastalık raporu, tanılama gibi kişisel bilgilerinin yer alacağı ortak bir veri tabanının olmaması özel eğitim okullarının işleyişi açısından önemli bir engel teşkil etmektedir. Özel eğitim okullarının bağlı olduğu yönetmeliklerin birbiri ile çelişen hükümler içerdiği, belirsizliklere yol açtığı ve yetersiz olduğu da elde edilen bulgular arasındadır.

Alanyazında incelenen araştırmalarda benzer bulgular mevcuttur. Karasu ve Mutlu (2014) tarafından yürütülen “Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Çözüm Önerileri: Muş İl Örneği” başlıklı çalışmada katılımcı öğretmenlerin bir kısmı e-okul Sistemi’nin özel eğitim alanına yönelik bürokratik düzeyde ihtiyaçlar dikkate alınarak uygun hale getirilmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Yılmaz (2002), özel eğitim kurumları ve sorunları isimli çalışmasında, hizmetleri farklı kurum ve kuruluşlar arasında çalışmalar ortak bir

kurumda birleştirilecek ve engelli bireylerin toplumda fırsat eşitliğini gerçekçi olarak sağlayacak bağlayıcı ve yaptırımcı kurumlara ve kanunlara ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

5.1.1.4. Eğitsel Tanılamalardan ve Öğrenci Yönlendirmelerinden Kaynaklı Sorunlar

Araştırmada eğitsel tanılamalardan ve öğrenci yönlendirmelerinden kaynaklı sorunlar kapsamında okul yöneticilerinin Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin öğrenci tanılama ve yerleştirme boyutunda zaman zaman öğrencinin engeline uygun okullara yerleştirme kararı vermediği görölmüştür. Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitsel tanılama işleminin Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde görevli kişiler tarafından yeterli düzeyde ve düzgün yapılmadığını ve genellikle bu sebepten dolayı Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile iletişimde sorun yaşandığı tespit edilmiştir Bu durumun ortaya çıkmasında yerleştirme kararı alınırken veli görüşü alınması, velilerin özel eğitimle alakalı yeterli bilgiye sahip olmamasından dolayı öğrencinin ihtiyaçlarını değil de ikamete yakınlık, tanıdık öğretmen vb. faktörlere göre talepte bulunması, eğitsel tanıların tıbbı tanıya göre yapılması gibi birçok neden ortaya çıkmıştır.

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin zaman zaman yanlış değerlendirme yapmalarının bir diğer sebebi olarak özel eğitim alanında yeterli tecrübeye sahip olmayan personelleri çalıştırmasıdır. Ayrıca Karasu ve Mutlu (2014) tarafından yürütölen “Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Muş İl Örneği” başlıklı çalışmada araştırmaya katılan öğretmenler; yaşanan mevcut problemlerin önemli bir kısmının özel eğitim kurumlarında görev yapan yöneticilerin ve bu kurumları denetleyen müfettişlerin özel eğitim alan mezunu olmamalarından ve alanı yeterince tanımamalarından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde öğrencilerin eğitsel tanılama süresinin 1 saat olması yeterli değildir. Ayrıca Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde kullanılmakta olan eğitsel tanılama kriterlerinin tekrar düzenlenmesi ve tanılanan çocukların eğitim

alırken sınıflarında gözlemlenmeleri bu sorunların azalmasını sağlayacaktır. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse; orta veya ağır engelli bir öğrenci Özel Eğitim İş Eğitim Merkezine yönlendirilmesi gerekirken velinin isteğiyle hafif zihin engelli öğrencilerin devam ettiği Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu)'na yerleştirme kararı verilebiliyor. Alanyazında Baykoç (2010) “Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim” başlıklı çalışmasında rehberlik ve araştırma merkezlerinin nitelikli hale getirilmesi ve sayılarının artırılması gerektiği ve bu merkezlerde rehber öğretmen, özel eğitim öğretmeni, zihin, görme, işitme engelliler öğretmeni, çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanı, psikolog, fizyo terapist, eğitim odyoloğu bulundurmanın gereklilik olduğunu ifade edilmiştir. Ayrıca MEB (2010) tarafından gerçekleştirilen “Özel Eğitim Hizmetleri Uygulamalarının Değerlendirilmesi” isimli araştırma kapsamında, engelliler konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının, bu alanda çalışma yapan üniversite birimlerinin ve rehberlik ve araştırma merkezlerinin faaliyetlerinin yeterli ve etkin olmadığı ayrıca görevlerinin zor olmasından dolayı özel eğitim okullarında çalışan personelin maaşlarının daha yüksek olması gerektiği belirtilmiştir.

5.1.2. Mevzuatı Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmada yöneticilerin tamamının belirttikleri bir başka sorun ise mevzuatı uygulamada zorlanmalarıdır. Mevzuatın kapsamının yetersizliği, tüm grupları kapsamaması, anlaşılır olamaması, tutarsız olması ve mevzuatta belirsizlik ifadelerinin yer alması uygulamayı zorlaştırabilmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun üzerinde durduğu gibi yoruma açık ifadelerin bulunması farklı uygulamalara neden olmakta ve bu da okul yönetimi konusunda yöneticileri mevzuatın kapsamının yetersizliği, tüm grupları kapsamaması, anlaşılır olmaması, tutarsız ve belirsizlik ifadelerin yer alması uygulamayı zorlaştırabilmektedir. Dolayısıyla özel eğitim mevzuatında yapılacak düzenlemenin, açık, anlaşılır, tüm engel gruplarını kapsayan veya her bir grubu ayrı ayrı ele alan, kişiye göre farklı yorumlanamayacak, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin yasal haklarını gözeten, alanda görev yapan uzmanlardan görüş alınarak hazırlanmış hukuki metinlerin olması yerinde olabilir.

Mevzuatı uygulamada karşılaşılan sorunlar üzere üç alt kategoride incelenmiştir:

- 1) Okulların Fiziki Şartlarından Kaynaklanan Sorunlar
- 2) Mevzuatta Hüküm Bulunmayan Hallerden Kaynaklı Sorunlar
- 3) Personel ve Materyal Eksiliğinden Kaynaklanan Sorunlar

5.1.2.1. Okulların Fiziki Şartlarından Kaynaklanan Sorunlar

Araştırmada ulaşılan bulgulara göre özel eğitim okullarına tahsis edilen binaların tamamına yakınının okulların veya kamu kuruluşlarının eski, atıl durumda olan binalarına tadilat yapılarak eğitime uygun hale getirilmeye çalışılması sonucunda özel eğitim okulu haline getirilmiş binalar olduğu görülmüştür. Bu tür okulların fiziki şartlarının özel eğitime uygun olmadığı elde edilen bulgulardandır.

Alanyazında araştırmamıza paralel olarak, Karasu ve Mutlu (2014) tarafından yürütülen “Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri Muş İl Örneği” başlıklı çalışmada okulların fiziksel şartlarının genel olarak uygunsuz olduğu belirtilmiştir. Genellikle çok katlı bu okulların girişlerinde engelli rampalarının olmadığı, bina içinde asansör bulunmadığı, bunun da okulun tüm alanlarına erişimi engellediği tespit edilmiştir. Sınıflar, yemekhane, bireysel eğitim sınıfı, müzik dersliği, resim atölyesi, tuvaletler, koridorlar, bahçeler, spor alanları, atölyeler gibi alanların olması gereken standartlara uymadığı tespit edilen başka bir bulgudur. Bina içi ortamlar (sınıflar, koridorlar) kullanıma elverişli olmayan şekilde loş veya dar özelliktedir. Genel olarak değerlendirildiğinde pek çok sınıfta tuvalet ve lavabo bulunmamakta, pek çok okulda spor salonu bulunmamakta ve okul bahçelerinin geneli çocukların rahat hareket edebilmesi için yeterince genişlikte değildir.

Güleç – Aslan ve diğerleri (2013) “Vaka Araştırması: Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Sorunları ve İhtiyaçları” başlıklı araştırmalarında elde edilen bulgulara göre, öğretmenler fiziksel imkânsızlıkları kendi çabalarıyla aşmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse: üst katlardaki sınıflardan birindeki eğitim öğretim gören ortopedik engelli öğrenci öğrencinin

okulun diğer alanlarına erişimi öğretmenlerin veya varsa yardımcı hizmetler personellerinin öğrenciyi kucaklarında taşıması gerçekleşmektedir.

Selvi (2004) tarafından yürütülen “İşitme Engelliler Eğitim Kurumlarının İşlevsel Süreçlerinin Değerlendirilmesi” isimli Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, işitme engelliler okullarında fiziksel şartlar ve mevcut materyaller eğitimin asgari düzeyde devam etmesini sağlayacak nitelikte olmadığını belirtmiştir.

5.1.2.2. Mevzuatta Hüküm Bulunmayan Hallerden Kaynaklı Sorunlar

Araştırmada okulların iş ve işleyişiyle alakalı birçok uygulamanın mevzuatta karşılığının olmadığını bu durumun da ‘Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 93. maddesinde belirtildiği görülmektedir. Mevzuatta karşılık bulunmayan durumların çözümüyle alakalı özel eğitim okul yöneticileri farklı yönetmeliklerden faydalanmak durumunda kalmaktadır. Bu durum özel eğitim okulları arasında farklı uygulamaların ortaya çıkmasına, iş ve işleyişlerde aksaklıklara neden olmaktadır. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse: özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinin 89. maddesinde özel eğitim okulunda görevli öğretmenleri nöbet tutacağı yazmaktadır ama nöbet tutma ile ilgili ayrıntıya yer verilmemektedir. Bu durumda özel eğitim okul yöneticilerinin bir kısmı nöbetle ilgili okul öncesi ve ilköğretim yönetmeliğinden destek alırken, bir kısmı ise ortaöğretim kurumları yönetmeliğinden destek almaktadır. Bunun sonucunda aynı tür ve kademedeki özel eğitim okullarında farklı uygulamaların ortaya çıktığı görülmektedir.

Aynı zamanda özel eğitim okulundaki uygulamalar ile genel eğitime tabii okul uygulamaları birbirinden farklı olduğu için diğer yönetmeliklerden alınan uygulamalar da özel eğitim okullarının tabiatına uygun olmamaktadır Alanyazında incelenen araştırmalarda paralel bulgular mevcuttur. Özel eğitim programları, içerik açısından ya da özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan bireye nelerin öğretilmesi gerektiğinin özel olarak belirlenmesi bağlamında genel eğitim programlarından farklılaşmaktadır (Diken, 2008: 16).

Genel eğitim okulları yönetmelikleri hazırlanırken bu yönetmelik maddeleri özel eğitime uygun olarak değil, genel eğitim kurum ve öğrencileri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Ayrıca Korucu (2005) araştırmasında mevzuatın yetersiz olmasından dolayı bazı yadsınamayacak boşlukların bulunduğu, bu boşlukların zaman zaman olumsuz doğrultuda kullanıldığı bundan dolayı birtakım kanuni düzenlemelerin geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Tüm bunlar çerçevesinde mevzuattaki eksiklikleri diğer mevzuatlardan faydalanarak çözülmesi tam olarak mümkün değildir.

5.1.2.3. Personel ve Materyal Eksiliğinden Kaynaklanan Sorunlar

Araştırmaya katılan yöneticiler ve materyal eksiliğinden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunların birincisi öğretmen eksikliği ve buna bağlı olarak ücretli öğretmen görevlendirilmesidir. Özel eğitim okullarındaki kadrolu öğretmenlerin de büyük çoğunluğunun alan mezunu olmadığı, özel eğitim alanına Milli Eğitim Bakanlığının kısa süreli sertifika programlarıyla geçmiş olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında Baykoç (2010) “Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim” başlıklı çalışmasında; sınıf öğretmenliği eğitim programlarının özel eğitim dersleriyle zenginleştirilerek bu alandaki personel sayısına katkı sağlamak üzere görevlendirilecek sınıf öğretmenlerinin yeterliliklerinin artırılması gerektiğini ve üniversitelerde öğretmen yetiştiren tüm bölümlerin eğitim programlarına özel eğitim derslerinin yeterli düzeyde dâhil edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Alan dışından gelen kadrolu öğretmenlerin tecrübesiz olması, ücretli öğretmen olarak görevlendirilenlerin de çoğunun alan dışı, özel eğitimle alakası olmayan, hatta eğitim fakültesi dışındaki 4 yıllık fakülte mezunu, zaman zaman 2 yıllık yüksek okul önlisans mezunu kişilerin olduğu da elde edilen bulgular arasındadır. Alanyazında bu durumu destekleyen bulgular mevcuttur.

Özyürek (2008) “Nitelikli Öğretmen Yetiştirmede Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Özel Eğitim Örneği” başlıklı çalışmasında öğretmen yetiştirme görevinin üniversitelere verilmiş olmasına rağmen MEB özel eğitim öğretmenlerini hizmet içi eğitim programları ile kanun dışı bir şekilde yetiştirmekte olduğu ulaşılan sonuçlar arasındadır. Araştırma kapsamında sertifika programları ve diğer kısa süreli

programlarla öğretmen ihtiyacının karşılanması verimli bir yöntem olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca özel eğitim lisans programı mezunu olan öğretmenlerin sertifikalı veya ücretli öğretmenlerden çok üstün olduğu ifade edilen bir diğer husustur.

Karasu ve Mutlu'nun, (2014) araştırmasında ulaşılan sonuçlar kapsamında özel eğitim bölümü mezunu öğretmenlerin özel eğitimde daha başarılı olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca özel eğitim alanından mezun olmayan öğretmenlerin özel eğitim alanına yönelik alan ve pedagojik bilgi bakımından yetersiz olduğu halde görevlendirilmesinin hem öğretmen hem de öğrenciler açısından sorun yaşanmasına sebep olduğu araştırmacının sonuçları arasındadır.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan yöneticilerin bir tanesinin görev yaptığı okulda 200 öğretmen kadrosu varken bunlardan 100 tanesi ücretli öğretmen olarak çalışmaktadır, başka bir okulda 30 öğretmen kadrosu varken bunlardan 20 tanesi ücretli öğretmen olarak çalışmaktadır. Bu durumu genellenecek olunursa özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin yarısı veya yarıdan fazlasının ücretli öğretmen olduğu ve özel eğitim alanında tecrübe sahibi olmadığı görülmektedir. Araştırmada özel eğitim okul yöneticilerin öğrenci sayılarına endeksli müdür yardımcısı ve rehber öğretmen sayılarının da eksik olduğu tespit edilmiştir. Özellikle rehber öğretmen eksikliği özel eğitim okullarının en ciddi problemlerinden biri olduğu görülmüştür.

Araştırmada elde edilen bulgulardan bir diğeri 2014 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nın getirdiği düzenleme ile birlikte özel eğitimde alanların birleştirilmesi sonucu özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim alanı dâhilinde istediği bir başka branşta görev yapabilmesi sonucu oluşan personel yetersizliğidir. Örneğin zihin engelliler öğretmeni işitme engelliler okulunda görev yapabilmektedir. Dolayısıyla öğretmenler okul tercihinde bulunurken kendi alanına uygun olmasa bile çalışma şartları, ulaşım imkânı vb. durumları açısından daha iyi olduğunu düşündüğü alanı dışındaki okulu tercih edebilmektedirler.

Kök (2002) tarafından yapılmış olan “Özel Eğitimde Personel Sorunu” isimli araştırma tarama modeli temelli bir araştırmadır. Araştırmada öne çıkan sonuçlardan en önemlisi, özel eğitime muhtaç çocukların en iyimser rakamla % 3’e ulaşabildiği ve dolayısıyla mevcut kurum sayısının, personel sayısının son derece yetersiz olduğudur.

Özel eğitim okullarında yardımcı hizmetler personeli ve sağlık personeli kadrolarının olmasına rağmen özel eğitim okullarının çoğunda bu personellerin olmadığı tespit edilen bir başka husustur (MEB, 2012).

Özel eğitim okullarında sağlık personelinin olmadığı ve yardımcı personelin ise sayısal açıdan yetersiz olduğu araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlar arasındadır (Karasu ve Mutlu, 2014).

Buna ek olarak personel sayısının yetersiz olduğu Başaran (2001) tarafından yapılan çalışmada da ifade edilmiştir. Bir başka çalışmada işitme engelliler okullarında yeterli teknik personelin bulunmadığı, odyolog ya da işitme cihazları teknisyeni kadrosunun olmadığı ve ayrıca kadrosu olmasına rağmen doktor, hemşire, şoför ve gece bekçisi gibi pek çok personel eksikliği bulunduğu belirtilmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre özel eğitim okullarının kendine özgü materyalleri bulunmadığı görülmüştür. Özel eğitim okullarının birçoğunda ders kitabı dışında bir materyal olmadığı tespit edilen hususlar arasındadır. Özel eğitim öğretmenleri ve özel eğitim okul yöneticileri kendi imkânlarıyla materyal eksikliği sorununu çözmeye çalışmaktadır. Alanyazında Güleç – Aslan ve diğerleri (2013) “Vaka Araştırması: Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Sorunları ve İhtiyaçları” başlıklı araştırmalarında elde edilen bulgulara göre, yeterli ders materyalinin bulunmaması, yardımcı ders kitaplarının olmaması ve öğretmenlerin yeterli bilgi ve deneyime sahip olmamaları konularına ilişkin öğretmen görüşleri söz konusudur.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin öğretim sunarken çeşitli öğretim materyalleri kullandıklarını, materyallerle ilişkili çeşitli sorunlar

yaşadıklarını ve bazı öğretmenlerin bu sorunlarla başa çıkmak için çeşitli çözüm stratejileri geliştirdiklerini göstermektedir (Güleç – Aslan ve diğerleri, 2013).

Araştırmaya katılanlar eğitim öğretimin materyallerle zenginleştirilmesi eğitimin kalıcılığını ve niteliğini artırmakta olduğu, materyal eksikliğinin giderilememesinin olumsuz sonuçlarından birinin öğretmenlerin kullandığı öğretim yöntemlerini kısıtlaması olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir. Araştırmada tespit edilen bir diğer bulgu, Selvi (2004) tarafından yürütülen “İşitme Engelliler Eğitim Kurumlarının İşlevsel Süreçlerinin Değerlendirilmesi” başlıklı araştırmadan elde edilen sonuçlarına göre, işitme engelliler okullarında fiziksel şartlar ve mevcut materyaller eğitimin asgari düzeyde devam etmesini sağlayacak nitelikte olmadığıdır.

5.1.3. Yöneticilerden Kaynaklanan Sorunlar

Yöneticilerin Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar iki alt başlıkta tartışılmıştır.

- 1. Yöneticilerin Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar**
- 2. Üst Yönetim Kademesindeki Yönetici Ve Personelden Kaynaklanan Sorunlar**

5.1.3.1. Yöneticilerin Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar

Araştırmada elde edilen bulgulara göre özel eğitim okulu yöneticilerinin mevzuata yeterince hâkim olmamaları, özel eğitim okullarında yeterli sayıda idari personel (müdür yardımcısı) olmaması, alan dışından atanan yöneticilerin özel eğitim alanında tecrübesiz olmaları ve yönetmelikteki birbiriyle çelişen maddeler olması gibi nedenlerden dolayı sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunlar olmakla beraber yöneticilerin mevzuatı doğru anlayıp mevzuattan güç alan ve doğru uygulayan bir yönetim anlayışı sergilemesi gerektiği görüşü ortaya çıkmıştır. Alanyazında Kök (2002) tarafından yapılmış olan “Özel Eğitimde Personel Sorunu” başlıklı araştırma kapsamında okul müdürlerinin özel eğitim konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir.

Özyürek (2008) “Nitelikli Öğretmen Yetiştirmede Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Özel Eğitim Örneği” başlıklı çalışmasında özel eğitim konusunda tecrübe ve bilgi sahibi olmayan yöneticilerle özel eğitim uygulamalarının niteliğini artırmanın mümkün görünmediği konusunda görüş bildirmişlerdir.

Özel eğitim alanı dışından özel eğitim okullarına yönetici olarak atanan personelin özel eğitim okullarını genel eğitim okulları gibi yönetmeye çalıştıkları da diğer bir bulgudur. Alanyazında incelenen araştırmalarda paralel bulgular mevcuttur. Karasu ve Mutlu (2014) tarafından yürütülen “Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Muş İl Örneği” başlıklı çalışmada araştırmaya katılan öğretmenler; yaşanan mevcut problemlerin önemli bir kısmının özel eğitim kurumlarında görev yapan idarecilerin ve bu kurumları denetleyen müfettişlerin özel eğitim alan mezunu olmamalarından ve alanı yeterince tanımamalarından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

2014 yılında Milli Eğitim Bakanlığı’nın getirdiği düzenleme ile birlikte özel eğitimde alanların birleştirilmesi sonucu özel eğitim öğretmenleri özel eğitim alanı dâhilinde istediği branşta görev yapabilmektedir. Örnek verilecek olunursa bir zihin egeliler öğretmeni bir işitme engelliler okuluna yönetici olarak atanabilmektedir. Bu gibi nedenlerden dolayı yöneticiler, yöneticisi olarak atandıkları özel eğitim okulunun iş ve işleyişi açısından yeterli bilgi sahibi olmadıklarını belirtilmişlerdir. Tantay (2010) tarafından yapılan çalışmada, yöneticilerin özel ya da üstün yetenekli öğrenciler hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı ve eğitim almaları gerektiği ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan yöneticiler, özel eğitim okul yöneticiliğine atanan yöneticilerin alanında uzman ve tecrübeli kişiler tarafından verilecek hizmetiçi eğitimlere katılması gerektiği konusunda görüş bildirmişlerdir. Ayrıca Smagulova (2009) tarafından yapılan “Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Hizmetleri Yönetimi başlıklı çalışmada ulaşılan sonuca göre, kurum yöneticileri ve personel kaynaştırma uygulaması konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. Bu eksikliğin giderilmesi için üniversitelerde eğitim programları açılmalı ve bu bölümlerin öğrenci kontenjanları artırılmalıdır. Kurumların hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yetersiz olduğu dikkat

çekmektedir. Hizmetiçi eğitim verilmesinde, yöneticilerin ve diğer personelin kendi iş alanına yönelik ve uygulamalı bilgiler sağlanması gerektiği ifade edilmiştir.

5.1.3.2. Üst Yönetim Kademesindeki Yönetici Ve Personelden Kaynaklanan Sorunlar

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında özel eğitim okullarının bağlı oldukları ilçe milli eğitim müdürleri ve şube müdürleri ile bu müdürlüklere bağlı alt birimlerde görev yapan personellerin (memur, şef) de özel eğitim alanı konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı belirlenmiştir. Üst kademe yönetici ve personelleri özel eğitim okullarındaki iş ve işleyişlerin genel eğitim okullarındaki gibi olduğu algısıyla hareket ettikleri belirlenmiştir.

Alanyazında incelenen araştırmalarda benzer bulgular mevcuttur. Karasu ve Mutlu (2014) tarafından yürütülen “Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Muş İl Örneği” başlıklı çalışmada araştırmaya katılan öğretmenler; yaşanan mevcut problemlerin önemli bir kısmının özel eğitim kurumlarında görev yapan idarecilerin ve bu kurumları denetleyen müfettişlerin özel eğitim alan mezunu olmamalarından ve alanı yeterince tanımamalarından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Üst yönetim kademesinde özel eğitimden sorumlu birimlerde görev yapmakta olan yöneticilerin özel eğitim okullarında öğretmenlik ve yöneticilik yapmış olan, alanın sorunlarını ve işleyişi bilen kişilerden seçilmesi ve bu yöneticilere bağlı alt birimlerde görev yapan personellerin (memur, şef) de hizmetiçi eğitime tabii tutulmaları gerekmektedir. Böylece mevcut sorunları ve işleyişi bilen alan tecrübesi olan kişiler durumları iyi analiz ederek çözüm yollarını kolay bir şekilde tespit edebilir.

5.2. SONUÇ

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular alanyazında ilgili farklı çalışmalarla ele alınıp incelendiğinde ulaşılan sonuçların diğer çalışmaların bulguları ile tutarlı olduğu görülmektedir. Türkiye’de özel eğitim okullarının yöneticileri özel eğitimin uygulamalarıyla ilgili çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar genel olarak

değerlendirildiğinde sorunların mevzuatın eksiliğinden kaynaklandığı görülmektedir. Araştırma kapsamında tespit edilen sorunların kategorik olarak şu şekilde sıralanması mümkündür:

5.2.1. Mevzuatın Yetersizliğinden Kaynaklı Sorunlar

Mevzuatın yetersizliğinden kaynaklı sorunlarla ilgili sonuçlar dört alt kategoride incelenmiştir:

5.2.1.1. Bütün Engel Gruplarına Ait Okulların Aynı Yönetmeliğe Tabi Olmasından Kaynaklı Sorunlar

- a) Farklı engel gruplarına ait okulların (zihin engelli, görme engelli, işitme engelli, ortopedik engelli, üstün yetenekli) her birinin yönetmeliğinin aynı olması.
- b) Yönetmeliğin birbiri ile çelişen hükümler içermesi.
- c) Her bir grubun (zihin engelli, görme engelli, işitme engelli, ortopedik engelli, üstün yetenekli) ihtiyaçlarının farklı olması.
- d) Mevcut yönetmeliğin tüm engel gruplarına ait özel eğitim okul ve kurumları ile uyumlu olmaması, birçok konuda yetersiz kalması.
- e) Her bir grubun kendi ihtiyacına yönelik kurumlara ve alt yapıya gereksinimi olması şeklinde sıralanabilir.

5.2.1.2. Farklı Kademedeki Okul Türlerinin Aynı Yönetmeliğe Tabii Olmasından Kaynaklı Sorunlar

- a) Aynı bina veya bahçe içerisinde eğitimin her kademesindeki (anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise) engelli öğrencilerin bir arada olması.
- b) Yöneticilerin iş yüklerini fazla olması.
- c) Farklı kademedeki farklı yaş gruplarına ait öğrencilerin bedensel, zihinsel ve pedagojik gelişimlerinin farklı olması şeklinde sıralanabilir.

5.2.1.3. E – Okul ve MEBBİS Sistemlerinden Kaynaklı Sorunlar

- a) E - Okul ve MEBBİS sistemlerinin özel eğitime uygun olmaması.
- b) Yapılması gereken pek çok işlemin sistemde gerçekleştirilememesi.
- c) Personel ve öğrenciler açısından mağduriyetlere sebep olması.
- d) Farklı kademelerin farklı okul gibi algılanması şeklinde sıralanabilir.

5.2.1.4. Eğitsel Tanılamalardan ve Öğrenci Yönlendirmelerinden Kaynaklı Sorunlar

- a) Rehberlik ve araştırma merkezleriyle yaşanan sorunlar:
 - i. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde çalışanlarının görevlerini iyi yapmaması.
 - ii. Yeterli bilgi tecrübeye sahip olmayan personelleri çalıştırması.
 - iii. Tanılama işleminin yeterli düzeyde düzgün yapılmaması.
 - iv. Yerleştirme kararı alınırken veli görüşü alınması.
 - v. Okul yöneticileri ile sık sık anlaşmazlık yaşanması.
- b) İdarecilerin ve öğretmenlerin özel eğitim alan mezunu olmamaları şeklinde sıralanabilir.

5.2.2. Mevzuatı Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

- a) Mevzuatın kapsamının yetersizliği.
- b) Tüm grupları kapsamaması, anlaşılır olamaması, tutarsız ve belirsiz ifadelerin yer alması.
- c) Yorumla açık ifadelerin bulunması şeklinde sıralanabilir.

5.2.2.1. Okulların Fiziki Şartlarından Kaynaklanan Sorunlar

- a) Binaların tamamına yakınının okulların veya kamu kuruluşlarının eski, atıl durumda olan binaların kullandırılması.
- b) Okulların girişlerinde engelli rampası, asansör bulunmaması.
- c) Kullanım alanlarının olması gereken standartlara uymadığı.

d) Spor salonu bulunmaması ve okul bahçelerinin yetersiz olması şeklinde sıralanabilir.

5.2.2.2. Mevzuatta Hüküm Bulunmayan Hallerden Kaynaklı Sorunlar

- a) Birçok uygulamanın mevzuatta karşılığının olmaması.
- b) Farklı okul yönetmeliklerinden faydalanılması.
- c) Farklı uygulamaların ortaya çıkması şeklinde sıralanabilir.

5.2.2.3. Personel ve Materyal Eksiliğinden Kaynaklanan Sorunlar

- a) Öğretmen eksikliği ve buna bağlı olarak ücretli öğretmen görevlendirilmesi.
 - i. Alan dışı ücretli öğretmen görevlendirilmesi.
 - ii. Alan mezun olmayan öğretmenlerin özel eğitim alanına yönelik alan ve pedagojik bilgi bakımından yetersiz olması.
- b) Alan dışı öğretmen atama ve görevlendirilmesi.
- c) Alan dışı öğretmenlerin yeterli bilgi ve deneyime sahip olmamaları.
- d) Yönetici ve rehber öğretmen sayılarının yetersiz olması.
- e) Özel eğitimde alanlarının birleştirilmesi.
- f) Personelin yetkin olmaması.
- g) Okullarda sağlık personelinin olmaması ve yardımcı personelin ise sayısal açıdan yetersiz olması.
- h) Özel eğitim okullarının kendine özgü materyalleri bulunmaması.
- i) Ders kitabı dışında bir materyal olmadığı ve kaynak kitapların öğrencilerin seviyesine uygun olmaması.
- j) Öğretmenlerin yeterli materyal kullanmaması sonucu öğretim yöntemlerinin kısıtlanması şeklinde sıralanabilir.

5.3.3. Yöneticilerden Kaynaklanan Sorunlar

Yöneticilerden kaynaklanan sorunlarla alakalı sonuçları aşağıda verildiği sıralamak mümkündür.

5.3.3.1. Yöneticilerin Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar

- a) Alan dışından atanan yöneticilerin özel eğitim alanında tecrübesiz olmaları.
- b) Yöneticilerin özel eğitim konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı.
- c) Okul müdürü dışında yeterli sayıda yönetici olmaması.
- d) Kurumların hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yetersiz olduğu şeklinde sıralanabilir.

5.3.3.2. Üst Yönetim Kademesindeki Yönetici Ve Personelden Kaynaklanan Sorunlar

- a) Üst yönetim kademesindeki yönetici ve personelin yeterli düzeyde bilgi ve tecrübe sahibi olmamaları.
- b) Üst yönetim kademesindeki yöneticilerin özel eğitim alan mezunu olmamalarından ve alanı yeterince tanımamaları şeklinde sıralanabilir.

5.4. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlara karşılık oluşturulan önerilerin aşağıdaki şekilde sıralanması mümkündür.

5.4.1. Bütün Engel Gruplarına Ait Okulların Aynı Yönetmeliğe Tabii Olmasından Kaynaklı Sorunlara Yönelik Öneriler

- a) Farklı engel gruplarına ait her okulun (zihin engelli, görme engelli, işitme engelli, ortopedik engelli, üstün yetenekli) yönetmeliği ayrı olmalıdır.
- b) Yönetmelik hazırlanması için oluşturulacak komisyonlarda alanında uzmanlaşmış akademisyenlerin yanı sıra her tür ve kademedeki özel eğitim okul yöneticileri ve öğretmenler de bulunmalı, her okul ve kurum türüne özel olarak hazırlanmış yönetmeliklerin oluşturulması sağlanmalıdır.
- c) Oluşturulacak yeni yönetmelikte birbiriyle çelişen hükümler yer almamalıdır.

5.4.2. Farklı Kademedeki Okul Türlerinin Aynı Yönetmeliğe Tabii Olmasından Kaynaklı Sorunlara Yönelik Öneriler

- a) Farklı kademedeki farklı yaş gruplarına ait öğrencilerin bedensel, zihinsel ve pedagojik gelişimlerinin farklı olması nedeniyle özel eğitim okullarının her bir kademesi (anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise) için ayrı binalar tahsis edilmelidir. Böylece yöneticilerin iş yüklerinin de azalması mümkün olacaktır.
- b) Farklı engel gruplarının her biri için yeniden hazırlanacak olan yönetmelikte eğitimin kademelerinin farklılığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Böylece bireylerin en az kısıtlama ile eğitilmelerini olanaklı kılmak mümkün olacaktır.

5.4.3. E – Okul ve MEBBİS Sistemlerinden Kaynaklı Sorunlara Yönelik Öneriler

- a) Bakanlık mevcut e- okul ve MEBBİS sistemini özel eğitim okullarına uygun hale getirebilecek yeni bir yazılım temin etmelidir.
- b) Özel eğitim okulları ve ilgili her kurumun erişimine açık resmi ortak bir veri tabanının oluşturulması gerekmektedir.

5.4.4. Eğitsel Tanılamalardan ve Öğrenci Yönlendirmelerinden Kaynaklı Sorunlara Yönelik Öneriler

- a) Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin özel eğitim alan mezunu, özel eğitim okullarında öğretmenlik ve yöneticilik yapmış, yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olan, alanın sorunlarına hâkim kişilerden seçilmesini sağlayacak bir yönetici ve öğretmen atama yönetmeliğinin hazırlanması gerekmektedir.
- b) Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde kullanılmakta olan tanılama kriterlerinin tekrar düzenlenmesi ve tanılanan öğrencilerin sınıflarında eğitim alırken tanılama yapan personel tarafından yeteri kadar gözlemlenmeleri gerekmektedir.
- c) Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde aile eğitimleri verilmeli ve eğitimler zorunlu hale getirilmelidir.

d) Öğrencilerin yerleştirme kararı alınırken velinin istediği okula değil, öğrencinin engel durumuna uygun okula yerleştirilmelidir. Böylece okul yöneticileriyle yaşanan anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak mümkün olacaktır.

5.4.5. Mevzuatı Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

a) Mevzuatın kapsamı yeterli tüm grupları kapsamalı, açık, anlaşılır ve tutarlı hale getirilmeli yoruma açık ifadeler bulunmamalıdır.

5.4.6. Okulların Fiziki Şartlarından Kaynaklanan Sorunlara Yönelik Öneriler

Özel eğitim okullarının tüm ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte çağın gereklilerine uygun teknolojik altyapıyla donatılmış, engelli rampası, asansör, kapalı spor salonları bulunan, okul standartları belirlenip eski ve uygun olmayan okulların terk edilerek yerine örnek nitelikte okullar inşa edilmelidir.

5.4.7. Mevzuatta Hüküm Bulunmayan Hallerden Kaynaklı Sorunlara Yönelik Öneriler

Tüm engel gruplarına ait okulların tüm ihtiyaçlarına cevap verilebilecek nitelikte, alanında uzmanlaşmış akademisyenlerin yanı sıra her engel grubuna ait okul türünden ve her engel grubuna ait okul kademesinden özel eğitim okul yöneticileri ile öğretmenlerin de bulunduğu bir komisyon tarafından her okul için ayrı yönetmelik hazırlanmalıdır.

5.4.8. Personel ve Materyal Eksiliğinden Kaynaklanan Sorunlara Yönelik Öneriler

a) Özel eğitim okullarına yönetici, öğretmen ve personel atamalarında yeterli sayıda kadro tahsis edilmelidir.

b) Alan dışı ve ücretli öğretmen görevlendirmelerinde alanla ilgili bilgilendirme yapılmalı ve hizmetiçi eğitim almaları sağlanmalıdır.

- c) Üniversitelerin öğretmen yetiştiren tüm bölümlerinde özel eğitim dersleri olmalıdır.
- d) Öğretmenler ve yöneticiler de dâhil olmak üzere, özel eğitim alanında görevli bütün çalışanların sürekli olarak hizmetiçi eğitimlere tabii olması sağlanmalıdır.
- e) Özel eğitimde alanların birleştirilmesi sonucu öğretmenlerin kendi branşları haricindeki kadrolara atanabilmesi uygulamasının kaldırılması gerekmektedir.
- f) Materyal ihtiyaçlarının tespiti için alanında uzmanlaşmış akademisyenlerin yanı sıra her engel grubuna ait okul türünden ve her engel grubuna ait okul kademesinden özel eğitim okul yöneticileri ve öğretmenler de bulunduğu bir komisyon oluşturulmalıdır.
- g) Oluşturulan komisyon tarafından materyaller belirlenmelidir.
- h) Bakanlık tarafından materyallerin temini ve okullara ulaştırılması gerekmektedir.

5.4.9. Yöneticilerin Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlara Yönelik Öneriler

- a) Yönetici atama yönetmeliğinin de düzenlenerek özel eğitim alanında görevlendirilecek yöneticilerin özel eğitim alan mezunu özel eğitim okullarında öğretmenlik yapmış olan, alanın sorunlarına hâkim, tecrübeli kişiler arasından seçilmesi sağlanmalıdır.
- b) Özel eğitim alanında ilerlemiş olan ülkelerin mevzuat ve yönetmeliklerinden ülkemize yönelik kalıcı uyarlamaların yapılması gerekmektedir.
- c) Özel eğitim okullarının yönetici sayısını artıracak mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır.

5.4.10. Üst Yönetim Kademesindeki Yönetici Ve Personelden Kaynaklanan Sorunlara Yönelik Öneriler

- a) Üst yönetim kademesindeki yöneticilerin özel eğitim okullarında öğretmenlik ve yöneticilik yapmış olan, alanın sorunlarına hâkim kişilerden seçilmesini sağlamak gerekmektedir.
- b) Üst yönetim kademesinde görev yapan personelin sayısının artırılması ve evrak yükünü azaltan, okul yöneticilerini doğrudan sonuca ulaştıracak mevzuatın oluşturulması gerekmektedir.

c) Üst yönetim kademesinde görev yapan başta yöneticiler olmak üzere tüm personelin sürekli olarak hizmet içi eğitimlere dâhil olması sağlanmalıdır.

5.5. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

a) Bu araştırmada özel eğitim okulu yöneticilerinin özel eğitim mevzuatına ilişkin görüşleri alınmıştır, bu araştırma özel eğitim öğretmenlerinin mevzuatla ilgili görüşleri alınarak mevzuatı geliştirme çabalarına ışık tutabilir.

b) Bu araştırma yurtdışındaki özel eğitim alanındaki uygulamalar incelenerek özel eğitim mevzuatını geliştirme çabalarına ışık tutabilir.

c) İleri araştırmalarda özel eğitim okullarının fiziki şartları incelenerek olumsuzlukların giderilmesine ışık tutabilir.

KAYNAKÇA

Afetlerde Uygulanacak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönergesi.

Altinkurt, N. (2008). *Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Başaran, I. (2001). *Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çalışma koşulları*. Ege Eğitim Dergisi, 1(1), 41-53.

Baykoç, N. (2010). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim*. Baykoç, N. (Ed.) (2010). *Öğretmenlik Programları İçin Özel Eğitim*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi.

Destek Eğitim Odası Açılması Genelgesi.

Destek Özel Eğitim Programlarının Etkililik ve Verimliliğinin Değerlendirilmesi Projesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2013.

Diken, İ. H. (Ed.) (2008). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*, Ankara: Pegem Yayınevi.

Diken, İ. H. ; Sucuoğlu, B. (1999) “*Sınıfında Zihinsel Engelli Çocuk Bulunan Ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması*”, Özel Eğitim Dergisi, 2(3), 25 – 39.

Ege, P. ; Altıntaş, E. ; Acarlar, F. ; Cavkaytar, A. ve Baydık, B. (2004). *Özel Eğitimde Sorunlar Ve Çözüm Önerileri*, Alt Çalışma Grubu Raporu (194). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Engelli ve Yaşlı Bireylere İlişkin İstatistikî Bilgiler, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2016.

Eripek, S. (2005) “*Özel Eğitim*”. Eripek S. (Ed) (2005). *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Özel Eğitim*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi.

Fraenkel, J. & Wallen, N.E. (2006). “*How To Design And Evaluate Research In Education*” New York, NY: Mc Graw Hill Higher Education.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi.

Korucu, N. (2005). *Türkiye’de Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Hizmeti Veren Kurumların Karşılaştığı Güçlüklerin Analizi: Kurum Sahipleri, Müdür, Öğretmen ve Aileler Açısından*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kök, M. (2002) “*Özel Eğitimde Personel Sorunu*”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 43 – 53.

Kuş, E. (2003). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nitel mi, Nicel mi?*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Kuş, E. (2012). *Nicel – Nitel Araştırma Teknikleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. MEB Özel Eğitim Okullarında Özel Eğitim Hizmetleri Uygulamalarının Değerlendirilmesi – Görme, İşitme, Ortopedik ve Eğitilebilir Zihinsel Engelliler İlköğretim Okulları Örneği, (2010). Ankara: MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Yayınları.

MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, (2012). 20.03.2012 Tarih ve 28239 Sayılı Resmi Gazete.

MEB Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği, (2013). 04.08.2013 Tarih ve 28728 Sayılı Resmi Gazete.

“MEB Ülkemizde Eğitim Vermekte Olan Tüm Kurumlar”, **MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü** **Resmi İnternet Sitesi,** http://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/kurum.asp, Erişim: 20.05.2017.

Milli Eğitim İstatistikleri – Örgün Eğitim (2015 – 2016), (2015) . Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Yayınları.

Milli Eğitim İstatistikleri – Örgün Eğitim (2015 – 2016), (2016). Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Yayınları.

Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Yoluyla Eğitiminin Yaygınlaştırılması Projesi İle İlgili Genelge.

Özbey, Ç. (2007). **Özel Çocuklar ve Terapi Yöntemleri,** İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Özdemir, S. (2008). **Türkiye’de Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Bireylere Meslek Edindirme ve İstihdamlarına İlişkin Politikaların Değerlendirilmesine Yönelik Yönetici, İşveren ve Veli Görüşleri,** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özel Eğitimin Etkisi ve Etkililiği Temel Araştırması, (2007). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı Yayınları,

Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı, (2006). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Yayınları.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.

Özel Eğitim Okulu / Kurumlarında Kılık ve Kıyafet Genelgesi.

Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik.

Özsoy, Y. ; Özyürek, M. ; Eripek, S. (1998). ***Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş***, Ankara: Karatepe Yayınları.

Özürlü Bireylerin Eğitim Giderlerinin Karşlanması Genelgesi.

Özürlü Öğrenciler Genelgesi.

Özyürek, M. (Bahar 2008). ***“Nitelikli Öğretmen Yetiştirmede Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Özel Eğitim Örneği”***, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2). 189 – 226.

Psikososyal Müdahale Hizmetleri Genelgesi.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Geliştirilmesi Genelgesi.

Sağiroğlu, N. (2006). ***Özel Gereksinimli Bireylere Sahip Ailelerin Çocuklarının Devam Ettiği Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Beklentileri***, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sarı, H. (2002). ***Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleri İle İlgili Çağdaş Öneriler***. Ankara: Pegem Yayınevi.

Sarı, H. (2012). ***Ülkemizde Özel Eğitim Yaygınlık Durumları***.

(Yayımlanmamış Ders Notu), Konya: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Selvi, H. H. (2004). *Resmi İşitme Engelliler Eğitim Kurumlarının İşlevsel Süreçlerinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Smagulova, L. (2009). *Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Hizmetleri Yönetimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tantay, Ş. (2010). *Özel veya Üstün Yetenekli Çocuklara Eğitim Veren Okul ve Merkezlerin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkiye Özürlüler Araştırması – 2002, (2004). Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

“Türkiye’de Özürlü Sayısı”, *TÜİK Resmi İnternet Sitesi*, <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim: 15.03.2017.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, M. (2002). *Özel Eğitim Kurumları ve Sorunları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

I. Özürlüler Şurası: Çağdaş Toplum, Çağdaş Yaşam ve Özürlüler, (1999). Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.

II. Özürlüler Şurası: Yerel Yönetimler ve Özürlüler, (2005). Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.

III. Özürlüler Şurası: Bakım Hizmetleri, (2007). Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.

IV. Özürlüler Şurası: İstihdam, (2009). Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.

V. Özürlüler Şurası: Engelsiz Eğitime Doğru, (2011). Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.

“IV. Milli Eğitim Şurası”, *Talim Terbiye Kurulu Resmi İnternet Sitesi*, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113329_4_sura.pdf, Erişim: 20.03.2017.

“XII. Milli Eğitim Şurası”, *Talim Terbiye Kurulu Resmi İnternet Sitesi*, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113522_12_sura.pdf, Erişim: 20.03.2017.

“XIII. Milli Eğitim Şurası”, *Talim Terbiye Kurulu Resmi İnternet Sitesi*, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113538_13_sura.pdf, Erişim: 20.03.2017.

“XIV. Milli Eğitim Şurası”, *Talim Terbiye Kurulu Resmi İnternet Sitesi*, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113548_14_sura.pdf, Erişim: 20.03.2017.

“XV. Milli Eğitim Şurası”, *Talim Terbiye Kurulu Resmi İnternet Sitesi*, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113559_15_sura.pdf, Erişim: 21.03.2017.

“XVI. Milli Eğitim Şurası”, *Talim Terbiye Kurulu Resmi İnternet Sitesi*, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113618_16_sura.pdf, Erişim: 21.03.2017.

“XVII. Milli Eğitim Şurası”, *Talim Terbiye Kurulu Resmi İnternet Sitesi*, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02113631_17_sura.pdf, Erişim: 21.03.2017.

05.01.1961 Tarih ve 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu.

14.06.1973 Tarih ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Kanunu.

1982 Anayasası.

15.10.1983 Tarih ve 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu.

06.06.1997 Tarih ve 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

01.07.2005 Tarih ve 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

08.02.2007 Tarih ve 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu.

EKLER

Ek 1. Özel Eğitim Kurumlarında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayısı (2015 – 2016 Eğitim – Öğretim Yılı)

Ek 2. Özel Eğitim Okullarında çalışan Öğretmen Sayıları (2015 – 2016 Eğitim-Öğretim Yılı)

Ek 3. Özel Eğitim Kurumlarında Okul ve Öğrenci Sayıları (2014 – 2015 Eğitim – Öğretim Yılı ve 2015 – 2016 Eğitim – Öğretim Yılı Karşılaştırması)

Tablo 2.1. Özel Eğitim Kurumlarında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayısı (2015 – 2016 Eğitim – Öğretim Yılı)

<u>EĞİTİM KADEMESİ</u>	<u>OKUL / KURUM / SINIF</u>	<u>ÖĞRENCİ SAYISI</u>			<u>DERSLİK</u>
		<u>TOPLAM</u>	<u>ERKEK</u>	<u>KIZ</u>	
Örgün Eğitim Toplamı	1.268	288.488	179.487	109.002	7.287

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2015-2016: 34

Tablo 2.2. Özel Eğitim Okullarında Çalışan Öğretmen Sayıları (2015 – 2016 Eğitim- Öğretim Yılı)

<u>EĞİTİM KADEMESİ</u>	<u>OKUL / KURUM / SINIF</u>	<u>ÖĞRETMEN SAYISI</u>		
		<u>TOPLAM</u>	<u>ERKEK</u>	<u>KADIN</u>
Örgün Eğitim Toplamı	1.268	11.595	5.026	6.569

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2015-2016: 34

Tablo 2.3. Özel Eğitim Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayıları (2014 – 2015 ve 2015 – 2016 Eğitim – Öğretim Yılı Karşılaştırması)

Örgün Eğitim Toplamı	YIL	2014 – 2015 EĞİTİM – ÖĞRETİM YILI	2015 – 2016 EĞİTİM – ÖĞRETİM YILI	FARK (+) (-)
OKUL SAYISI		1.254	1.268	+14 (% 1,11)
ÖĞRENCİ SAYISI		259.282	288.488	+29.206 (% 11,2)
ÖĞRETMEN SAYISI		10.596	11.595	+999 (% 9,4)
DERSLİK SAYISI		6292	7.287	+995 (% 15,8)

Kaynaklar: Milli Eğitim İstatistikleri,2014 - 2015:36, Milli Eğitim İstatistikleri,2015 - 2016:34

